

**T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

**ANKARA'DA DENETİMLİ SERBESTLİK UYGULANAN KİŞİLERİN
SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
J. Yzb. Mustafa SÖZÜÇOK**

**Tez Danışmanı
Dr. Topçu Alb. M. Emin AKGÜL**

**Eş Danışman
Dr. Filiz ERSÖZ**

ANKARA- 2009

TEZ TANITIM FORMU

TEZİN TARİHİ: 15.07.2009

TEZİN TİPİ: Yüksek Lisans Tezi

TEZİN BAŞLIĞI: Ankara'da Denetimli Serbestlik Uygulanan Kişilerin Sosyo-Kültürel Açından İncelenmesi

TEZİN YAPILDIĞI BİRİM: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı

DAĞITIM LİSTESİ: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Tez Hazırlama, Onay, Dağıtım ve Muhafaza Esasları Kılavuzunda Belirtilen Yerlere

TEZİN ÖZETİ: Suç işlenmesini önlemek ve işlenmiş olan suçlar ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen yaptırımları uygulamak hukuk devletinin temel görevlerinden biridir. İnsan hakları kavramının gelişmesi ve devletlerin politikalarını belirleyen en temel faktör olmaya başlamasıyla beraber cezalandırma sisteminde de bazı değişiklikler yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Cezanın kişinin hak ve hürriyetlerini gereğinden fazla sınırlandırmaması ve bu amaçla denetimli serbestlik sistemi kapsamında geliştirilen seçenek yaptırımların uygulanması artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu durumun geçerliliğini sorgulamak için denetimli serbestlik kapsamında uygulanan yaptırımların sosyolojik suç teorileri açısından incelenmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER: Suç, Ceza, Denetimli Serbestlik,

SAYFA SAYISI: 114

GİZLİLİK DERESESİ: Tasnif Dışı

**T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

**ANKARA'DA DENETİMLİ SERBESTLİK UYGULANAN KİŞİLERİN
SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
J. Yzb. Mustafa SÖZÜÇOK**

**Tez Danışmanı
Dr. Topçu Alb. M. Emin AKGÜL**

**Eş Danışman
Dr. Filiz ERSÖZ**

ANKARA- 2009

TEŞEKKÜR

Yaptığım bu çalışmada, engin bilgileri ile bana yol gösteren tez danıőmanlarım Dr. Topçu Alb. M. Emin AKGÜL ve Dr. Filiz ERSÖZ'e, Enstitüde bulunduğun sürece bana her konuda destek olan Güvenlik Bilimleri ABD Başkanı Dr.J.Öė.Alb. Kadir GÜNDUĞAN'a, değerli komutanım J.Bnb. Metin GÜNAL'a, araştırma kapsamında yardımlarını esirgemeyen Denetimli Serbestlik Daire Başkanı Hâkim Vehbi Kadri KAMER'e ve bu çalışmanın ortaya çıkarılması sürecinde yaşanan tüm sıkıntılarda benden desteğini esirgemeyen sevgili eőime yürekten teőekkürlerimi sunarım.

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
ANKARA 2009

ANKARA'DA DENETİMLİ SERBESTLİK UYGULANAN
KİŞİLERİN SOSYO KÜLTÜREL AÇIDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

J.Yzb.Mustafa SÖZÜÇOK

ÖZET

Türkçe'ye denetimli serbestlik olarak çevrilen "probation" kelimesi, Latince kökenli olup "denemek" anlamına gelmektedir. Denetimli serbestlik hukukî bir terim olmakla beraber cezalandırmadan ayrı olarak mahkeme tarafından hükmedilmiş değişik yaptırım ve tedbirleri içermektedir. Denetimli serbestlik kapsamında hükmedilen yaptırım ve tedbirler, toplum içinde ve gözetim altında infaz edilmektedir. Diğer ceza tedbirlerinde olduğu gibi denetimli serbestlik kapsamında hükmedilmiş olan yaptırımlar da adlî nitelik taşıyan kararlardır. Bu sistemin ana hedefi, toplum odaklı programları suç işlemiş kişiler üzerinde uygularken onlar üzerinde kontrol sağlamaktır.

Amerikalı bir ayakkabı tamircisi olan John Augustus dünyada ilk denetimli serbestlik görevlisi olarak kabul edilmektedir. John Augustus, 1850'li yıllarda duruşmalara katılarak, dikkatli bir şekilde inceleyerek seçmiş olduğu suçlular için kendi evinde hapis cezasına seçenek olacak alternatif tedbirleri. Denetimli serbestli sistemi uygulanmaya başladıktan sonra, insanlar katı hapis cezalarının sosyal korunma yönünde hiçbir katkısı olmadığını anlamışlardır. Aslında hapis cezaları tam tersi olarak, suç işlemiş kişileri ıslah etmek yerine, görece olarak daha zararsız olan suçluları tehlikeli suçlular haline getirmektedir. Bu önemli soruna bir çözüm olarak denetimli serbestlik sistemi kurulmuştur.

Denetimli serbestlik sistemi kendinden beklenen faydayı sağlamış mıdır? Suçluları ıslah etmek ve suç oranlarını azaltmak konusunda olumlu sonuçlar sağlamış mıdır? Denetimli serbestlik sisteminin etkili olup olmadığı iki alt soru cümlesi kapsamında incelenmelidir; denetimli serbestlik sistemi hapsedme yönteminde daha etkili midir ve bazı denetimli serbestlik yaptırımları ve tedbirleri diğerlerine göre daha etkili midir?

Anahtar Kelimeler: Denetimli Serbestlik Sistemi, Suç, Ceza, Seçenek Yaptırımlar.

Tez Yöneticisi: Dr. Topçu Alb. M. Emin AKGÜL

Sayfa Sayısı: 114

**T.C.
TURKISH MILITARY ACADEMY
DEFENCE SCIENCES INSTITUTE
DEPARTMENT OF SECURITY SCIENCES
ANKARA 2009**

**THE ANALYSIS OF PROBATIONERS IN ANKARA IN TERMS
OF SOCIAL AND CULTUREL ASPECT**

MASTER THESIS

J.Yzb.Mustafa SÖZÜÇOK

ABSTRACT

Probation comes from the Latin word “probare” which means “to test” or “to prove”. Probation is a judicial determination does not involve confinement but does involve conditions imposed by the courts. Probation, is a sentence served in community under supervision. Like other sentencing options, probation is a court-ordered sanction. Its main goal is to retain some control over criminal offender while using community programs to help rehabilitate them.

American John Augustus is generally reconized as the worlds first probation officer. John Augustus, a Bosten shoemaker, attended sessions of criminal court in tha 1850’s and offered to take carefully selected offenders into his home as an alternative to imprisonment. Until the time probation was implemented, people were becoming aware that brutal imprisonment was offerign little in the way of social protection. Instead it was converting relatively harmless individual into dangerous offenders. As the response to this problem, the probation system was established.

Does probation work? Is it effective in rehabilitating offenders and reducing crime? Actually, there are two separate questions related to effectiveness of probation. Is probation more effective than incarceration and are some kinds of probation programs more effective than others?

Keywords: Probation, Crime, Punishment, Alternative Sanctions.

Advisors: Dr. Topçu Alb. M. Emin AKGÜL

Number of Pages: 114

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİ	4
a. Tanım	5
b. Sistemin Lehine Olan Görüşler.....	6
c. Sistemin Aleyhine Olan Görüşler.....	7
2. MUKAYESELİ HUKUKTA DENETİMLİ SERBESTLİK HİZMETKERİ	7
a. Amerika Birleşik Devletleri'nde Denetimli Serbestlik Hizmetleri	7
b. İngiltere'de Denetimli serbestlik Hizmetleri	9
3. TÜRKİYE'DE DENETİMLİ SERBESTLİK ve YARDIM SİSTEMİ	9
a. Denetimli Serbestlik Sisteminin Kurulma Nedenleri.....	9
b. Türkiye'de Denetimli serbestlik Sisteminin Kapsamı	10
(1) Denetimli Serbestlik Sisteminde İnfaz Hizmetleri	11
(2) Madde Bağımlılarının Tedavi Hizmetleri	12
(3) Rapor Hizmetleri	12
(4) Rehberlik Hizmetleri	12
(5) Yardım Hizmetleri.....	12
c. Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde Uygulanacak Temel İlkeler.....	13
ç. Teşkilat Yapısı	14
4. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA EVRELERİNDE DENETİMLİ	
SERBESTLİK ve YARDIM HİZMETLERİ.....	14
a. Adli Kontrol Tedbirleri	14

(1) Tanım.....	15
(2) Amacı.....	15
(3) Adlî Kontrol Tedbirine Başvurabilmenin Şartları.....	15
(a) Tutuklama Nedenlerinin Varlığı.....	16
(b) Üst Sınırı Üç Yıl veya Daha Az Hapis Cezasını Gerektiren Bir Suçun Varlığı.....	16
(c) Hâkim veya Mahkeme Kararı.....	17
(4) Yetişkinler ve Çocuklar İçin Uygulanacak Adlî Kontrol Tedbirleri.....	17
(a) Yurt Dışına Çıkamama Yükümlülüğü.....	18
(b) Belirlenen Yerlere, Belirtilen Süreler İçinde Düzenli Olarak Başvurmak Yükümlülüğü.....	19
(c) Belirlenen Mercii veya Kişilerin Çağrılarına ve Kontrol Tedbirlerine Uyma Yükümlülüğü.....	19
(ç) Taşıtları Kullanmamak ve Sürücü Belgelerini Teslim Etme Yükümlülüğü.....	20
(d) Tedavi ve Muayene Tedbirlerine Uymak Yükümlülüğü.....	20
(e) Güvence Miktarını Yatırmak Yükümlülüğü.....	21
(f) Silâh Bulunduramamak ve Taşıyamamak Yükümlülüğü.....	22
(g) Suç Mağdurunun Haklarının Güvence Altına alınması Yükümlülüğü.....	22
(ğ) Aile Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmesi ve Nafaka Ödenmesine Dair Güvence Yükümlülüğü.....	23
(5) Çocuklar Hakkında Adlî Kontrol Yükümlülükleri.....	23
(a) Belirlenen Çevre Sınırları Dışına Çıkamamak Yükümlülüğü.....	24
(b) Belirlenen Bazı Yerlere Gidememek veya Ancak Bazı Yerlere Gidebilmek Yükümlülüğü.....	24
(c) Belirlenen Kişi ve Kuruluşlar ile İlişki Kurmamak Yükümlülüğü.....	25
(6) Adlî Kontrol Yükümlülüklerine Uymamanın Yaptırımı.....	25
b. Şüpheli Hakkında Sosyal Araştırma Raporu Düzenlemek.....	26

5. KOVUŞTURMA SONRASINDA DENETİMLİ SERBESTLİK VE YARDIM ...	
HİZMETLERİ	27
a. Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar	27
(1) Kısa Süreli Hapis Cezasının Seçenek Yaptırımlara	
Çevrilmesinin Koşulları.....	29
(2) Kısa Süreli Hapis Cezasının Seçenek Yaptırımlara	
Çevrilmesinin Zorunlu Olduğu Durumlar	30
(3) Kısa Süreli Hapis Cezasının Seçenek Yaptırımlara Çevrilme	
Yasağının Bulunduğu Durumlar	30
b. Eğitim Kurumuna Devam Etme Seçenek Yaptırımı	31
(1) Kısa Süreli Hapis Cezasının Eğitim Kurumuna Devam Etme	
Seçenek Yaptırımına Çevrilebilmesinin Koşulları.....	31
(2) Kısa Süreli Hapis Cezasının Eğitim Kurumuna Devam Etme	
Seçenek Yaptırımının İnfazı	32
(3) Değerlendirme.....	33
c. Belirli Yerlere Gitmekten veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan	
Yasaklanma Seçenek Yaptırımı	33
(1) Belirli Yerlere Gitmekten veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan	
Yasaklanma Seçenek Yaptırımının Verilmesinin Koşulları.....	34
(2) Belirli Yellere Gitmekten veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan	
Yasaklanma Seçenek Yaptırımının İnfazı	34
(3) Değerlendirme.....	35
ç. Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınması, Belli Bir Meslek ve	
Sanatı Yapmaktan Yasaklanma Seçenek Yaptırımı	35
(1) Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınması, Belli Bir Meslek	
ve Sanatı Yapmaktan Yasaklanma Seçenek Yaptırımının	
Verilmesinin Koşulları.....	36
(2) Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınması, Belli Bir Meslek ve	
Sanatı Yapmaktan Yasaklanma Seçenek Yaptırımının İnfazı	36
(3) Değerlendirme.....	37
d. Gönüllü Olmak Koşuluyla Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılma	
Yaptırımı.....	37

(1) Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılmak Yaptırımının Verilmesinin
Koşulları41
(2) Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılma Yaptırımının İnfazı41
(3) Değerlendirme42
e. Hapis Cezasının Ertelenmesi42
(1) Hapis Cezasının Ertelenmesinin Koşulları43
(2) Hapis Cezasının Ertelenmesinin Sonuçları44
(a) Denetim Süresinin Belirlenmesi45
(b) Denetim Süresi İçinde Yükümlülük Belirlenmesi45
(c) Denetim Süresi İçinde Rehberlik Edecek Uzman Kişi
(Denetim Görevlisi) Görevlendirilmesi45
(ç)Denetim Süresi İçinde Yükümlülük Belirlenmesi ile Birlikte
Rehber Görevlendirilmesi46
(d) Denetim Süresi İçinde Yükümlülük Belirlenmemesi ve
Rehberlik Edecek Uzman Kişi (Denetim Görevlisi)
Görevlendirilmemesi46
f. Belli Haklardan Yoksun Bırakılma Güvenlik Tedbiri47
(1) Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılmak Güvenlik
Tedbirinin Uygulanmasının Koşulları48
(2) TCK 53/1'de Sayılan Hak ve Yetkilerden Birinin Kötüye
Kullanılması Suretiyle İşlenen Suçlar Dolayısıyla Bu Hak ve
Yetkinin Kullanılmasının Yasaklanması Güvenlik Tedbiri
(TCK 53/5)49
(3) Belirli Bir Meslek veya Sanatın ya da Trafik Düzeninin
Gerektirdiği Dikkat ve Özen Yükümlülüğüne Aykırılık
Dolayısıyla İşlenen Taksirli Suçtan Mahkûmiyet Halinde
Güvenlik Tedbiri Uygulanması (TCK 53/6)49
g. Denetimli Serbestlik Sisteminin İtiyadî Suçlu, Suçu Meslek
Edinen, Örgüt Mensubu Suçlu Veya Mükerrer Hükümlüler
Hakkında Uygulanması(TCK 58/9)50
ğ. Etkin Pişmanlık Halinde Denetimli Serbestlik50

- h. Kullanmak İçin Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde Satın Alan,
Bulunduran Veya Kabul Edenler Hakkında Denetimli Serbestlik51

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYOLOJİK SUÇ TEORİLERİ VE SUÇ ÖNLEME STRATEJİLERİ53
- a. Alt-Kültür Teorileri.....54
- (1) Cohen'ın Alt Kültür Teorisi.....56
- (2) Cloward ve Ohlin' in Alt Kültür Teorisi58
- b. Etiketleme Teorisi59
2. SUÇ ÖNLEME STRATEJİLERİ61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANKARA'DA DENETİMLİ SERBESTLİK UYGULANAN KİŞİLERİN SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN İNCELENMESİ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ63
- a. Araştırmanın Konusu63
- b. Araştırmanın Amacı.....63
- c. Araştırmanın Önemi64
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ65
- a. Kapsam ve Sınırlılıklar.....65
- b. Soru Cümleleri.....65
3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI66
- a. Suçlu Profiline İlişkin Bulgular66
- (1) Verilerin Tek Yönlü Analizi66
- (2) Verilerin İki Yönlü Analizi.....67
- (a) Cinsiyet ve Medeni Hal68
- (b) Cinsiyet ve İş Durumu.....69
- (c) Cinsiyet ve Eğitim Durumu.....70
- (ç) Cinsiyet ve Yaş Durumu71

(d) Medeni Hal ve İş Durumu	72
(e) Medeni Hal ve Eğitim Durumu	73
(f) Medeni Hal ve Yaş Durumu	74
(g) İş Durumu ve Eğitim Durumu	76
(ğ) İş Durumu ve Yaş Durumu	76
(h) Eğitim Durumu ve Yaş Durumu	77
b. Suç Türüne İlişkin Bulgular	79
(1) Verilerin Tek Yönlü Analizi	79
(2) Verilerin İki Yönlü Analizi	79
(a) Cinsiyet ve Suç Türü	80
(b) Medeni Hal ve Suç Türü	82
(c) Eğitim Durumu ve Suç Türü	84
(ç) İş Durumu ve Suç Türü	86
(d) Yaş Grubu ve Suç Türü	88
c. Uygulanan Yaptırım Türüne İlişkin Bulgular	90
(1) Verilerin Tek Yönlü Analizi	90
(2) Verilerin İki Yönlü Analizi	90
(a) Cinsiyet ve Uygulanan Yaptırım	90
(b) Medeni Hal ve Uygulanan Yaptırım	93
(c) İş Durumu ve Uygulanan Yaptırım	94
(ç) Eğitim Durumu ve Uygulanan Yaptırım	97
(d) Yaş Grubu ve Uygulanan Yaptırım	99
ç. Suç türü ve Uygulanan Yaptırım Türü İkili Analizi	101

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	106
---------------------------------	-----

KAYNAKÇA	109
----------------	-----

EKLER	114
-------------	-----

TABLULAR

	<u>Sayfa</u>
Tablo-1: Demografik Özelliler.....	67
Tablo-1: Cinsiyet ve Medeni Hal	68
Tablo-2: Cinsiyet ve İş Durumu	69
Tablo-3: Cinsiyet ve Eğitim Durumu	70
Tablo-4: Cinsiyet ve Yaş Durumu.....	71
Tablo-5: Medeni Hal ve İş Durumu.....	72
Tablo-6: Medeni Hal ve Eğitim Durumu	74
Tablo-7: Medeni Hal ve Yaş Durumu	75
Tablo-8: İş Durumu ve Eğitim Durumu	76
Tablo-9: İş Durumu ve Yaş Durumu.....	77
Tablo-10: Eğitim Durumu ve Yaş Durumu.....	78
Tablo-11: Cinsiyet ve Suç Türü	81
Tablo-12: Medeni Hal ve Suç Türü.....	83
Tablo-13: Eğitim Durumu ve Suç Türü	85
Tablo-14: İş Durumu ve Suç Türü	87
Tablo-15: Yaş Grubu ve Suç Türü.....	89
Tablo-16: Cinsiyet ve Uygulanan Yaptırım.....	92
Tablo-17: Medeni Hal ve Uygulanan Yaptırım	94
Tablo-18: İş Durumu ve Uygulanan Yaptırım	96
Tablo-19: Eğitim Durumu ve Uygulanan Yaptırım	98
Tablo 20: Yaş Grubu ve Uygulanan Yaptırım	100
Tablo-21: Suç Türü ve Uygulanan Yaptırım	103

GİRİŞ

19'uncu yüzyılda cezanın amacı ve olması gereken nitelikleri tartışılmaya başlanmış ve cezalar ve bu cezaların infazı ile ilgili yeni görüşler ve kurumlar ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerin arkasında yatan en önemli sebep ise insan değerinin öne çıkması ve insan hakları kavramındaki gelişmelerdir.

Hapis cezalarının her zaman beklenen sonuçları vermemesi ve suç işlemiş olan kişilerin toplumla yeniden bütünleşmesi için gerekli etkiyi ve iyileştirmeyi sağlayamaması nedeniyle, infaz rejimlerinde hükümlünün iyileştirilmesini ve topluma yeniden kazandırılmasına imkân sağlayacak değişiklikler yapılması gerektiği görüşleri de gündeme getirilmiştir. Kriminoloji biliminde yapılan araştırmalar neticesinde, suçluların kişiliğine bilimsel yöntemlerle yaklaşılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Fikir alanında meydana gelen bu gelişmeler ardından uluslararası anlaşmalar ve hukukî belgeler ile bu durum kayıt altına alınmış ve uygulanacak asgarî şartları devletler için zorunluluk haline getirmiştir.

Birleşmiş Milletler "Hükümlülerin İyileştirilmesi İçin Asgari Standart Kurallar"ının 79, 80 ve 81 'inci maddeleri; hükümlülerin salıverilme sonrasında topluma kazandırılmalarını ve buna kamu kurumu dışındaki gönüllü kuruluşların da yardım etmesini, çalışacakları bir iş sağlanmasını öngörmektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nce hazırlanan R(87)3 sayılı "Avrupa Cezaevi Kuralları"nın 87, 88 ve 89 uncu maddeleri; tüm hükümlülerin salıverilme sonrası topluma ve aile yaşamına uyumlarının kolaylaştırılmasını, uzun süreli hapis cezasına hükümlü olanların etkili bir sosyal desteği de içeren denetim altında cezalarının yerine getirilmesini ve koşullu salıverilme olanağının bulunmasını, salıverilenlerin toplumdaki yerlerini alabilmeleri için sosyal hizmetler ve diğer kuruluşlarla işbirliği içinde bulunulmasına ilişkin düzenlemelere yer vermiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R(2000)22 sayılı "Kamusal Cezalar ve Tedbirler Hakkında Avrupa Kurallarının Uygulamasının Geliştirilmesi" konulu Tavsiye Kararında; üye devletlere, hapis cezası dışında çeşitli tedbirler düzenlemelerini ve kısa süreli hapis cezalarından kaçınmalarını önermektedir. Bu kapsamda; tutuklamaya ve hapis cezasına seçenek tedbirlerin türleri de belirtilmiştir.

Ceza infaz sisteminin uluslararası kurallarını oluşturan bu belgeler ışığında; çağdaş ülkelerde cezalar, hapis cezaları ile hapis cezasına seçenek tedbirler olarak iki ayrı alanda infaz edilmekte, cezaları ertelenenler, koşullu salıverilenler toplum içinde izlenmekte ve denetlenmektedir. Günümüzde adalet hizmetlerinin etkinliği, suç işlemiş olan kişilerin yakalanıp yargılanması ile değil, bunu takip eden süreç içerisinde rehabilite edilerek kurallara uyan birey olarak tekrar topluma kazandırılabilirmeleri ile değerlendirilmektedir.

Bunlar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda düzenlenmiş bulunan; adlî kontrol, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar, kamuya yararlı bir işte çalıştırma, cezanın koşullara bağlı ve denetimli olarak ertelenmesi, büyüklere, çocuklara, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü güvenlik tedbirleri, koşullu salıverilme, koşullu salıverilenler ile mükerrirler ve özel tehlikeli hükümlüler hakkında denetimli serbestlik, cezanın konutta infazına ilişkin hükümlerle örtüşmektedir.

Tez konusu, uygar seviyeye ulaşma arzusundaki toplumumuzun suçları önleme ve işlenmiş suçlar ile ilgili uygulanan yaptırımların uluslar arası ortamda meydana gelen gelişmeler kapsamında değerlendirmesini yapmaktır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, denetimli serbestlik sisteminin anlaşılması için kavramsal tanımlara yer verilmiştir. Mukayeseli hukukta denetimli serbestlik sistemi incelenmiş ve Türkiye'de soruşturma, kovuşturma ve kovuşturma sonrasındaki denetimli serbestlik sistemi anlatılmıştır. İkinci bölümde sosyolojik boyuttaki suç teorileri incelenmiş ve bu

teoriler ile denetimli serbestlik sistemi arasındaki ilişkiler ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde, Ankara ilindeki denetimli serbestlik kararları incelenmiş ve bulgular istatistiksel değerlendirmelerle incelenmiştir. Dördüncü bölümde elde edilen bulgulara istinaden değerlendirmelerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİ

Suçla mücadele ve cezalandırma sisteminde modern yaklaşımlar, cezanın insan onuruna yakışan yöntemlerle (Sieh, 2006: 7) infaz edilerek suçlunun ıslah edilmesi ve topluma yeniden uyumunun sağlanmasını öngörmektedir.

Suç işleme nedenleri; suç işleyen kişilerin fiziksel ve psikolojik özellikleri ve içinde yaşadıkları toplumun özelliklerine göre farklılıklar arz etmektedir (Arrigo, 2006: 6). Suçun çevresel ve kişisel özelliklere bağlı bir davranış olmasının anlaşılmasıyla, suçluların iyileştirilmesi ile ceza ve tedbirlerin bireyselleştirilmesi (Nursal ve Ataç, 2006: 33) zarureti ortaya çıkmıştır. Cezanın bireyselleştirilmesi yönündeki en etkili sistemlerden biri olarak denetimli serbestlik sistemi karşımıza çıkmaktadır (Nursal ve Ataç, 2006: 33).

Adaletin; suç işleyen kişiye, en uygun cezanın verilmesi veya en uygun tedbirin uygulanması ile sağlanabilecek ve suçlular rehabilite edilerek mükerrer suçlar önlenilecektir. Bu kapsamda; tutuklama tedbiri yerine, adli kontrol tedbirinin uygulanması, kısa süreli hapis cezası yerine, eğitim kurumuna devam veya kamuya yararlı işte çalışma yaptırımının verilmesi ile hükümlülerin cezası, sosyal çevresinden koparılmadan, uzmanların gözetiminde, toplum içinde yerine getirilmektedir (Byrne, 1988: 1, Kamer, 2007: 1).

Denetimli serbestlik terimini (probation), ilk kullanan ve ilk denetimli serbestlik memuru kabul edilen kişi Amerikalı bir ayakkabı imalatçısı olan John Augustus'tur (Schmallegger, 2005: 510, Nursal ve Ataç, 2006: 40). John Augustus, parası olmadığı için cezasını ödeyemeyen ve bu nedenle hapse girmek üzere olan bir sanığın, kendi kontrolü altında serbest bırakılması konusunda hâkimi ikna ederek hükmün infazını üç hafta erteletmiştir (Nursal ve Ataç, 2006: 40). John Augustus, 1841-1858 yılları arasında 2000'den fazla

saniğın hükmün ertelenmesinden sonra ıslah olabilmeleri için denetim sağlamıştır (Schmalleger, 2005: 510, Nursal ve Ataç, 2006: 40).

a. Tanım

Denetimli serbestlik, mahkeme ve denetimli serbestlik memuru tarafından yüklenen genel şartlara saygılı olana kadar suçlunun hükmünün ertelenmesi ve cezanın toplum içinde gözetim altında çektilmesidir (Schmalleger, 2005: 510).

Nursal'ın tanımına göre denetimli serbestlik sistemi (2002: 172);

“Doğrudan doğruya hapis dışı alternatif yaptırıma mahkûm edilen kişilerle, şartlı cezaya mahkûm edilen kişilerin, düzenli olarak belirli merkezdeki elemanların denetimi veya tedavisine tâbi olarak belirlenen yaptırımlara uymasidir.”

Dünyada denetimli serbestlik ve yardım sisteminin gelişimi incelendiğinde, bu sistem uygulamaya ilk başlama safhasında sadece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasından sonra uygulanmıştır. Daha sonra ihtiyaçlar nispetinde gelişerek; gözaltına alınma ile birlikte başlayan ve yargılama öncesi, yargılama safhası, hükmün infazının ertelenmesi, şartla salıverilme sonrası ve hükmün infazından sonraki safhada uygulanmasını da kapsayan bir sistem haline gelmiştir (Nursal ve Ataç, 2006: 34).

Sağiroğlu'nun yapmış olduğu tanıma göre ise (2007: 13);

“Şüpheli veya hükümlünün gözetiminin düzenlenmesi ve uygulanması, verilen görevler ve getirilen kısıtlamalar dâhil hapis cezası ile ilişkili olmayan cezaların infazının denetlenmesi, tecil edilen hapis cezasının denetim süresi boyunca hükümlünün davranışlarının denetlenmesi ve suçlulara, daha doğru bir yaşam sürmeleri, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı tarafından getirilen koşulları yerine getirmeleri ve böylelikle bozulmuş olan hukukî ve toplumsal ilişkilerin düzeltilmesi amacıyla bireysel yardım sağlanması ve ikna edilmelerini kapsayan bir sistemdir.”

Dönmezer-Erman'a göre denetimli serbestlik kurumu, özel şekilde seçilmiş suçlular hakkında kamu davasının açılmasının veya duruşma yapılmasının ya da cezanın hükmedilmesinin şartlı olarak geri bırakılmasını ve serbest bırakılan suçlu hakkında onun kişiliğini hedef tutan bir kontrol, yöneltme ve idare sisteminin uygulanmasını belirleyen bir tedbirdir. Bu tedbirin amacı; suçluluğu azaltmak ve suçluyu iyileştirmek olduğu, bu hali ile tedbir niteliğinde ve hapis cezalarının alternatifi olduğu ifade edilmiştir (Tırtır, 2007: 13).

Denetimli serbestlik kavramının tanımı, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu (EK-A) kapsamında, 20 Aralık 2005 tarihli ve 26029 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Yönetmeliğinin 4'üncü maddesinde yapılmıştır. Bu tanıma göre denetimli serbestlik:

"Mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim ve denetleme planı doğrultusunda şüpheli, sanık veya hükümlünün topluma bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı toplum temelli uygulamadır".

b. Sistemin Lehine Olan Görüşler

Düşük maliyet; suçluları cezaevine koymak yüksek maliyetlidir. Amerika'daki istatistiklere göre, 2002 yılında cezaevindeki bir mahkûmun ortalama günlük maliyeti yaklaşık 40 dolar iken, denetimli serbestlik kapsamındaki maliyeti yaklaşık 1,5 dolardır (Schmallegger, 2005: 514).

Cezaevine girmeyen suçlu, toplumsal hayattan koparılmamakta ve toplumda suçlu olarak etiketlenmemektedir (Nursal ve Ataç, 2006: 49).

Özellikle ilk defa suç işleyerek cezaevine giren suçluların, cezaevi içinde kriminalizasyon sürecinde daha suçlu hale gelmesi engellenebilmektedir (Schmallegger, 2005: 515).

Denetimli serbestlik sistemi ile suçlu kişilerin iyileştirilmesi ve tedavisi için daha fazla tedavi ve sosyal yardım imkânları sağlamaktadır (Schmallegger,

2005: 515).

Suçluların toplumda gözetiminin sağlanması sosyal yardım yöntemlerinin uygulanmasını, suçlunun sorunlarının olumlu bir biçimde çözümlenmesine engel olan zorlukların giderilmesini, şahsın çevresine uyumunu sağlamayı ve suçluyu, sosyal ve hukuksal sorumluluklarını yerine getirmeyi sağlamaktadır (Tören, 1986: 240)

c. Sistemin Aleyhine Olan Görüşler

Denetimli serbestlik sistemi ile suçluya cezadan kaçma fırsatı tanınmaktadır. Suç işlemiş olan kişiler tekrar aynı sosyal ortama dönerek suç işlemeye devam edecektir (Schmallegger, 2005: 515).

Suçluların denetimli serbestlik sistemi kapsamında serbest bırakılarak toplum içine salınması, toplumun suç mağduru olma riskini arttırmaktadır (Schmallegger, 2005: 515).

Bu sistemin başarılı olabilmesi denetim memurlarının kalitesine, iş yüklerinin fazla olmamasına ve bu konuda iyi yetiştirilmiş olmasına bağlıdır (Nursal ve Ataç, 2006: 49).

2. MUKAYESELİ HUKUKTA DENETİMLİ SERBESTLİK HİZMETLERİ

Denetimli serbestlik sistemi, Anglo-Amerikan Hukuku kökenlidir. Zamanla kıta Avrupasına yayılarak gelişmiş ve değişik uygulamalar ile bugünkü şekline ulaşmıştır (Nursal ve Ataç, 2006: 49).

a. Amerika Birleşik Devletleri'nde Denetimli Serbestlik Hizmetleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde, denetimli serbestlik hakkındaki ilk yasa, 1878 yılında Massachusetts eyaletinde kabul edilmiştir (Reid, 1997: 597; Nursal ve Ataç, 2006: 40; Kamer, 2007: 13). 1957 yılında ise tüm eyaletlerde kabul edilmiştir (Reid, 1997: 597).

Amerika Birleşik Devletleri'nde, alternatif cezaların en önemlilerinden olan denetimli serbestlik; özel şekilde seçilmiş suçlular hakkında kamu davasının açılmasının veya duruşma yapılmasının ya da cezanın hükmedilmesinin şartlı olarak geri bırakılmasını ve serbest bırakılan suçlu hakkında onun kişiliğini hedef tutan bir kontrol, yöneltme ve idare sisteminin uygulanmasını hâkimin takdir yetkisiyle belirleyen tedbirlerdir (Demirbaş, 2003: 446). Amerika Birleşik Devletleri'nde eyalet hukuku ve federal hukuk kuralları, bir suçlu hakkında denetimli serbestliğin uygulanıp uygulanmayacağına karar verme konusunda hâkimlere geniş takdir hakkı tanımaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde genel olarak; fail başka bir suç işlemeyecek biri gibi görülüyorsa, kamu yararı failin işlemiş olduğu suç nedeniyle ceza almasını gerektirmiyorsa ve failin topluma kazandırılması için ceza alması gerekli değilse denetimli serbestliğe izin verilebilmektedir (Özbek, 2005: 95). Bazı eyaletler, belirli türdeki suçlar için (genellikle ırza geçme suçları için) denetimli serbestliğin uygulanmasını engelleyen yasalara sahiptir (Kamer, 2007: 14).

Amerika Birleşik Devletleri'nde denetimli serbestlik süreci birbirini izleyen; hüküm öncesi raporun hazırlanması ve sunulması, hükmün ertelenerek failin ceza infaz kurumu yerine toplum içinde tutulması, denetimli serbestlik altında bulunan failin iyi eğitilmiş bir kontrol memuru tarafından denetlenmesi şeklinde üç aşamadan oluşmaktadır (Petersillia ve Turner, 1992: 545, Reid, 1997: 597).

Newyork eyaletinde gözetim memurlarının görevleri arasında; sosyal ve yasal verileri toplamak, analiz etmek ve mahkemenin henüz hakkında bir karara varmadığı kişilerle ilgili meseleler hakkında raporlar hazırlamak; onlara denetim koşullarına uymalarında ve toplumda yaşadıkları problemlerde danışmanlık etmek; ihlal raporları hazırlamak ve suç duruşmalarında tanıklık etmek; diğer sosyal hukuk organlarıyla ilişki kurmak ve müşterek konularda işbirliği yapmak sayılabilir (Anuk ve diğerleri 2007: 25).

b. İngiltere’de Denetimli Serbestlik Hizmetleri

İngiltere’de Denetimli Serbestlik Sistemi Londra’lı matbaacı Frederic Rainer’in beş şilini İngiliz Yeşilay Kuruluşunun Kilisesine vererek 1876’da başlamıştır (Kamer, 2007: 20). İngiltere’de önemli sorun alkolle ilişkili suçların sayısının yüksek olmasıydı (Nursal ve Ataç, 2006: 230). Böylelikle kilise suçluların işve kalacak yer bulmalarına yardımcı olacak ve suçluların alkolizmin kötü etkilerinden uzak durmaları sağlanabilecektir.

Uygulama; daha sonra 1879 tarihli “Summary Jurisdiction Act” ile pozitif hukuka geçirilmiştir (Kamer,2006: 20, Nursal ve Ataç, 2006: 229). Bu Kanunun 16’ncı maddesine göre; işlenmiş olan suçun vahim olmaması durumunda verilecek ceza fail için ağır olacaksa hâkim, ya failin suçluluğunun tespitine gitmeden açılmış olan davayı geri çevirerek mağdurun zararını tazmin ve mahkeme masraflarını ödemeye mahkûm edilebilmekte veya suçluluğu tespit edilip kefaletle salıverilebilmekteydi (Avcı, 1994: 99).

1887 yılında ilk defa suç işlemiş kişilere deneme süresi içinde gözetim uygulanması kanun şeklinde “Probation Of First Offenders Act” ismiyle kabul edilmiştir (Kamer, 2007: 20, Nursal ve Ataç, 2006: 229).

3. TÜRKİYE'DE DENETİMLİ SERBESTLİK VE YARDIM SİSTEMİ

a. Denetimli Serbestlik Sisteminin Kurulma Nedenleri

Ülkemizde, 1 Haziran 2005 tarihinden önce, denetimli serbestlik sisteminin bulunmaması nedeniyle bazı konularda zaaf lar yaşanmaktaydı, Kamer’e göre bu zaaf lar (2007: 5);

- “Ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlüler, bugünkü anlamda denetim altına alınmıyor, nerede yaşadıkları, ne iş yaptıkları, tekrar suç işleme riskinin bulunup bulunmadığı bilinmiyordu.
- Hâkimlere, karar verme sürecinde, sanığı tanıması amacıyla sosyal araştırma raporları sunulmuyordu.
- Tutuklama tedbiri yerine verilebilecek başka bir tedbir bulunmuyordu.

- Uyuşturucu madde kullanan veya bulunduran sanıklar, bugünkü anlamda uzmanların rehberliğinde rehabilitasyona tabi tutulmuyordu.
- Suç mağdurlarına, ekonomik ve psiko-sosyal yardım yapacak kurum bulunmuyordu.
- Suça sürüklenen çocuklar, bugünkü anlamda denetim altına alınmıyordu.”

Ülkemizde kurulan denetimli serbestlik sisteminin teşkilat yapısını düzenleyen 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu 20 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe girmesiyle Kamer'e göre aşağıda sayılan faydaları getirmiştir (2007: 5):

- "Tutuklama tedbiri yerine, adli kontrol tedbiri; kısa süreli hapis cezası yerine, eğitim kurumuna devam veya kamu yararına çalışma gibi seçenek yaptırımlara karar verilmektedir.
- Yargılaması devam eden sanıkların, hâkim tarafından iyi tanınması amacıyla sosyal araştırma raporu düzenlenmektedir.
- Ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlüler, denetim altında bulunmaktadır.
- Uyuşturucu madde kullanan veya bulunduran hükümlülerin rehabilitasyonu sağlanmaktadır.
- Suç mağdurları korunmaktadır.
- Suça sürüklenen çocuklar, denetim altına alınmaktadır.”

b. Türkiye’de Denetimli Serbestlik Sisteminin Kapsamı

Denetimli serbestlik sisteminin kapsamı beş başlık altında değerlendirilebilir. Bunlar infaz aşamasındaki tedbir ve yaptırımlar, madde bağımlıların tedavisi, sanıklar hakkında raporların hazırlanması, rehberlik ve yardım hizmetleridir.

(1) Denetimli Serbestlik Sisteminde İnfaz Hizmetleri

Denetimli serbestlik kapsamında verilen kararların infazı ve takip edilmesi, Denetimli Serbestlik Şube Müdürlükleri tarafından yapılmaktadır. Şube

müdürlükleri tarafından infazı gerçekleştirilen kararlar şunlardır;

- Soruşturma ve kovuşturma aşamasında, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun (CMK) 109'uncu maddesi ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun (ÇKK) 20'nci maddesi gereğince verilen adli kontrol tedbirleri kararlarının infaz edilmesi,

- 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (TCK); 50'nci maddesinin birinci fıkrasının (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde yazılı seçenek yaptırımlarının, 51'inci maddesinin dördüncü fıkrasında yazılı yükümlülüklerin, 53'üncü maddesinin beşinci fıkrasında yazılı hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanması ile altıncı fıkrasında yazılı meslek veya sanatın yapılmasının yasaklanması ya da ehliyetin geri alınması kararlarının, 58'inci maddesinin dokuzuncu fıkrasında belirtilen örgüt mensubu suçlu hakkında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasının, 221'inci maddesinin beşinci fıkrasında etkin pişmanlıktan yararlananlar hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasının infaz edilmesi,

- ÇKK'nun 7'nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen, 19'uncu madde gereğince kamu davasının açılmasının geri bırakılan ve 23'üncü madde gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen çocukların denetim altına alınması veya yükümlülük belirlenmesi,

- 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun (CGTİHK) 105'inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen kamuya yararlı işte çalıştırma yaptırımının, 107'nci maddesinin yedinci ve sekizinci fıkralarında belirtilen yükümlülükleri, 108'inci maddesinde belirtilen denetimli serbestlik tedbiri, 110'uncu maddesinin ikinci fıkrasındaki konutta infazı kararlarının yerine getirilmesidir.

(2) Madde Bağımlılarının Tedavi Hizmetleri

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri;

TCK'nın191'inci maddesinde belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında hükmedilen tedavi kararı, CMK'nın 109'uncu maddesi

gereğince adlî kontrol yükümlülüğü olarak “özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dâhil, tedavi veya muayene tedbiri” kararlarını sağlık kurumları ile işbirliği içinde yerine getireceklerdir.

(3) Rapor Hizmetleri

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri; soruşturma ve kovuşturma aşamalarında “sosyal araştırma raporu”, ve “salıverme öncesi düzenlenecek raporu” hazırlayacaklardır.

Cezanın etkinliğinin sağlanabilmesi için kişiye en uygun cezanın verilmesi gerekmektedir. Hâkim, verilecek cezaların kişiselleştirilmesinde, kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesinde, tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının verilmesinde, hapis cezasının ertelenmesinde, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğüne hazırlanacak sosyal araştırma raporlarından istifade edilebilecektir. Ayrıca açılacak kamu davasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilebilmesi için aranan koşulların bulunup bulunmadığına dair kanaatin oluşması bu raporlar sayesinde daha bilimsel ve tarafsız olarak sağlanabilecektir (Kamer, 2007: 11).

(4) Rehberlik Hizmetleri

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube müdürlükleri; TCK'nın 51'inci maddesi ile 191'inci maddesinde, CGTİHK'nun 107'nci maddesinde, belirtilen “rehberlik hizmetlerini” yerine getireceklerdir.

(5) Yardım Hizmetleri

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri; 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununun 12'nci ve 13'üncü maddelerinde düzenlenen suçtan zarar gören kişilerin karşılaştıkları psiko-sosyal ve ekonomik sorunları ile istek halinde şüpheliye

psiko-sosyal sorunlarının çözümünde danışmanlık, 17'nci maddesinde düzenlenen salıverilen hükümlülerin meslek veya sanat edinmeleri, iş bulmaları, sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak isteyenlere araç ve kredi sağlanması, işyeri açmak isteyenlere yardım edilmesi ve karşılaştıkları diğer güçlüklerin çözümünde yardımcı olunması, çocuk ve genç hükümlülerin öğrenimlerine devam etmelerinin sağlanması ve CGTİHK'nun 96'ncı maddesinde düzenlenen hükümlülere iş arama izin sürecinde yardımda bulunacaklardır.

c. Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde Uygulanacak Temel İlkeler

Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerinde uyulması gereken ilkeler Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunda belirtilmiş olup bunlar;

- İnsan onuruna saygı ve dürüstlük: Denetimli serbestlik görevlileri; insan haklarına saygı, dürüstlük ve kararlılık çerçevesinde hareket eder; görevlerini yerine getirirken aşağılayıcı, onur kırıcı veya küçük düşürücü davranışlarda bulunamazlar.

- Gizlilik: Denetimli serbestlik görevlileri; suçtan zarar gören, şüpheli, sanık, hükümlü ya da bunların ailesi hakkında öğrenmiş olduğu bilgilerin veya düzenlediği raporların gizliliğini korumak zorundadır. Bu bilgiler kanunun zorunlu kıldığı hâller dışında hiçbir kurum ve kişiye verilemez.

- Tarafsızlık: Denetimli serbestlik görevlileri; görevleri ile ilgili belgeleri inceleyebilmekte; ancak buradan elde ettiği bilgilerle ilgili olarak soruşturmanın gizliliği ilkesine uymak, tarafsızlığına gölge düşürecek davranış ve ilişkilerden kaçınmak ve davanın taraflarına eşit uzaklıkta olmak zorundadır.

ç. Teşkilat Yapısı

Denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerinin teşkilat yapısı; merkez teşkilat ve taşra teşkilatı olarak iki farklı yapıdadır.

Merkez teşkilat yapısında; denetimli serbestlik ve yardım ile koruma

hizmetlerine ilişkin danışma organı olarak Adalet Bakanlığında, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Danışma Kurulu ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı bulunmaktadır.

Taşra teşkilat yapısında; adalet komisyonunun bulunduğu yerlerde denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri ile koruma kurulları bulunmaktadır. Gerektiğinde, şube müdürlüğü bulunmayan ilçelerde denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerini yürütmek üzere şube müdürlüğüne bağlı bürolar kurulacaktır.

4. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA EVRESİNDE DENETİMLİ SERBESTLİK VE YARDIM HİZMETLERİ

a. Adlî Kontrol Tedbirleri

Tutuklama koruma tedbirinin bir alternatifi olan adlî kontrol koruma tedbiri CMK 109'uncu ve 115'inci maddeleri arasında düzenlenmiş olup, insan haklarına karşı yapılan orantısız güç kullanımını engellemek ve tutuklamanın ortaya çıkardığı ağır sonuçlarını giderebilmek maksadıyla, tutuklamanın amaçlarını yerine getirebilecek bazı alternatif tedbirler olarak oluşturulmuştur (Centel ve Zafer, 2006: 327). Tutuklamadan daha hafif olan tedbirlerle istenen amaca ulaşmak mümkün ise, ölçülülük ilkesi gereği daha hafif olan tedbirler uygulanmalıdır (Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, 2008: 851). Adlî kontrol tedbirleri, kamu düzeninin korunması ile kişisel hak ve özgürlüklerin korunması arasındaki dengenin sağlanabilmesine imkân tanımaktadır.

Adlî kontrol tedbirlerinin uygulanmasıyla birlikte, cezaevlerinin kalabalıklaşması önlenebilir ve kamu harcamalarında tasarruf sağlanabilir. Özellikle kısa süreli hapis cezası gerektiren suçlarda, sanığın veya şüphelinin sosyal çevresinde hayatını devam ettirerek, mahkemece belirlenen yükümlülüklere tabi olarak yargılanmasına devam edilmesi, tutuklama ile elde edilmek istenen amaca daha iyi hizmet edecektir (Nursal ve Ataç, 2006: 359).

(1) Tanım

Adlî kontrol soruşturma ve kovuşturma evrelerinde, tutuklama sebeplerinin varlığı halinde uygulanabilmektedir. Hacıoğlu'na göre (2005: 171):

“Şüpheli veya sanığın işlediği iddia edilen bir suçtan dolayı bütün usûl işlemlerinde ve hükmün infazında hazır bulunmasını ya da muhakeme giderlerinin onun tarafından karşılanmasını sağlamak amacıyla, belirli yükümlülükler altına alınarak adlî makam ve mercilerin denetimi ve kontrolü altına sokulmasıdır”

Adlî kontrol tutuklamaya göre daha hafif tedbirlerden oluşur (Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, 2008: 825)

(2) Amacı

Tutuklama, henüz hâkim kararıyla suçluluğu hakkında kesin karar verilmemiş olan sanığın muhakemede hazır bulunmasını sağlamak, maddi gerçeğin araştırılmasını temin etmek veya muhakeme neticesinde verilecek cezanın infazını garanti altına almak amacıyla kişinin özgürlüğünün kaldırılarak ceza infaz kurumuna konulmasını ifade etmektedir. Adlî kontrol tedbirlerinin temel amacı tutuklamanın olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmaktır. (Yurtcan, 2005:321). Coşkun'a göre adlî kontrolün amaçları (2005: 86);

“Şüphelinin veya sanığın kaçmasını ve delilleri karartmasını önlemek, ve muhakemenin sağlıklı bir şekilde yapılmasını veya muhakeme sonucunda verilecek olan hükmün yerine getirilmesinin sağlanmasıdır.”

(3) Adlî Kontrol Tedbirine Başvurabilmenin Şartları

Adlî kontrolün soruşturma evresinde uygulanabilmesi için, tutuklama nedenlerinin var olması, üst sınırı üç yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren bir suçun varlığı ve hâkim veya mahkeme kararıdır.

(a) Tutuklama Nedenlerinin Varlığı

CMK'nın 109/1'inci maddesine göre, adlî kontrol verilebilmesi için CMK'nın 100'üncü maddesinde sayılan tutuklama nedenlerinin varlığı hâlinde şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol kararı verilebilir. CMK 109/1'inci maddesine göre ortada tutuklamayı gerektiren nedenler yoksa adlî kontrol kararı verilemeyecektir. Adlî kontrol tedbirin verilebilmesi için, şüpheli veya sanığın suçluluğu ve tutuklama nedenlerinin varlığı hususunda kuvvetli şüphelerin saptanmış olması gerekmektedir.

(b) Üst Sınırı Üç Yıl veya Daha Az Hapis Cezasını Gerektiren Bir Suçun Varlığı

CMK'nın 109/1' inci maddesi gereğince üç yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda adlî kontrol kararı verilemez. Ancak CMK'nın 109/2'nci maddesi gereğince tutuklama yasağı öngörülen hâllerde de adlî kontrol tedbiri uygulanabilir. Tutuklama yasağı öngörülen hâller ise;

- CMK'nın 100/4^Jüncü maddesine göre sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı bir yıldan fazla olmayan suçlarda,
- Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 21'inci maddesi gereğince onbeş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırın beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinde, tutuklama kararı verilemez.

Adlî kontrol kararı verilebilmesi için cezanın üst sınırının üç yıl ve daha az hapis cezası olması koşulunun iki istisnası CMK'nın 109/4'üncü maddesinde sayılmıştır. Bu istisnaların birincisi CMK'nın 109/3'üncü maddesi (a) bendinde belirtilen yurt dışına çıkmamak ile (f) bendinde belirtilen güvence yatırmak yükümlülüklerinde cezanın üst sınırının üç yıl veya daha az hapis cezası olma koşulu aranmayacaktır (Turhan, 2006: 28). İkinci istisna ise CMK'nın 109/7'nci maddesinde belirtilen, kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle şartla salıverilenler hakkında üç yıllık süre koşulu aranmadan adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilecektir.

(c) Hâkim veya Mahkeme Kararı

Adlî kontrol kararını ancak hâkim veya mahkeme verebilir. Adlî kontrol kararı soruşturma evresinde CMK'nın 110/1'inci maddesine göre şüpheli veya Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine Sulh Ceza Hâkimince, kovuşturma evresinde ise CMK'nın 110/3'üncü maddesine göre davaya bakan mahkemece verilebilir (Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, 2008: 853).

Soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde mahkeme, CMK'nın 110/2'nci maddesi gereğince, adlî kontrol uygulaması sırasında şüpheliyi bir veya birden çok yeni yükümlülük altına koyabilir. Kontrolün içeriğini oluşturan yükümlülükleri bütünüyle veya kısmen kaldırabilir, değiştirebilir veya şüpheliyi bunlardan bazılarını uymaktan geçici olarak muaf tutabilir (Kunter, Yenisey, ve Nuhoğlu, 2008: 853). Ayrıca CMK'nın 111'inci maddesi gereğince, şüpheli veya sanık da adlî kontrolün içeriğini oluşturan yükümlülüklerin bütünüyle veya kısmen kaldırılmasını soruşturma evresinde sulh ceza hâkiminden, kovuşturma evresinde ise mahkemeden isteyebilir. Bu durumda Cumhuriyet Savcısının görüşü alındıktan sonra beş gün içinde karar verilir.

(4) Yetişkinler ve Çocuklar İçin Uygulanan Adlî Kontrol Tedbirleri

CMK'nın 109/3'üncü fıkrasında, yetişkin şüpheli veya sanık için uygulanabilecek olan adlî kontrole ilişkin yükümlülükler;

- Yurt dışına çıkamamak (CMK 109/3-a),
- Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak(CMK 109/3-b),
- Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak(CMK 109/3-c),
- Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek(CMK

109/3-d),

- Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dâhil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek(CMK 109/3-e),
- Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak(CMK 109/3-f),
- Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adlî emanete teslim etmek(CMK 109/3-g),
- Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlamak (CMK 109/3-h) ,
- Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adlî kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermektir (CMK 109/3-i).

(a) Yurt Dışına Çıkamama

Yurt dışına çıkmama yükümlülüğü (CMK 109/3-a), sanığın veya şüphelinin kaçma ihtimalini ortadan kaldırmaya yönelik bir tedbir olup yurt dışına çıkmamayı ifade eder. Sanık ya da şüphelinin sadece yurt dışına kaçma ihtimali varsa ölçülülük ilkesi gereği yurt dışına çıkmama yükümlülüğünü içeren adlî kontrol kararı verilmekle yetinilmelidir (Nursal ve Ataç, 2006: 361). Şüpheli veya sanık hakkında yurt dışına çıkmama yükümlülüğüne karar verilince, bu karar Cumhuriyet Başsavcılığına, (Kamer, 2007: 125), Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüğü veya şube müdürlüğü bulunmayan yerlerde ilgili büroya ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde derhâl kolluğa gönderilir (Kamer, 2007: 125; Alşahin, 2008: 384).

CMK'nın 112'nci maddesinde adlî kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında muhtemel hükmedilecek cezalarının süresi ne olursa olsun tutuklama kararı verilebilecektir.

(b) Belirlenen Yerlere, Belirtilen Süreler İçinde Düzenli Olarak Başvurmak

Hâkim tarafından şüpheli veya sanık hakkında verilen, belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurma yükümlülüğü (CMK 109/3-b), kararda belirtilen aralıklarla belirtilen yerlere düzenli olarak başvurmalarını ifade etmektedir. Bu adlî kontrol yükümlülüğünün amacı da sanık ya da şüphelinin kaçmasını önlenmektir (Nursal ve Ataç, 2006: 362). Mahkeme kararında şüpheli veya sanığın; hem başvurusu gereken yerler, hem de bu yerlere başvuru aralıkları açıkça belirlenmelidir (Kamer,2007: 132; Nursal ve Ataç, 2006: 362). Bu yer; Şube Müdürlüğü veya büro, Emniyet Müdürlüğü, Jandarma Komutanlığı olabilir. "Yer" ve "aralıklar" şüpheli veya sanığın; oturduğu yer, okul veya iş durumu, sağlık durumu ve sosyal durumuna göre belirlenmelidir (Kamer, 2007: 132).

(c) Belirlenen Mercii veya Kişilerin Çağrılarına ve Kontrol Tedbirlerine Uyma Yükümlülüğü

Şüpheli veya sanığın, kararda belirtile usül ve esaslar çerçevesinde, şube müdürlüğü ya da büro veya bir başka kişi veya mercie, çağrılmasını ve bu kişiye veya mercie gerektiğinde çalıştığı iş veya meslek uğraşı hakkında ya da devam etmekte olduğu eğitim hakkında bilgi vermesini ve bu konuda denetlenmesini ifade etmektedir (Kamer, 2007: 139). Bu tedbir ile ulaşılmak istenen amaç, sanığın ya da şüphelinin muhakeme işlemleri sırasında hazır bulunmasının sağlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda örneğin sanık ya da şüphelinin keşif, beden muayenesi vb. için sağlık kuruluşları, mahkeme, savcılık, kolluk makamlarının çağrılarına uymasına karar verilebilecektir (Nursal ve Ataç, 2006: 362).

"Mercii veya kişi"; Şube Müdürlüğü veya büro, Emniyet Müdürlüğü, Jandarma Komutanlığı gibi merciler olabileceği gibi ismen belirlenecek denetimli serbestlik görevlisi, okul müdürü gibi kişilerde olabilecektir. Burada önemli olan nokta mercii veya kişinin mahkeme kararıyla belirlenmesidir (Kamer, 2007: 139).

"Merci" veya "kişi", şüpheli veya sanık hakkında, eğer çalışıyorsa mesleki uğraşına ilişkin, eğitime devam ediyorsa eğitime devam konusunda, uymak zorunda olduğu kontrol tedbirleri belirleyebilecektir. Örneğin, işyerine devam konusunda işyerinden, eğitime devam konusunda eğitim kurumundan belirli aralıklarla belge getirilmesi istenebilecektir (Kamer, 2007: 139).

(ç) Taşıtları Kullanmamak ve Sürücü Belgelerini Teslim Etmek Yükümlülüğü

Bu koruma tedbirinin amacı da sanık ya da şüphelinin kaçmasının önlenmesidir (Tunç, 2001: 149). Adlî kontrol kararında, şüpheli veya sanığın kullanmaması gereken araç türünün ve teslim edeceği sürücü belgesinin açıkça belirtilmesi gerekir. Şüpheli ya da sanığın mesleki uğraşlarını ya da ailesinin veya kendisinin geçimini sürdürmesi bakımından taşıt kullanması zorunlu ise kararı verecek olan merci, CMK'nın 109/4'üncü maddesine göre şüpheli ya da sanığın mesleki uğraşlarında araç kullanmasına sürekli veya geçici olarak izin verebilir.

Sürücü belgesinin teslimi suretiyle taşıt kullanmama yükümlülüğünün yerine getirilmesi için öncelikle sürücü belgesinin şüpheli veya sanık tarafından kaleme teslimi gereklidir (Kamer, 2007: 148; Nursal ve Ataç, 2006: 363). Şüpheli ya da sanık bu karardan sonra bir taşıt kullanması halinde adlî kontrol tedbirine uymaması nedeniyle tutuklanabilecek ayrıca hakkında sürücü belgesi olmaksızın araç kullanmak suçundan da işlem yapılabilecektir.

(d) Tedavi ve Muayene Tedbirlerine Uymak Yükümlülüğü

Bu yükümlülük, özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından kurtulmak amacıyla, hastaneye yatmak da dahil olmak üzere, tedavi ve muayene tedbirlerine tâbi olmayı ifade etmektedir (Kamer, 2007: 148; Nursal ve Ataç, 2006: 363).

Bu adlî kontrol kararı, sanık ya da şüpheli aleyhine verilebilecek tutuklama kararıyla ilgili olmaması nedeniyle, Centel bu yükümlülüğün, kanun

koyucu tarafından adlî kontrol kapsamında düzenlenmesini hatalı bulmaktadır. (2006: 8).

(e) Güvence Miktarını Yatırmak Yükümlülüğü

Güvence yatırma yükümlülüğü, hakkında henüz tutuklama kararı verilmeden evvel, adlî kontrol kapsamında, tutuklamaya alternatif olarak uygulanabilecek bir tedbir olup tutuklama kararından bağımsızdır (Özbek, 2005: 130).

Güvence yatırmanın amacı CMK'nın 113/1(a) maddesinde belirtilmiştir. Şüpheli veya sanığın tüm usul işlemleri esnasında hazır bulunmasını sağlamak, altına alınabileceği diğer yükümlülükleri yerine getirebilmek ve suçun neden olduğu zararları giderebilmek maksadıyla hükmedilebilecek para cezalarının ödenmesinin hükmün açıklanmasından önce garanti altına alınmasıdır. Şüpheli veya sanık nafaka borçlarını ödememeleri nedeniyle kovuşturuluyorsa nafaka borçlarının, kamusal giderlerin ve hükmedilecek para cezalarının belirli bir sıra dâhilinde karar sonrası karşılanmasının garanti altına alınmasını sağlamaktır.

Güvence, iki amaca hizmet etmektedir. Güvenceyi kaybetmemek için şüphelinin ileride yapılacak usulü işleme gelmesi sağlanmakta, ayrıca mağdurun zararı bu paradan karşılanmaktadır. Şüpheli veya sanık tarafından gösterilen güvence bedelinden; katılanın masrafları, suçun neden olduğu zarar, kamusal giderler ve hükmolunan para cezaları tahsil edilmektedir. (Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, 2008: 854). CMK'nın 109/4'üncü maddesi gereğince güvence yatırma tedbirine hükmedilebilmesi için sanık ya da şüphelinin işlediği iddia olunan suçun üst sınırının üç yıldan az hapis cezasını gerektirmesi gibi bir şart aranmamaktadır.

Hacıoğlu'na göre, mahkemelerce, güvence yatırma tedbirinin bir tazminat ya da para cezasına dönüştürülmemesine dikkat edilmelidir (Hacıoğlu, 2005: 183).

(f) Silâh Bulunduramamak veya Taşıyamamak Yükümlülüğü

Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silahlan makbuz karşılığında adlî emanete teslim etmek yükümlülüğü, şüpheli veya sanığın mahkeme veya hâkim kararı ile silâh taşımamasının veya bulundurmasının yasaklanması anlamına gelmektedir. Gerektiğinde sahip olduğu diğer silahlarının Cumhuriyet Başsavcılığına bağlı Adlî Emanet Memurluğuna makbuz karşılığı teslimini ifade etmektedir (Kamer, 2007: 170; Nursal ve Ataç, 2006: 365). Mahkeme kararında silâhın çeşidi ve teslim edilmesi gereken süre açıkça yazılmalıdır (Hacıoğlu, 2005: 189). Kolluk tarafından tespit edilen silahlarını, teslim etmeyen şüpheli veya sanık uyarılır. Uyanlara rağmen silahlar teslim edilmezse, şüpheli veya sanığın Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla mahkemeye şevki istenir (Nursal ve Ataç, 2006: 366). Denetleme planına uyulmadığının kolluk tarafından bildirilmesi ya da şube müdürlüğü veya büro tarafından tespit edilmesi hâlinde, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü veya Bürosu tarafından şüpheli veya sanık denetleme planına uymamanın sonuçları anlatılarak, denetleme planına uyması yönünde uyarılmaktadır (Kamer,2007: 172).

(g) Suç Mağdurunun Haklarının Güvence Altına Alınması Yükümlülüğü

Bu yükümlülük, Cumhuriyet Savcısı'nın istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvence altına almaktır (Kamer, 2007: 177). Şüpheli veya sanık, mahkemece gerekli görülmesi hâlinde kararda gösterilen esas ve usuller çerçevesinde aynî veya şahsî bir güvenceyi göstermek zorundadır (Nursal ve Ataç, 2006: 366).

Güvence veren kişinin haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın, on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurmaması hâlinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmelidir (Kamer,

2007: 178).

(ğ) Aile Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmesi ve Nafaka Ödenmesine Dair Güvence Yükümlülüğü

Bu yükümlülük, mahkeme kararıyla şüpheli veya sanığın aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adlî kararlar gereğince ödemeye mahkûm olduğu nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence göstermesi yükümlülüğüdür (Nursal ve Ataç, 2006: 367). Aile yükümlükleri ve nafaka miktarı, mahkeme kararıyla belirlenmektedir. Burada söz konusu edilen nafakayı düzenli olarak ödeme yükümlülüğü, suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlanmasını ifade etmektedir (Kamer, 2007: 185).

Bu yükümlülüğün, özel hukuk ilişkilerinin ceza hukuku alanına taşınmasına neden olduğu için adlî kontrol kurumu ile bir ilgisi olmadığı da düşünülmektedir (Centel ve Zafer, 2006: 330). Bu tedbirin koruma tedbir olarak da değerlendirilemeyeceği düşünülmektedir (Koca, 2003: 131). Çünkü tutuklama nedenleri arasında aile yükümlülüklerini yerine getirmemek gibi bir sebep yoktur (Koca, 2003: 131).

(5) Çocuklar Hakkında Adlî Kontrol Yükümlülükleri

Çocuk Koruma Kanunu'nda (ÇKK), suça sürüklenen çocuklar hakkında CMK'nın 109'uncu maddedeki adlî kontrol tedbirlerine ek olarak başka adlî kontrol tedbirleri de kabul edilmiştir. Bu tedbirlerin amacı çocukların ıslahı ve yeni suç işlemelerini önlemeye yöneliktir. ÇKK'nın 20'nci maddesinde ön görülen tedbirler;

- Belirlenen çevre sınırları dışına çıkamamak,
- Belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek,
- Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamaktır.

(a) Belirlenen Çevre Sınırları Dışına Çıkamamak Yükümlülüğü

Bu yükümlülük, mahkeme kararında belirtilen esaslar ve usuller çerçevesinde şüpheli veya sanık çocuğun belirlenen çevre dışına çıkmasının yasaklanmasıdır (Kamer, 2007: 190). Denetimli Serbestlik Yardım Merkezlerinin veya bürolarının ulaşmakta güçlükler çektiği bölgelerde denetim hizmetini gerçekleştirebilmek için kolluktan veya ilgili kurum ve kuruluşlardan da yardım isteyerek, denetim görevini bu kurumlarla işbirliği içinde yürütür (Nursal ve Ataç, 2006: 367).

Çocuk hakkında uygulanacak olan yükümlülükler velisine veya vasiine tebliği ile başlar. Denetimli serbestlik memuru uygulanacak olan yükümlülükler hakkında ailesine veya veli veya vasisine bilgi verir. Böylelikle aynı zamanda çocuğun yararına olacak hususlar aileye de öğretilir.

(b) Belirlenen Bazı Yerlere Gidememek veya Ancak Bazı Yerlere Gidebilmek Yükümlülüğü

Bu yükümlülük, mahkeme kararı ile çocuğun suç işlemesine elverişli ortam yaratan ya da suça itilmesine neden olan bazı yerlere gidememesi veya sadece mahkeme tarafından belirlenen ve suçtan uzak durmasını sağlayacak yerlere gidebilmesi yükümlülüğüdür.

Mahkeme bu yükümlülüğe iki ayrı şekilde karar verebilmektedir. Bunlardan birincisi, çocuğun gitmemesi gereken yerlerin belirlenmesidir. İkinci karar şekliyse, suça sürüklenen çocuğun gidebileceği yerlerin belirlenmesidir. Bu yükümlülük sadece suça sürüklenen çocuklar hakkında verilebilmektedir (Kamer, 2007: 197).

Bu yükümlülükte Denetimli Serbestlik ve Yardım Memuru çocuğun ailesi, vasisi veya velisi ile görüşme yaparak çocuk hakkındaki kararı bildirir. Bu kararın bir örneği ilgili kolluğa da bildirerek takibi için işbirliği yapmasını isteyebilir. Gerekliğinde çocuğun gitmesinin yasaklandığı yer veya görüşmesinin yasaklandığı kişilere de gerekli bildirim ve uyarıda bulunabilir (Nursal, Ataç,

2006: 368).

(c) Belirlenen Kişi ve Kuruluşlar ile İlişki Kurmamak Yükümlülüğü

Bu yükümlülük mahkeme kararıyla çocuğun suça itilmesine neden olabileceği düşünülen kişi veya kuruluşlarla ilişki kurmaması yükümlülüğüdür.

Mahkeme kararında, suça sürüklenen çocuğun ilişki kurmaması gereken kişi ve kuruluşlar belirlenmelidir (Kamer, 2007: 204). Şube Müdürlüğü veya büronun, çocuğun ailesi veya sosyal çevresi ile iş birliği yapmasının gerekli olduğu durumlarda her aşamada özel hayatın gizliliğine saygı gösterilmelidir. Yükümlülüğün denetimi; ulaşım güçlüğü veya güvenlik gibi nedenlerin bulunması hâlinde, ilgili kurum ve kuruluşlar ile koltuğa yazı yazılmak suretiyle yerine getirilmelidir (Kamer, 2007: 205).

Böyle bir karar verilmesi durumunda Denetimli Serbestlik ve Yardım Memuru öncelikle ailesi, velisi veya vasisi ile bir görüşme yaparak çocuklar hakkında verilmiş olan kararı bildirmeli ve çocuğun kararda belirtilen kişi veya kuruluşlarla ilişki kurmaması konusunda işbirliği yapmasını istemelidir (Nursal ve Ataç, 2006: 369).

(6) Adlî Kontrol Yükümlülüklerine Uymamanın Yaptırımı

Adlî kontrol kararında belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmaları yürütme görevi, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi ile Koruma Kurulları Kanunu'na göre Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlükleri'ne aittir.

Adlî kontrol kararında infazın ihlal nedeniyle sona ermesi, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünün uyarısına rağmen "denetleme planına" uyulmaması hâlinde gerçekleşecektir. Denetleme planına uyulmadığının tespit edilmesi hâlinde, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü veya bürosu tarafından şüpheli veya sanık denetleme planına uymamanın sonuçları belirtilerek denetleme planına uyması yönünde uyarılır.

Uyarıya rağmen denetleme planına uyulmaması hâlinde, kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmelidir. Ayrıca bu durum, kolluk ve ilgiliye bildirilmelidir (Kamer, 2007: 186).

Hükmedilecek adlî kontrol kararına isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, CMK'nın 112'nci maddesine göre kovuşturma veya soruşturma konusu suç için hükmedilebilecek hapis cezası süresi ne olursa olsun, hemen tutuklama kararı verilebilir (Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, 2008: 854). Bu hükümle, CMK'nın 100/4'üncü maddesinde belirtilen hapis cezasının üst sınırı bir yıldan fazla olmayan suçlar için öngörülen tutuklama yasağına istisna getirilmiş olmaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu 20/2'nci maddesine göre adlî kontrol kararı ile öngörülen yükümlülüklerden sonuç alınamaması veya sonuç alınamayacağına anlaşılması veya yükümlülükler uymaması halinde tutuklama karar verilebilir. Fakat tutuklama yasağı bulunan hallerde (CMK madde 100/4 ve ÇKK madde 21) bile sadece adlî kontrol tedbirine aykırı davranılması nedeniyle tutuklama kararı vermenin çelişkili bir durum olduğu görülmektedir.

b. Şüpheli Hakkında Sosyal Araştırma Raporu Düzenlemek

Denetimli serbestlik temelinde, denetim memurunun yaptığı hüküm öncesi araştırma vardır. Denetim memuru tarafından yapılacak olan hüküm öncesi araştırmada öncelikle suçun ciddiyeti, niteliği ortaya konulmalıdır. Çünkü hâkim suçun niteliğine göre ya denetimli serbestliğe ya da hapis cezasına hükmedecektir (Nursal ve Ataç, 2006: 65).

Sosyal araştırma raporu, şüpheli veya sanığın kendisinin ve çevresinin sistemli bir bakış açısıyla değerlendirildiği ve toplumla bütünleşmesi amacıyla ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynaklarla ilgili önerileri içeren, soruşturma veya kovuşturma sırasında şube müdürlüğü veya büroda görevli denetim görevlisi tarafından hazırlanan rapordur (Kamer, 2007: 550).

Soruşturma ve kovuşturma aşamasında sosyal araştırma raporu

hazırlama görevi Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu 12'nci ve 13'üncü maddeleriyle, yönetmeliğin 44'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Sosyal araştırma raporları soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının veya kovuşturma aşamasında halimin istemiyle denetimli serbestlik ve yardım memurlarınca hazırlanmaktadır.

Sosyal araştırma raporu hazırlanırken şüpheli veya sanığın ceza infaz kurumunda bulunması hâlinde raporu hazırlayan denetim görevlisi, gerektiğinde ceza infaz kurumuna giderek şüpheli veya sanık ile konuşulanları başkalarının duymayacağı ancak görüşmenin güvenlik nedeniyle ceza infaz kurumu görevlilerince izlenebileceği bir ortamda açık görüş usulüne tabi olarak görüşebilecektir (Kamer, 2007: 554).

5. KOVUŞTURMA SONRASINDA DENETİMLİ SERBESTLİK VE YARDIM HİZMETLERİ

a. Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar

Kısa süreli hapis cezası, TCK'nın 49'uncu maddesi 2'nci fıkrasında hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası olarak tanımlanmıştır. Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar, alternatif ceza infaz sisteminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Kamer, 2007: 215). TCK'nın 50'nci maddesinde, somut olayda hükmedilen hapis cezasının kısa süreli olması durumunda, etkin ve ülkemiz şartları bakımından da uygulanabilirliği olan seçenek yaptırımlar öngörülmüştür (Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 827).

Seçenek cezaları değerlendirmek için cevaplanması gereken soru, ceza infaz kurumlarına girenlerin suçlarının ne kadar ağır olduğu veya bugün ceza infaz kurumlarında bulunanlardan hangilerine toplum içinde güvenli bir şekilde yaptırım uygulanabileceğidir, Bu tür hükümlülerin ceza infaz kurumu dışındaki programlara yönlendirilmesi 1991 yılında ceza infaz kurumlarında sarf edilen paraların %17-20'sinin tasarruf edilmesini sağlayacaktır (İçel ve Ünver, 2006: 47).

Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar ile kişilerin belli bir süreyle hapis cezasına mahkûm olması yerine, cezanın uyarı fonksiyonu devreye sokularak, kişinin pişmanlık duymasının sağlanabilmesi amaçlanmıştır. Kişilerin mahkûm oldukları hapis cezalarını toplum içerisinde denetim ve gözetim altına çekmeleri hem suçtan uzak durmaları yönünde rehabilite edilerek yeniden topluma kazandırılmalarını sağlayacak hem de toplumsal barışa katkı sağlayacaktır (Kamer, 2007: 2).

TCK' nın 50'nci kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar olarak

- a fıkrasında , “adli para cezası”
- b fıkrasında “mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade,suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilesine
- c fıkrasında “en az iki yıl bir süreyle bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye,
- d fıkrasında, "mahkûm oluna cezanın yansından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya",
- e fıkrasında, "sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya",
- f fıkrasında, "mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalışmaya", çevrilmesi olarak tanımlanmıştır.

TCK' da sayılmış olan bu seçenek yaptırımlardan (a) ve (b) fıkrasında sayılı olan yaptırımlar Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununun 14'üncü maddesinde sayılan tedbirler arasında yer almamıştır. Bu seçenek yaptırımlardan, TCK'nın 50/1-a' da belirtilen “adlî para

cezası” ile (b) bendinde belirtilen “mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iadesi, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesi” seçenek yaptırımların infazı Cumhuriyet Başsavcılığı ve infaz bürosunda yerine getirilecektir (Kamer, 2007: 214).

TCK'nın 50'nci maddesinde yer alan zararların giderilmesi “Onarıcı Adalet” (Restorative Justice) müessesesi olup yasa koyucu uzlaşma müessesesini de denetimli serbestliğin görevleri arasında dahil etmemiş olması nedeniyle, bu görev denetimli serbestlik ve yardım müessesesinin görev alanının dışında tutulmuştur (Nursal ve Ataç, 2006: 377).

(1) Kısa Süreli Hapis Cezasının Seçenek Yaptırımlara Çevrilmesinin Koşulları

Kısa süreli hapis cezasının TCK'nın 50'nci maddesinde belirtilen seçenek yaptırımlara çevrilebilmesi için TCK 49/2'de belirtilen iki koşulun birlikte bulunması gerekmektedir.

Birinci koşul, hükmedilen hapis cezasının bir yıl ve daha az süreli olmasıdır. Burada önemli olan cezanın kanunda öngörülen miktarı değil, mahkemece verilen cezadır. (Kamer, 2007: 216). Sanığın birden fazla suç işlemesi durumunda bir yıllık süre her suç için ayrı değerlendirilmelidir (Artunç ve Akkaya, 2007: 139).

İkinci koşul, suçun kanunda yaptırımı olarak hapis ile adlî para cezasının seçenek olarak gösterilmesi hâlinde mahkemece hapis cezasına hükmedilmiş ise bu ceza adlî para cezası dışındaki seçenek yaptırımlara çevrilmelidir. Bu son hâlde ceza, kesinlikle adlî para cezasına çevrilemez (TCK 50/2). Bu şartların varlığı hâlinde, kısa süreli hapis cezaları hâkimin takdirine göre adlî para cezası dışındaki seçenek yaptırımlara çevrilmesi mümkündür (Kamer, 2007: 216).

(2) Kısa Süreli Hapis Cezasının Seçenek Yaptırımlara Çevrilmesinin Zorunlu Olduğu Durumlar

TCK'nın 50'nci maddesi 3'üncü fıkrası gereğince kısa süreli hapis cezalarının seçenek yaptırımlara çevrilmesinin zorunlu olduğu iki ihtimal bulunmaktadır. Bu ihtimaller evvelden ceza almış olmak veya almamış olmak şeklinde düzenlenmiştir. Birincisi, daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan failin mahkûm edildiği bir yıl ve daha az süreli hapis cezasıdır (Kamer, 2007: 217; Artunç ve Akkaya, 2007: 139).

İkincisi, daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşulu ile otuz gün ve daha az süreli hapis cezasıdır. Bu iki ihtimalde hâkim mutlaka hapis cezasını seçenek yaptırımlardan birine çevirmek zorundadır (TCK 50/3). Bu konuda takdir hakkı bulunmamaktadır (Kamer, 2007: 217).

(3) Kısa Süreli Hapis Cezasının Seçenek Yaptırımlara Çevrilme Yasağının Bulunduğu Durumlar

Ceza mevzuatımızın incelenmesinde; kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesinin yasak olduğu üç durum bulunmaktadır.

Bunlardan birincisi; 1632 sayılı Askeri Ceza Kanun'una eklenen ek 8'inci maddesi ile kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar, sırf askeri suçlar ile TCK'nın üçüncü babının dördüncü faslında yazılı suçlar için uygulanmayacaktır. Bunun dışında yedek subaylar hariç olmak üzere; subay astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ile Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri kadro kuruluşunda çalışan sivil personel hakkında askerî ve adliye mahkemelerince verilen kısa süreli hapis cezaları sadece TCK'nın 50'nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (d) bentlerinde yazılı olan seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir (Kamer,2007: 219).

Kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilme yasağının bulunduğu ikinci durum, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilmiştir. Kural olarak, 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlardan dolayı verilen hapis cezası, seçenek yaptırımlara çevrilememekte ve ertelenememektedir. Ancak bu

hüküm, onbeş yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında uygulanmamaktadır.

Üçüncü durum ise, CMK'nın 231'inci maddesinin yedinci fıkrası gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verile hükümde, mahkum olunan hapis cezasının kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilmemelidir (Kamer, 2007: 219).

b. Eğitim Kurumuna Devam Etme Seçenek Yaptırımı

Bir eğitim kurumu veya programına devam etme yaptırımı ya da yükümlülüğü; sanık veya hükümlüler hakkında hapis cezası yerine ya da ceza infaz kurumlarından salıverildikten sonra ceza süreleri içinde bir eğitim kurumu veya programına devam etmeyi ifade etmektedir.

TCK 50/1-c'de; "Mahkemece kısa süreli hapis cezası, en az iki yıl süre ile bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etme seçenek yaptırımına çevrilebileceği" hükmü mevcuttur.

(1) Kısa Süreli Hapis Cezasının Eğitim Kurumuna Devam Etme Seçenek Yaptırımına Çevrilebilmesinin Koşulları

Bu seçenek yaptırıma mahkemece karar verilebilmesi için CMK'nın 231/8'inci maddesine göre, birinci koşul hükümlünün meslek veya sanatının bulunmamasıdır. İkinci koşul ise hükümlünün meslek veya sanat edinmeyi sağlayan eğitim kurumuna kayıt koşullarını taşımasıdır. Bu iki koşuldan birinin gerçekleşmemesi hâlinde, mahkeme tarafından bu seçenek yaptırıma karar verilebilmektedir (Kamer, 2007: 224).

Eğitim kuruma devam etme seçenek yaptırımı; mesleki eğitim merkezleri, yatılı meslek edindirme merkezleri ile meslek liselerinde yerine getirilecektir (Kamer,2007: 224).

(2) Kısa Süreli Hapis Cezasının Eğitim Kurumuna Devam Etme Seçenek Yaptırımının İnfazı

Eğitim kurumuna devam etme seçenek yaptırımının TCK'nın 50'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinden ayıran özelliği, bu seçenek yaptırımının infazının "Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüklerince "yerine getirilmesidir (Kamer, 2007: 2)

Yetişkinler hakkında verilen eğitim kurumuna devam etme seçenek yaptırımının infazında; ilam ilgili, mahkeme tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmektedir. Cumhuriyet Başsavcılığınca yetişkinler hakkındaki ilam, Denetimli Serbestlik Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü'ne gönderilmektedir. Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü tarafından İl veya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden "on gün içinde eğitim kurumunun belirlenmesi ve denetim görevlisi olarak rehber öğretmen görevlendirilmesi, yeterli sayıda rehber öğretmen bulunmaması halinde ise diğer branşlardan öğretmen görevlendirilmesini istemektedir. İl veya İlçe milli Eğitim Müdürlüğünce; eğitim kurumunun belirlenmesi ve öğretmen görevlendirilmesinden sonra, hükümlüye on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılmaktadır. Hükümlünün; haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın şube müdürlüğü veya büroya on gün içinde başvurmaması ve otuz gün içinde seçenek yaptırımının infazına başlanmaması halinde, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünce ilgili defterdeki kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilmelidir (Kamer, 2007: 226-227).

Yetişkinler hakkında verilen eğitim kurumuna devam etme seçenek yaptırımının infazı ihlal nedeniyle sona ermesi, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünün uyarısına rağmen "denetleme planına" uyulmaması halinde gerçekleşmektedir.

Çocuklar hakkında verilen eğitim kurumuna devam etme seçenek yaptırımının infazı; ilamın kaydı ile tebligat dışında yetişkinler ile aynı usule

tabidir. Şube müdürlüğüne gelmesi konusunda yapılacak tebligat ise çocuğa değil, çocuğun kanuni temsilcisine yapılmaktadır.

(3) Değerlendirme

TCK'nın 50'nci maddesi gerekçelerinde, belirli bir süreyle hapis cezasına mahkûm olmak, cezanın uyarı fonksiyonunu ve kişinin etkin pişmanlık duymasını sağlayan bir etken olarak görülmektedir. Kişilerin gördüğü eğitim, yaşadığı sosyal çevre ve ahlakî eğilimleri nedeniyle mahkûm oldukları cezanın infaz kurumunda çektirilmesi toplum barışı açısından bir zorunluluk olmayabilir. Bu yönüyle eğitim kurumuna devam yaptırımı; kişilerin ceza infaz kurumlarına alınmadan bireysel gelişimlerine katkı sağlanmasına ve kamunun uğradığı zararın giderilmesine imkân tanımaktadır.

Kişilerin belli bir süreyle hapis cezasına mahkûm olması yerine, tekrar suç işlememesi için gerekli görülen alanlardaki eksikliklerinin giderilmesi sağlanmaktadır. Yine kişilerin mahkûm oldukları hapis cezalarını toplum içerisinde denetim ve gözetim altında çekmeleri ile suçtan uzak durmaları yönünde rehabilite edilerek yeniden topluma kazandırılmaları sağlanmaktadır.

c. Belirli Yerlere Gitmekten veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan Yasaklanma Seçenek Yaptırımı

Belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırımı, hükümlünün kısa süreli hapis cezası yerine mahkeme tarafından “belirlenen yerlere gidememesi” veya “belirlenen etkinlikleri yapmaktan yasaklanmasını” ifade etmektedir (Kamer, 2007: 235).

TCK 50/1-d maddesinde kısa süreli hapis cezasının, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırımına çevrilebileceği hüküm altına alınmıştır.

(1) Belirli Yerlere Gitmekten veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan Yasaklanma Seçenek Yaptırımının Verilmesinin Koşulları

Mahkemece kısa süreli hapis cezası, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırımına çevrilebilmektedir (Kamer, 2007: 235).

Belirli yerler ve etkinlikler, hükümlünün suç işlemesinde, suça yönelmesinde ya da zararlı alışkanlıklar edinmesinde veya bağımlılık yapan maddeler kullanmasında, çevresel, psikolojik, sosyal veya ekonomik etkisi bulunan ya da hükümlünün yeniden suç işlemesine yol açan etkenleri tetikleyecek yerler veya etkinliklerdir. Bu nedenle mahkemece, hükümlünün gitmesi yasaklanan yerin veya yapması yasaklanan etkinliğin işlediği suç ile ilgili olması gerekmektedir.

Mahkeme kararında hükümlünün, gitmemesi gereken yerler veya yapmaması gereken etkinlikler belirtilmelidir (Kamer, 2007: 235).

(2) Belirli Yellere Gitmekten veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan Yasaklanma Seçenek Yaptırımının İnfazı

Yetişkinler hakkında verilen belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırımının infazında; ilam, mahkemece Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmektedir. Cumhuriyet başsavcılığınca ilam, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğüne gönderilmektedir. Hakkında belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırım kararı verilen hükümlüye, on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılmaktadır.

Çocuklar hakkında belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırımının infaz işlemleri; ilamın kaydı ile tebligat dışında yetişkinler ile aynı usule tabidir. Şube müdürlüğüne gelmesi

konusunda yapılacak tebligat ise çocuğa değil, çocuğun kanuni temsilcisine yapılmaktadır.

(3) Değerlendirme

Belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma yaptırımını ile denetimli serbestlik hizmetlerinin temel amacı olan kişinin toplum içinde denetim altında kalarak yeniden suç işlemesinin önlenmesi sağlanmaktadır.

Bazı kişiler buldukları çevrenin etkisiyle suç işleyebilmedirler. Örneğin, uyuşturucu ya da alkol bağımlısı bir hükümlünün uyuşturucu ya da alkol satışının veya kullanımının yaygın olduğu bir çevreye gitmemesi gerekir. Bir futbol holiganının futbol maçlarına gitmekten yasaklanması gerekebilir (Nursal ve Ataç, 2006: 383). Böylelikle cezasını çekerken suç işlemesine neden olan çevre veya etkinliklerden uzak ve denetim altında kalarak suç işlememektedir.

ç. Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınması, Belli Bir Meslek ve Sanatı Yapmaktan Yasaklanma Seçenek Yaptırımı

Ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırımını, hükümlünün kısa süreli hapis cezası yerine mahkeme tarafından verilen yaptırımını ifade etmektedir.

TCK 50/1-e'de kısa süreli hapis cezasının; sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırımına çevrilebileceği hüküm altına alınmıştır.

(1) Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınması, Belli Bir Meslek ve Sanatı Yapmaktan Yasaklanma Seçenek Yaptırımının Verilmesinin Koşulları

Mahkemece, kısa süreli hapis cezası, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırımına çevrilebilmektedir.

Bu yaptırımın uygulanmasında hükümlü tarafından kullanılmakta olan ehliyet ve ruhsat veya yürütülmekte olan meslek ve sanat, sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmesine neden olan ehliyet ve ruhsat ile meslek ve sanattır (Kamer, 2007: 246).

(2) Ehliyet ve Ruhsat Belgelerinin Geri Alınması, Belli Bir Meslek ve Sanatı Yapmaktan Yasaklanma Seçenek Yaptırımının İnfazı

Yetişkinler hakkında ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırımının infazında; ilam, mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmektedir. Cumhuriyet Başsavcılığınca ilam, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü'ne gönderilmektedir.

Hakkında ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma seçenek yaptırımı verilen hükümlüye; on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılmaktadır. Hükümlünün süresinde başvurması hâlinde, denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından denetleme planı hazırlanmaktadır. Hükümlünün; haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurmaması ve otuz gün içinde seçenek yaptırımın infazına başlanmaması hâlinde, şube müdürlüğü veya büroca durum Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye

bildirilmektedir.

Yetişkinler hakkında ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma seçeneği yaptırımının infazının sona ermesi iki şekilde gerçekleşmektedir. İhlal nedeniyle sona ermesi, uyarıya rağmen "denetleme planına" uyulmaması hâlinde gerçekleşmektedir. İnfazın tamamlanması nedeniyle sona ermesi, mahkeme kararında belirtilen sürenin denetleme planına uygun tamamlanması suretiyle gerçekleşmektedir.

Çocuklar hakkında ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma seçeneği yaptırımının infaz işlemleri; ilamın kaydı ile tebligat dışında yetişkinle aynı usule tabidir. Şube müdürlüğüne gelmesi konusunda yapılacak tebligat ise çocuğa değil yasal temsilcisine yapılmaktadır.

(3) Değerlendirme

Ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma seçeneği yaptırımı, kişinin işlediği suçun ehliyet ve ruhsatla ya da meslek ve sanatın icrasıyla bağlantılı olması halinde hükmedilmektedir.

Hükümlü tarafından kullanılmakta olan ehliyet ve ruhsat, yürütülmekte olan meslek veya sanatın sağladığı haklar ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya bu meslek veya sanatın gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranmak suretiyle suç işlenmesine vasıta kıldığı ehliyet ve ruhsattır (Nursal ve Ataç, 2006: 385).

d. Gönüllü Olmak Koşuluyla Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılma Yaptırımı

Kamu hizmeti, giderilmesinde kamu yararı bulunan bir toplumsal gereksinmeyi karşılamak amacıyla kamu tüzel kişileri ya da onların gözetimi ve denetimi altında özel girişim içinde yürütülen etkinliklerdir. Devlet ya da kamu

tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş olan sürekli etkinliklerdir (Giritli, 2006: 848).

Kamer' e göre kamu hizmeti cezasının beş amacı bulunmaktadır (2007: 270). Bunlar;

- *“Güçlü ve etkin bir ceza sağlamak,*
- *Suç tekrarı olasılığını düşürmek,*
- *Mümkün olduğunca suçlunun rehabilitasyonunu, topluma yeniden kazandırılmasını gerçekleştirmek,*
- *Toplum genelinde bir iyileştirmeyi mümkün kılmak,*
- *Kamuya verilecek zarar riskini en aza indirmektir.”*

Kamer, dünyada çeşitli ülkelerde icra edilmekte olan kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırımının uygulanmasında ortak özellikleri altı başlık altında özetlemiştir (2007:264). Bunlar;

- Yaptırım toplum içinde gerçekleştiği için bu yaptırımın en önemli özelliği toplumun doğrudan katılımını sağlanmasıdır.
- Hapis cezası ile neden olunan sosyal dışlanmanın aksine bu seçenek yaptırımın infazı ile toplumsal katılım ve topluma kazandırma amaçlanmaktadır.
- Kamu hizmeti karşılığında hükümlü ücret almamaktadır.
- Hükümlünün kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasında rızasının alınması, yani gönüllü olması gerekmektedir. Ancak İngiltere, Hollanda, Rusya, Çek Cumhuriyetinde hükümlünün rızası alınmamaktadır. Çünkü bu ülkelerde hüküm verildikten sonra gönüllülük aranmamaktadır.
- Bu yaptırımı uygulayanın denetimli serbestlik biriminin olması gerekmektedir.
- Kamu hizmeti yaptırımının süresi saat olarak belirlenmektedir.”

Kamer' e göre kamu hizmeti yaptırımının faydalarını onbir başlık altında özetlenebilir (2007: 265). Bunlar;

- *"Bu yaptırım, ceza infaz kurumlarının mevcudunun artmasını engellemektedir.*

- *Bir yıl ya da daha az süreli hapis cezasına hükmedilenlerin toplum içinde kalmaya devam etmelerine, dolayısıyla toplumsal dışlanmanın ve etiketlenmenin daha az yaşanmasını sağlamaktadır. Ayrıca iki yıllık cezalarının yarısını ceza infaz kurumunda çektikten sonra iyi halli olmaları durumunda, yeniden toplumsal hayata dönmelerine fırsat vermektedir. Dolayısıyla, hükümlüler topluma iç içe kalabilmektedir,*

- *Kamu hizmeti yaptırımı, ceza infaz kurumundaki infaza göre daha ucuza mal olmakta ve ceza infaz kurumunun yapacağı tasarruf toplumun lehine olmaktadır.*

- *Kamu hizmeti yaptırımı, meslek sahibi olmayan hükümlünün ücretsiz çalışma yoluyla uygulamaya yönelik deneyim kazanmasına olanak sağlamanın yanında, gelecekte istihdam edilebilirlik ve eğitim alma imkânları açısından hayati önem taşıyan mesleki ve teknik becerileri kazandırma potansiyeli taşımaktadır. Hükümlünün kendi çalışması da aynı zamanda kişinin öz disiplin kazanmasına ve zaman yönetimi tecrübesi elde etmesini sağlamaktadır. Bunlar suç tekrarını azaltan unsurlar olarak kabul edilmektedir.*

- *Hükümlülerin cezalarını toplum içinde ve kamu yararı gözetilen bir kurum bünyesinde yerine getirecek olmaları nedeniyle, bu kurumda seçilmiş sorumlu personel tarafından denetim altında tutulacaktır. Dolayısıyla kamu hizmeti yaptırımı, suç oluşturan anti sosyal davranışları değiştirmeye yardımcı olmakta ve hükümlülerin yeniden suç işleme riskini azaltacak tutum ve davranışları edinmelerine olanak sağlamaktadır.*

- *Hükümlüler cezalarını toplum içinde ücretsiz çalışarak çekerlerken toplum ve mağdurlar bunu açıkça görmektedir. Verilen zararın ödendiğine dair ikna olmaktadır.*

- *Hükümlünün cezasının infazı için çalıştığı kurum, yapılan işten normal şartlarda mümkün olmayacak bir mali fayda*

sağlayacaktır. Bu durum yerel çevrenin kamu hizmeti yaptırımına bakış açısını olumlu etkileyecektir.

- Kamu hizmeti yaptırımı hükümlülerin insan haklarından faydalanmasını sağlamakta ve toplum içinde yeniden eğitilmelerini ve yeniden sosyalleşmelerini sağlamaktadır.

- Hükümlülere, genelde suç teşkil eden davranışla ilgili olan sorun çözme ve düşünme becerilerini nasıl geliştirecekleri öğretilmektedir. Örneğin bir sorunla ilgili harekete geçmeden önce durum ya da sorun nasıl değerlendirilir, bir sorunun çözümü için alternatif yollar nasıl aranır ve olaylara diğer insanların açısından nasıl bakılır gibi konularda tecrübe edinmektedirler.

- Kamu hizmeti yaptırımı hükümlünün herhangi bir iş fırsatının yerini almamaktadır; çünkü kişinin kendi normal faaliyetlerine devam etmesine olanak sağlamaktadır.

- Kamu hizmeti yaptırımı, diğer yaptırımlara göre daha hızlı bir biçimde infaz edilebilmektedir.

- Bu, kamu hizmeti yaptırımının, hükümlüyü ceza infaz kurumuna göndererek yapılacak masrafları ortadan kaldırması nedeniyle, malî faydalan da bulunmaktadır."

Gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırımı iki farklı şekilde icra edilmektedir.

Birinci olarak; TCK'nın 50/1-f bendinde kısa süreli hapis cezasının; "Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katma kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırmaya çevrilebileceği" seçenek yaptırım olarak uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımı mahkemelerce bir yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilmiş olan kişilerin, bu cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ücretsiz olarak ve gönüllü olmak koşuluyla bir kamu kurumunun veya kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluşun belirli hizmetlerinde çalıştırılabilir. Mahkûm kamu hizmetinde çalışmayı kabul etmezse böyle bir uygulama yapılamaz.

İkinci olarak GTİHK 105/4'üncü maddesine göre; iki yıl ve daha az süre ile hapis cezasına mahkûm olanlardan, hükümlülük süresinin yarısını iyi halle geçirenlerin istekleri bulunmak koşuluyla kendilerinin veya yasal temsilcilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine, mahkûmiyet sürelerinin geriye kalan yarısını kamuya yararlı işte ücretsiz çalıştırılmasına karar verilebileceği hüküm altına alınmıştır.

(1) Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılmak Yaptırımının Verilmesinin Koşulları

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılma TCK'nın 50/1-f maddesinde ve CGTİHK'nın 105/4 maddesinde düzenlenmiştir.

Mahkemece kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırımına hükmedilebilmesi için, birinci koşul CGTİHK'nın 105/2 maddesi gereğince; denetimli serbestlik ve yardım merkezlerinin, bölgelerinde bulunan bu tür kurumlardan hükümlüleri ne suretle çalıştırabileceklerine dair bilgi alırlar ve hizmetler listesini oluştururlar. Bu listeler daha sonra mahkemeye gönderilir (Kamer, 2007: 255; Nursal ve Ataç, 2006: 387).

(2) Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılma Yaptırımının İnfazı

Yetişkinler hakkında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırımının infazında; ilam, mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmektedir. Cumhuriyet Başsavcılığınca ilam, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğüne gönderilmektedir. Hakkında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırım kararı verilen hükümlüye, on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılmaktadır. Hükümlünün; haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın şube müdürlüğü veya büroya; on gün içinde başvurmaması ve otuz gün içinde seçenek yaptırımın infazına başlanmaması hâlinde, şube müdürlüğü veya büro tarafından Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilmektedir.

Yetişkinler hakkında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırımının

infazının sona ermesi iki şekilde gerçekleşmektedir. İhlal nedeniyle sona ermesi, uyarıya rağmen denetleme planına uyulmaması hâlinde gerçekleşmektedir. İnfazın tamamlanması nedeniyle sona ermesi ise, mahkeme kararında belirtilen sürenin denetleme planına uygun tamamlanması suretiyle gerçekleşmektedir.

Çocuklar hakkında verilen kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırımının infaz işlemleri; ilamın kaydı ile tebligat dışında yetişkinler ile aynı usule tabidir. Şube müdürlüğüne gelmesi konusunda yapılacak tebligat ise çocuğa değil, çocuğun kanuni temsilcisine yapılmaktadır.

(3) Değerlendirme

Dünyada kamuya yararlı bir işte çalışma yaptırımı, denetimli serbestlik sisteminde önemli bir yere sahiptir. Bu yaptırımın infazında hükümlüler ceza infaz kurumuna alınmadan toplum içinde cezaların yerine getirmekte ve aynı zamanda hizmet vermektedirler.

e. Hapis Cezasının Ertelenmesi

Erteleme, işlediği suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilen kişinin bu cezasının, yerine getirilmesinin belirli süre (denetim süresi) geri bırakılmasıdır. Özel ve genel önleme açısından hapis cezasının, hükmün kesinleşmesiyle beraber derhal infazı gerekmektedir. Ancak kimi hallerde, işlenen suçun ağırlığı, sanığın temayülleri ve özellikle ilk defa suç işlemiş olması dikkate alınarak hapis cezasının infazından vazgeçilebilmektedir. Erteleme, iyi bir ceza siyaseti ve bireyselleşme aracı olarak hâkime bu olanağı sağlamaktadır (Yenidünya, 2006: 63).

İşlediği suç dolayısıyla kişinin cezalandırılması kural olmakla birlikte; kanunla öngörülen bazı özel koşulların gerçekleşmesi halinde, mahkûm olunan cezanın infazından sarfınazar edilebilecektir. Böylece, kişinin belli bir süre (denetim süresi) zarfında iyi hal göstermesi, kendisine yüklenen yükümlülüklerin gereğini yerine getirmesi ve yeni bir suç işlememesi halinde, mahkûm olduğu

hapis cezasını ceza infaz kurumu dışında çekmektedir (Özgenç, 2006: 55). TCK'nın düzenlemesi ile erteleme artık bir çeşit koşullu af olmaktan çıkarılarak, cezanın özel bir infazı haline getirilmiştir (Kamer, 2007: 290).

İlk defa suç işleyenlere veya hayat daha önce önemli bir hukukî ihlali bulunmayanlara karşı daha merhametli olunması, serbest hayatta yeniden denenerek, ceza infaz edilmeden ıslah edilmesi düşüncesi ve erteleme kavramının temel hukukî dayanağıdır (Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 858).

(1) Hapis Cezasının Ertelenmesinin Koşulları

Birinci koşul, sonuç ceza iki yıl veya daha az süreli hapis cezası olmalıdır (Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 858). Bunun istisnası, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişilerin üç yıl veya daha az süreli hapis cezaları ertelenebilmektedir (Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 859)

TCK'nın 282'nci maddesinde belirtildiği gibi hapis ve adlî para cezasına birlikte hükmedildiğinde, koşulların bulunması halinde hapis cezası ertelenebilecek ancak para cezası ertelenmeyecektir. TCK sadece hapis cezalarının ertelenmesini kabul ettiği için güvenlik tedbirlerinin ertelenmesi söz konusu değildir. (Kamer, 2007: 292; Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 859). Yargıtay kararlarına göre TCK 191'inci maddesi kapsamında verilen tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının ertelenmesi mümkün değildir (Kamer, 2007: 292).

İkinci koşul, kişinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması gerekmektedir (Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 859). Kişi daha önce üç aydan az hapis cezası veya adlî para cezasına mahkûm edilmiş ise erteleme diğer koşulları bulunması halinde hapis cezası ertelenebilecektir (Kamer, 2007: 293).

Ertelenmenin ancak hapis cezaları için olması nedeniyle, TCK'nın 50'nci maddesi gereğince kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi halinde hükümlünün sonraki suçu ile ilgili olarak diğer koşulların varlığı halinde

cezası ertelenebilecektir. Ancak TCK'nın 50'nci maddesi gereğince kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi ve hükümlünün seçenek yaptırımı yerine getirmemesi nedeniyle kısa süreli hapis cezasına çevrilmesi halinde önceki mahkûmiyetin hapis cezası olmasına rağmen sonraki suçu ile ilgili olarak diğer koşulların varlığı halinde cezası ertelenemeyecektir.

Üçüncü koşul, kişinin yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısı ile tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekmektedir. Yerleşik Yargıtay kararlarında, sanığın olay öncesi ve sonrası davranışları hâkim tarafından göz önünde bulundurularak gelecekteki yaşamı sezilmeli, suç işleme konusundaki eğilimi değerlendirilmelidir (Kamer, 2007: 294),

Dördüncü koşul, cezanın ertelenmesi mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda koşul gerçekleşinceye kadar cezanın ceza infaz kurumunda çektirilmesine devam ettirilmelidir. Koşulun yerine getirilmesi halinde hâkim kararı ile hükümlü ceza infaz kurumundan salıverilmelidir (TCK-51/2) (Kamer, 2007: 295).

(2) Hapis Cezasının Ertelenmesinin Sonuçları

Denetimli serbestlik kapsamında hapis cezasının ertelenmesi neticesinde Kamer'e göre beş sonuç ortaya çıkmaktadır (2007: 295-325). Bunlar ;

- “Denetim Süresinin Belirlenmesi,
- Denetim Süresi İçinde Yükümlülük Belirlenmesi,
- Denetim Süresi İçinde Rehberlik Edecek Uzman Kişi (Denetim Görevlisi) Görevlendirilmesi,
- Denetim Süresi İçinde Yükümlülük Belirlenmesi İle Birlikte Rehber Görevlendirilmesi,
- Denetim Süresi İçinde Yükümlülük Belirlenmemesi ve Rehberlik Edecek Uzman Kişi (Denetim Görevlisi) Görevlendirilmemesidir.”

(a) Denetim Süresinin Belirlenmesi

Hapis cezasının ertelenmesinin birinci sonucu, hâkim tarafından mutlaka bir denetim süresinin belirlenmesidir. Bu denetim süresi bir yıldan az üç yıldan fazla olmamalıdır (TCK 51/3). Ayrıca denetim süresinin alt sınırı hükümlüye verilen cezadan az olmamakla birlikte, denetim süresi hükmün kesinleşmesi ile başlamaktadır (Kamer, 2007: 295-296).

(b) Denetim Süresi İçinde Yükümlülük Belirlenmesi

TCK 51'inci maddesiyle zorunlu denetimli serbestlik kabul edilmemiş, suçlunun denetimli serbestlik altına alınmasını hâkimin takdirine bırakmıştır. Hâkim denetim süresi içinde TCK 51'inci maddesine göre;

- Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,
- Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek ve sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,
- Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine karar verebilecektir.

(c) Denetim Süresi İçinde Rehberlik Edecek Uzman Kişi (Denetim Görevlisi) Görevlendirilmesi

Hâkim yaptığı değerlendirme sonucunda sanığın; takip edilmesi denetlenmesi gereken bir kişi olarak kabul etmesi halinde bir önceki bölümde açıklandığı gibi ya yükümlülük kararı verecek ya da rehberlik edecek uzman kişi (denetim görevlisi) görevlendirecektir. Yükümlülük kararı verilmesi koşullarının oluşmaması halinde bu yükümlülükler karar vermeyecek ancak TCK 51/5 fıkrası gereğince sanığın kişiliği, sosyal durumu, yeniden suç işleme riskinin bulunması nedenleriyle rehberliğe ihtiyaç duyması halinde rehberlik edecek bir uzman kişi (denetim görevlisi) görevlendirebilecektir (Kamer, 2007: 309).

Rehberlik edecek uzman kişi, hakkında karar verilmiş olan kişinin kötü alışkanlıklardan kurtulması ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini sağlayabilmek için, hükümlüye öğütte bulunarak, eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, incelemelerde bulunacaktır. Hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişmeler hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime iletacaktır (Kamer, 2007: 310).

(ç) Denetim Süresi İçinde Yükümlülük Belirlenmesi ile Birlikte Rehber Görevlendirilmesi

Hâkim, denetim süresini belirledikten sonra bir değerlendirme yaparak; sanığın, takip edilmesi, denetlenmesi yani denetimli serbestlik altına alınması gereken bir kişi olup olmadığına karar verecektir. Ceza mevzuatımız zorunlu denetimli serbestlik kurumunu kabul etmemiş, sanığın denetimli serbestlik altına alınmasını hâkimin "takdirine" bırakmıştır (Kamer, 2007: 313).

Bu nedenle hâkim yaptığı değerlendirme sonunda sanığın; takip edilmesi, denetlenmesi gereken bir kişi olarak kabul etmesi halinde yükümlülük belirlemekle birlikte rehberlik edecek uzman kişi de (denetim görevlisi) görevlendirebilecektir.

Bu yükümlülük ile birlikte rehberlik edecek uzman kişi (denetim görevlisi) görevlendirilmesine karar verilebilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Birincisi, sanığın meslek veya sanat sahibi olmamasıdır. İkinci koşul ise, sanığın kişiliği, sosyal durumu ve yeniden suç işleme riski nedeniyle rehberliğe ihtiyaç duymasındır.

(d) Denetim Süresi İçinde Yükümlülük Belirlenmemesi ve Rehberlik Edecek Uzman Kişi (Denetim Görevlisi) Görevlendirilmemesi

Hâkim yaptığı değerlendirme sonucunda TCK 51'inci maddesi 6'nci fıkrası kapsamında sanığın takip edilmesi, denetlenmesi gereken bir kişi olarak kabul etmemesi halinde yükümlülük belirlemeyecek ayrıca rehber

görevlendirmeyecektir.

f. Belli Haklardan Yoksun Bırakılma Güvenlik Tedbiri

Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmak güvenlik tedbiri, TCK'nın 53'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre maddenin birinci fıkrasında sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, ayrıca cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezasının yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına hükmolunabilir (Kamer,2007: 455; Nursal ve Ataç, 2006: 409).

Anılan madde de belirtilen koşulların varlığı hâlinde hükümlü;

- Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tâbi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten,

- Seçme ve seçilme ehliyetinden ve diğer siyasî hakları kullanmaktan (TCK 53/1-b),

- Velayet hakkından, vesayet veya kayımlığa ait bir hizmette bulunmaktan (TCK 53/1-c),

- Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan (TCK 53/1-d),

- Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tâbi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten (TCK 53/1-e), yoksun bırakılabilmektedir (Kamer, 2007:455; Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 896; Nursal ve Ataç, 2006: 409).

(1) Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılmak Güvenlik Tedbirinin Uygulanmasının Koşulları

Belirli hakların kullanılmasından yoksun bırakılma güvenlik tedbirinin uygulanabilmesinin iki koşulu bulunmaktadır. Birincisi, kasıtlı bir suç işlenmelidir. Taksirle işlenen suçlarda bu güvenlik tedbirinin uygulanamamaktadır. İkincisi, hapis cezasına hükmedilmelidir. Adli para cezasına mahkûmiyet halinde bu güvenlik tedbirinin uygulanması söz konusu değildir (TCK 51/1).

Kural olarak kasıtlı işlenen bir suçtan dolayı verilen hapis cezasının sonucu olarak TCK'nın 53'üncü maddesinde sayılan güvenlik tedbirleri uygulanacaktır. Bu kuralın TCK 53'de sayılan üç istisnası bulunmaktadır. Bu istisnai durumlar;

- Birinci istisna; hapis cezası ertelenen veya koşullu olarak salıverilen hükümlünün kendi alt soyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayımlık yetkileri ile sınırlı olmak koşulu ile bu güvenlik tedbiri uygulanmayacaktır (TCK 53/3).

- İkinci istisna; hapis cezasının ertelenmesi durumunda kanun hâkime takdir hakkı tanıyarak bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tâbi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten yoksun bırakma güvenlik tedbirinin uygulanmamasına karar verilebilecektir (Kamer, 2007: 457; Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 897). Bu düzenleme ile, aile bireylerinden de bu durumdan olumsuz olarak etkilenmesi engellenmek istenmiştir (Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 897).

- Üçüncü istisna, kısa süreli hapis cezası ertelenmiş veya fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında yukarıda sayılan güvenlik tedbirleri uygulanmayacaktır (Kamer, 2007: 457; Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 897).

(2) TCK 53/1'de Sayılan Hak ve Yetkilerden Birinin Kötüye Kullanılması Suretiyle İşlenen Suçlar Dolayısıyla Bu Hak ve Yetkinin Kullanılmasının Yasaklanması Güvenlik Tedbiri (TCK 53/5)

TCK 53/1'de beş bent halinde sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, ayrıca, cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar kötüye kullanılan bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilecektir.

Burada dikkat edilmesi gereken konu yasaklanan sadece kötüye kullanılan hak veya yetkidir. Bunun dışındaki hak ve yetkilerin kullanılması devam edecektir. Yine bu hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla sadece adlî para cezasına mahkûmiyet hâlinde, hükümde belirtilen gün sayısının yarısından bir katma kadar kötüye kullanılan bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilecektir. Hükmün kesinleşmesiyle icraya konan yasaklama ile ilgili süre, adlî para cezasının tamamen infazından itibaren işlemeye başlayacaktır (Kamer,2007: 459, Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 898).

(3) Belirli Bir Meslek veya Sanatın ya da Trafik Düzeninin Gerektirdiği Dikkat ve Özen Yükümlülüğüne Aykırılık Dolayısıyla İşlenen Taksirli Suçtan Mahkûmiyet Halinde Güvenlik Tedbiri Uygulanması (TCK 53/6)

Belirli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkûmiyet halinde, üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına karar verilebilecektir (TC53/6). Yasaklama ve geri alma hükmün kesinleşmesiyle yürürlüğe girecek ve süre cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlayacaktır (Kamer,2007:459; Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 899).

g. Denetimli Serbestlik Sisteminin İtiyadî Suçlu, Suçu Meslek Edinen, Örgüt Mensubu Suçlu Veya Mükerrer Hükümlüler Hakkında Uygulanması(TCK 58/9)

İtiyadî suçlu, kasıtlı olarak bir suçun temel şeklini veya daha ağır veya daha hafif cezayı gerektiren nitelikli şekillerini, bir yıl içinde ve farklı zamanlarda ikiden fazla işleyen kişi ifade etmektedir (Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 971; Kamer, 2007: 478).

Suç meslek edinen kişi, suçtan elde ettiği kazançla geçimini sağlamaya alışmış kişi olup (Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 971), bu kişiler için suç herhangi bir olay olmaktan öte, adeta bir çeşit normal yaşam aracı haline gelmiştir (Kamer, 2007: 478).

Örgüt mensubu suçlu; bir suç örgütünü kuran, yöneten, bir örgüte katılan veya örgüt adına tek başına veya diğerleri ile birlikte suç işleyen kişi demektir (Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 973; Kamer, 2007: 479).

TCK ile pozitivist bir görüş benimsenerek, tekerrür halini kişinin suç işlemedeki kararlılığı ile toplum içinde daha tehlikeli duruma gelmiş olduğunu dikkate alarak özel bir infaz rejimi ve infazdan sonra da denetimli serbestlik uygulamasının bir nedeni olarak kabul etmiştir (Parlar ve Hatipoğlu, 2008: 970-973).

ğ. Etkin Pişmanlık Halinde Denetimli Serbestlik

Etkin pişmanlık ile ilgili hükümler TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenmiştir. Aynı kanun maddesinin beşinci fıkrasına göre, etkin, etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik uygulanması zorunluluğu getirilmiştir. Bu kapsamda hükmolunan denetimli serbestlik üç yıla kadar uzatılabilecektir.

Hakkında etkin pişmanlık uygulanan hükümlüye, psiko-sosyal yardım talep edip etmediği sorulmalı, talep etmesi halinde, kendisine psiko-sosyal

yardım yapılmalıdır (Kamer, 2007: 476). Bu uygulamanın amacı, etkin pişmanlıktan faydalanan hükümlünün örgüt ve suç çevresi ile ilişki kurmaması konusunda uyarılarda bulunulması ve yakın olarak takip edilmesidir.

h. Kullanmak İçin Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde Satın Alan, Bulunduran Veya Kabul Edenler Hakkında Denetimli Serbestlik Yükümlülükleri

Uyuşturucu madde kapsamına giren maddeler değerlendirilmesi kişinin üzerinde bırakmış olduğu etki esas alınarak tanımlanmıştır. Bu esaslar çerçevesinde, Ergül, kontrol edilmesinde zorlanılan gereksinme veya istek, kullanıldığı miktarı artırma eğilimi, ruhsal ve fiziksel bağımlılık hali yaratan maddeleri uyuşturucu madde kavramı içinde değerlendirmiştir (1997: 25-26). Uyuşturucu maddenin Güngör ve Kınacı tarafından yapılan tanımına göre (2001: 37);

“Ülkemizin taraf olduğu sözleşmelerde, kanunlarımızda veya kanunların verdiği yetkiye dayanan Bakanlar Kurulu Kararları'nda uyuşturucu madde olduğu kabul edilerek; tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında imali, ithali, ihracı, satılması, satın alınması, bedelsiz devredilmesi bulundurulması, sevk edilmesi, nakledilmesi, kullanılması yasaklanan ya da ruhsata bağlanan; ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, belirtilen eylemlere konu edilmesi suç oluşturan doğal ve yapay maddelerdir.”

TCK'nın 191'inci maddesiyle uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak değil, kullanmak için uyuşturucu madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle mahkeme, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın, kabul eden veya bulunduran kişinin uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığını, kullanmakta ise tedaviye ihtiyacının olup olmadığını bilirkişi tarafından tespit edilmesini sağlayacaktır (Kamer, 2007: 493).

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmakta olan bir kişinin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için, kişinin; hakkında soruşturma

başlamadan önce tedavi talebinde bulunması gerekmektedir. Bu durumda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaktan dolayı soruşturma başlamadan önce tedavi talebiyle resmi makamlara uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmaya yönelik olarak tedavi verilen bir sağlık kuruluşuna başvuran kişi hakkında soruşturma veya kovuşturma işlemlerine devam olunmaz. TCK 191'inci maddesi gerekçesinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, tedaviye ihtiyaç duyan bir kişidir. Bu nedenle, maddenin ikinci fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulması gerektiği kabul edilmiştir. Buna göre, kişinin tedavi olmayı kabul etmesi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak dolayısıyla hakkında cezaya hükmolünmayacaktır. Başka bir deyişle, bu durumda mahkeme, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında cezaya hükmetmeden tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine ya da sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verecektir. Kişinin, kendisiyle ilgili olarak uygulanan tedavinin veya denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmaması halinde, açılmış olan davaya devam olunarak hakkında 191'inci maddenin birinci fıkrası hükmüne istinaden cezaya hükmolünür.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYOLOJİK SUÇ TEORİLERİ VE SUÇ ÖNLEME STRATEJİLERİ

Suçluluğu açıklayan yaklaşımlar biyolojik teoriler, sosyolojik teoriler ve psikolojik teoriler çerçevesinde incelenmektedir (Reid, 1997: 5; Williams, 2004: 15). Heinsohn'un, hiçbir disiplinin suç olgusunu sosyoloji bilimi kadar başarılı çözümleyemediği savı (Heinsohn, 1989: 1-2), Giddens'in; toplumsal kurumların analizini gerekli kıldığı gerekçesiyle suç olgusunu başarılı olarak çözümleyen her hangi bir kuramın, sosyolojik nitelikte olmak zorunda olduğu yönündeki yaklaşımı (Giddens, 2000: 186) ve İçli'ye göre suçluluğun nedenlerini araştıran teoriler içinde en detaylı ve sistematik bakış açısını sunan teorilerin, sosyolojik teoriler olduğu yönündeki saptaması (İçli, 2003: 513), suçluluğun sosyoloji disiplini açısından araştırılmasının önemini göstermektedir (Kızmaz, 2005: 1-2).

Suç ve suçluluğu açıklamaya çalışan sosyolojik temelli suç teorilerinin sayısı bir hayli fazladır (Sevim ve Soyaslan, 2009: 23). Suç teorilerinin sayısının bu kadar fazla olmasının nedeni, çok sayıda ve karmaşık suç türünün var olması ve suç işleyenlerin sahip oldukları farklı kişisel ve toplumsal özelliklerdir (Sevim ve Soyaslan, 2009: 23). Ancak, geliştirilen sosyolojik suç kuramlarının hiç biri tek başına suçluluğu tam olarak açıklayamaz (Kızmaz, 2005:150).

Suç sosyolojik yönden açıklayan teorileri, sosyal yapı teorileri (yapısal-fonksiyonalist teoriler, gerilim teorisi, sosyal ekoloji ve düzensizlik teorileri, kültürel sapma ve alt-kültür teorileri), sosyal süreç teorileri (Etiketleme Teorisi, Sosyal Öğrenme Teorileri, Sosyal Kontrol Teorileri), çatışma teorileri şeklinde sınıflandırabiliriz (İçli, 1998: 67). Bu bölümde, denetimli serbestlik uygulamaları ve klasik cezalandırma yöntemlerinin olumlu ve olumsuz etki ve sonuçları alt kültür teorileri ve damgalama teorileri açısından değerlendirilecektir.

a. Alt-Kültür Teorileri

Alt-kültür teorilerini genel olarak, çocuk veya genç çeteler içerisinde yer alan alt sınıfa mensup bireylerin, sapma ve suçluluk durumları üzerine odaklanmış kuramlardır. Suç olgusunu alt-kültür teorileri ile açıklamaya çalışan teoriler; belirli alt-kültüre mensup olmanın, kişiyi belirli amaçlara yönelteceğini ve bunlardan bazılarının kanunlara aykırı olabileceğini, suç niteliği taşıyabileceğini ileri sürmektedirler (Sokullu ve Akıncı, 2002: 187). Suç olgusunu sınıf temelinde analiz ettikleri için “suçluluğun alt-sınıf temelli kuramları” olarak da nitelendirilmekte ve suç olgusunu alt sınıfa özgü bir olgu olarak görmektedir. (Kızmaz, 2005:). Alt-kültür teorisi; suçluluğu, egemenler tarafından toplumda hâkim kılınan değerler ve normlar sisteminden ters olarak sosyalleşmesinin bir sonucu olarak açıklar. Alt-kültür suç teorileri, toplum içindeki bazı grupların veya alt-kültürlerin suçu onayladığını veya suça neden olan değerlere sahip olduklarını ileri sürerler (İçli, 2007: 98). Alt-kültür teorileri, Thrasher’ın Chicago’da genç suçluluğu üzerine yapmış olduğu çalışmalar neticesinde ortaya çıkmıştır. (İçli, 2007: 99).

Alt kültür grupları, karşılıklı ihtiyaçları nedeniyle bir arada bulunan, benzer fikirleri paylaşan ve birbirlerine benzeyen bireylerden oluşur (İçli, 2007: 98). Alt kültür, bir üst kültür davranış ve değer sisteminden ayrı olarak varlık gösteren fakat merkezi (üst) kültürün bir unsuru olmasına rağmen ondan bazı özellikleri ile ayrılan belirli davranış ve değer yargılarını içinde bulunduran sosyal bir yapıdır (Sevim ve Soyaslan, 2009: 23). Alt-kültür kısaca, toplumdaki belirli bir gruba özgü anlamlar, değerler ve davranış biçimleri olarak tanımlanabilir. Alt-kültür ve egemen kültür arasındaki farklılık ve bütünleşme derecesi alt-kültürde normatif bir izolasyon ve dayanışmaya yol açar (Sokullu-Akıncı, 2002: 289).

Bir toplumda çok sayıda sosyal sınıfın varlığı, oradaki sosyalleşmenin de bu sınıfların sahip olduğu özellikler doğrultusunda farklılar göstermesine neden olacaktır. Böylelikle sosyalleşmenin sınıf özellikli bir süreç olması, bazı alt-kültürlerin sisteme uyumlu şekilde sosyalleşmeyi sağlarken bazı alt-kültürlerin sapma davranışları gösterecek şekilde sosyalleşmeyi gerçekleştirdiklerini

göstermektedir. Bu sosyalleşme sürecinde bireyin gösterdiği tepkiler neticesinde ya içinde bulunulan durumdan memnun olma tepkileri (kendi sınıfında kalma), ya orta sınıf amacına ulaşma denemesi tepkileri, ya da kendi alt kültür değer ve norm sistemini koruma amacıyla orta sınıf amaç ve değerlerinin reddi tepkileri gösterebilecektir (İçli, 2007: 531).

Alt-kültür kuramlarının temel özelliği, suç olgusunu grup ve çete ortamlarında ortaya çıkan bir davranış tarzı olarak ele almış olmalarıdır. Bu nedenle alt-kültür kuramları suçluluğun; gruplar, çeteler, akranlar ve onları çevreleyen yaşamlardan güçlü bir şekilde etkilendiğini varsaymaktadır (Shoemaker, 190: 114). Alt kültür kuramlarının önde gelen temsilcileri arasında; Cohen, Cloward ve Ohlin, Miller ve Wolfgang gibi isimler bulunmaktadır. Albert K. Cohen, Richard A. Cloward ve Lloyd E Ohlin, hâkim orta sınıfın değer ve amaçları ile alt sınıf gençlerinin bu değerleri takip etme ve hedeflere ulaşma imkânları arasındaki çatışmaları vurgulamıştır (Sevim ve Soyaslan, 2009: 27).

Alt kültür suç teorileri, toplum içindeki bazı grupların suç davranışını onaylayan bazı değerlere sahip olduklarını savunur (İçli, 2007: 98). Bu teoriler genel olarak, çocuk veya genç çeteler içerisinde yer alan alt sınıfa mensup bireylerin (Akers, 2000:145), sapma davranışları içinde olabilecekleri üzerine odaklanmış ve suç olgusunu grup ve çete ortamlarında ortaya çıkan (Demirbaş, 2001: 130) bir davranış tarzı olarak ele almıştır (Kızmaz, 2005: 155).

Alt kültür teorilerinin temel savı suçun, suçu onaylayan ve ödüllendiren alt-kültür içinde ortaya çıkan bir olgu olduğudur. Bu bakış açısıyla denetimli serbestlik sistemi, bu kapsamda yaptırım uygulanmış olan bireyleri içinde buldukları suçlu alt-kültürden uzaklaştırarak onları kurallara uyan bir alt-kültürde tekrar sosyalize ederek topluma tekrar kazandıracaktır. Bu kapsamda hükmedilen kamuya yararlı işte çalışma yaptırımı ile özellikle suç işlemiş bireyi kurallara uyan bir alt-kültürde tekrar sosyalize ederken ayrıca ona bir iş imkânı da kazandırabilecektir. Özellikle günümüzde cezaevlerinde meydana gelen aşırı kalabalıklaşma neticesinde cezaevlerinden beklenen rehabilitasyon sağlanamamakla birlikte cezaevleri suçlu yetiştiren fabrikalar haline gelmektedir.

Her ne kadar paradoksal bir durum olsa da denetimli serbestlik sistemi ile suç işlemiş olan bireyler en azından basit suçlar nedeniyle cezaevine girmeyerek daha azılı suçlular haline getirilmemektedirler. Bu kapsamda cezaevlerinin suçluları rehabilite edememe tam aksine onları daha fazla suç işleyen makineler haline gelmelerine sebep olan şartların da incelenerek yapısal çözümler geliştirilmelidir. Denetimli serbestlik sisteminin uygulanmaya başlanmış olması cezaevlerindeki bu sorunun göz ardı edilmesine sebep olmalıdır.

(1) Cohen'ın Alt Kültür Teorisi

Albert Cohen tarafından yayınlanan “Suçlu Çocuklar” suçluluk olgusunun alt-kültür teorileri ile açıklanmasında yeni bakış açısı geliştirmiştir. Cohen, yargılarını genç çete alt kültürleri araştırmalarından çıkarmıştır.

Cohen, Merton ve Sutherland'in öğrencisidir (İçli, 2007: 99). Merton kültürel hedeflerin ve bu hedeflere ulaşmayı kurumsal yollardan gerçekleştiremeyenlerin bireysel sapmalar gösterebileceklerini ortaya koymuştur. Cohen ise alt-kültür çapında meydana gelen toplu sapmaları ifade etmiştir. Kısacası Merton'ın ortaya koyduğu beş uyarılma tipi aslında toplumda oluşan beş sınıf alt-kültür tipidir. Bu tiplerden bazıları suça bazıları ise kurallara uymaya daha yakındır.

Cohen'ın geliştirdiği teoriye göre; alt sınıfa mensup olan gençler, okulda diğerlerine göre daha başarısız olma eğilimini göstermektedir. Alt sınıfa mensup bireylerin düşük okul performansları, suçlulukla ilişkili bir faktördür. Çocukların düşük okul performansları çoğunlukla, okul sistemi içerisinde yer alan egemen orta sınıfın değerleri ile alt-sınıf gençliğinin değerleri arasında yaşanan çatışma ile ilişkilidir. Alt-sınıf erkek suçluluğu büyük ölçüde, bir çete bağlamında, kısmen pozitif bir benlik geliştirme aracı ve anti-sosyal değerleri besleyen bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır (Shoemaker, 1990: 116).

Cohen'e göre, eğitim kurumları orta sınıf değerlerinin hâkim olduğu kurumlardır. Bu araç vasıtasıyla okula giden tüm çocuklara orta sınıfın değerleri

aşılana çalışılır (İçli, 2007: 99). Ancak, alt sınıfa mensup ailelerinin çocuklarının bu hedeflerini, toplumsal olarak kabul edilir bir yolla gerçekleştirmeleri oldukça güçtür. (Kızmaz, 2005: 158). Orta sınıf değerlerini reddeden alt sınıf çocukları, kendi alt-kültürleri ve çete grupları içinde, kendi kimliklerini suçla endeksli olarak gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Bu sınıfa mensup çocukların, alt kültür ile iletişimleri arttıkça alt-kültürün davranış kalıplarını daha derinden içselleştirmektedirler. Cohen, suçluluk alt kültürünü, bir karşıt tepki biçiminde ortaya çıktığını belirtmektedir (Kızmaz, 2005: 159).

Cohen bir değer ve yaşam biçimi olarak ele aldığı suçluluk alt-kültürünün, egemen kültürden farklılaşan bir kültürel özelliğe sahip olduğunu belirtir. Ona göre bu kültürü karakterize eden temel unsurlar şunlardır (Kızmaz, 2005: 158):

- “Faydacı olmamak (non-utilitarian): Çete üyeleri örneğin; çalma eyleminde olduğu gibi, her zaman ihtiyaç duydukları için çalmazlar, bazen de eğlence olsun diye çalma eylemini gerçekleştirmektedirler
- Kötü niyetlilik (malicious) : Suçlular, başkalarını rahatsız etmek, iyi çocukları korkutmak ve öğretmenleri dinlememek veya alay etmekten zevk alırlar
- Negatiflik (negativistic): Suçlular gerçekleştirdikleri davranışlar ve tecrübe ettikleri yaşam biçimi açısından olumsuzlanmaktadırlar
- Çok yönlülük (versality): Suçlular, farklı türde suçları işleyebilmektedirler
- Kısa süreli hedonizm: Uzun erimli olmayan istek veya arzuları gerçekleştirmeyi hedeflemektedirler
- Bir grup otonomisine sahip olmak, çete üyeleri diğerlerine karşıt olarak kendi gruplarına bağılıdır ve ailelerinin, onları kontrol etmelerine izin vermezler
 - İşçi sınıfına mensup olmak
 - Erkek olmak”

Cohen, suç alt –kültürünün; alt ve orta sınıf kültürü arasındaki çatışmanın bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirtmektedir. Ancak, alt sınıfa mensup ailelerinin çocuklarının bu hedeflerini, toplumsal olarak kabul edilir bir yolla gerçekleştirmeleri oldukça güçtür. Çünkü içinde buldukları sınıfsal ve ekonomik konum buna imkân tanımamaktadır.

(2) Cloward ve Ohlin' in Alt Kültür Teorisi

Bir alt kültür teorisi olan ayırıcı fırsatlar teorisi Cloward ve Ohlin tarafından ortaya atılmış, Cohen ve Merton'un teorilerinin bir araya getirilmesi veya birleştirilmesinden oluşmuştur. Merton suçluluğu, bireylerin toplumsal olarak kabul edilen hedeflere ulaşma gayretlerinin toplumda eşit olarak dağıtılmamasının sonucu olarak görürken, Cohen de büyük ölçüde, statü yükseltme arayışının bir sonucu olarak görmektedir. Cloward ve Ohlin ise, çete üyelerinin her iki biçimi de denediklerini ileri sürmektedirler. Bir manada, ayırıcı fırsatlar hem meşru hem de gayri meşru bir özellik taşıyabilmektedir (İçli, 2003: 533).

Bu teori ayırıcı birleşimler ve sosyal organizasyonsuzluk teorilerini birlikte içermektedir. Cloward ve Ohlin'in teorisi fırsat eşitsizliğine de vurgu yapmaktadır (Williams, 2004: 318). Bu yapısı ile bu teori de Merton'un teorisinin etkisi altındadır.

Cloward ve Ohlin, Cohen'in alt kültür teorisinde olduğu gibi tek suçlu alt kültürü değil 3 farklı tipte oluşan alt kültür kalıplarını ortaya koymuştur (Akers, 2000: 146). Sapkın veya suç alt kültürü, üç biçimde ortaya çıkmaktadır:

- Kriminal Alt Kültür: Hırsızlık, şantaj ve gayri meşru yollardan amaçlarını gerçekleştirmeyi kabul eden alt kültürdür (Reid, 1997: 152; Akers, 2000: 147; İçli, 2007: 100-101; Williams, 2004: 318). Bu alt kültür, temel olarak organize suç modellerini de içermektedir (Akers, 2000: 147). Bu suçu işleyenler, rasyonel olarak ekonomik bir kazancı elde etmek için Merton'un kuramındaki yenilikçi olarak adlandırılan karakterlere benzerlik

göstermektedirler (Akers, 2000: 147). Aynı zamanda suç işlemeyi kariyer veya meslek olarak görmektedirler (Kızmaz, 2005: 158).

- Çatışma Alt Kültürü: Çatışma alt kültürü, şiddete özgü kodların veya davranış biçimlerinin yaygın olarak varlığını sürdürdüğü bölgelerde ortaya çıkmaktadır (Kızmaz, 2005:158). Şiddet kullanma, özellikle sosyal kontrolün zayıf olduğu toplumlara sosyal statü kazanmak için bir araç olarak kullanılmaktadır (Reid, 1997: 152). Özellikle gençler, geleneksel ve yasal yollarla statü kazanmaya çalışanları zayıf insanlar olarak görmekte ve bu zayıflığı yenebilmek için çatışma alt kültürüne yönelmektedirler (Akers, 2000: 148).

- Geri Çekilmeci Alt Kültür: Uyuşturucu ve alkol kullanma davranışları ile ortaya çıkmaktadır (Reid, 1997: 153; Akers, 2000: 14; Williams, 2004: 319). Geri çekilmeci alt kültürü, büyük ölçüde uyuşturucuya kendini verme ile bireyin toplumdan kaçışını tanımlamaktadır (Kızmaz, 2005: 159-160). Bu alt kültür biçimi, hem kriminal hem de çatışma alt kültürlerinde yaşanan başarısızlıkların sonucu olarak da ortaya çıkabilmektedir (Kızmaz, 2005: 159-160).

b. Etiketleme Teorisi

Sosyal süreç teorilerinden, yaftalama veya damgalama kuramı, Tannenbaum tarafında ortaya atılmış ve Becker tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre ilk defa suç işleyen bir kişi bu suçu işlemesinden dolayı tüm kişiliği ve sosyal yaşamı bakımından olumsuz olarak değerlendirilmekte, yani damgalamakta ve buna tepki olarak da birey tekrar suç işlemektedir. Diğer bir ifade ile ilk mahkûmiyet suçluyu lekelemekte ve bu onun sosyal statüsüne, mesleğine, ailesine ve esaslı olarak da topluma etki etmektedir (Demirbaş, 2001: 136).

Etiketleme veya damgalama teorisyenleri, bireylerin suçlu olarak damgalanmaları ile suçluk arasında ilişki kurmaya çalışmışlardır. Bireyin suçlu olarak damgalanmasının suçluluk sürecini pekiştirici rol oynadığını savunmuşlardır (Kızmaz, 2005: 25).

Etiketleme teorisi, suç olgusunu araştırmada kullandığı çıkış noktası ile diğer teorilerden ayrılmaktadır. Diğer teoriler "niçin" suç işlendiği ve suç işleme davranışının altında yatan "sebepler" üzerinde odaklanırken, etiketleme teorisi bazı insanların sapmış olarak "tanımlanması" üzerinde durmaktadır (Reid, 1997: 210). Etiketleme teorisi, belirli davranışlar neden sapma olarak tanımlandığı sorusuna yanıt aramaktadır. Bu yaklaşımla diğer teorilerden farklı olarak merkeze oturtulan kavram suçlu değil onun davranışını tanımlayan sistemdir (Reid, 1997: 210).

Etiketleme teorisi, Frank Tannenbaum tarafından kişilerin davranışlarının başkaları tarafından değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Reid, 1997: 211, İçli, 2007: 127). Bu teorinin temel varsayımına göre, toplum bazı bireylerini resmî veya resmî olmayan şekilde, sapkın veya suçlu olarak etiketlemektedir (Akers, 2000: 121). Bireylerin etiketlenmeleri onların suç işleme süreçleri üzerinde etkili olduğu varsayımı üzerine durmaktadır. Bireylerin suçlu olarak etiketlenmeleri, onların toplumdaki dışlandıkları yönünde bir düşüncelere kapılmalarına sebep olmakta, bu düşünceler de onların suçlu gruplarla ilişkiye girmelerinde etkili olmaktadır (Kızmaz, 2005: 167). Teori, suç işleyen birey üzerinde değil, kuralları koyanlar davranışları illegal veya legal olarak belirleyen kuralları ve hukuk sistemini sorgulanması üzerine durmaktadır.

Etiketleme teorisinin öncülerinden olan Becker'e göre suç olgusu, toplumdaki hâkim, güçlü ve egemen sınıfın çıkarları doğrultusunda oluşturulan bir olgudur (Akers, 2000: 121; Kızmaz, 2005: 168). Bu yaklaşım, suçun bir davranışsal özellik olmaktan çok, hukuksal veya toplumsal değerler tarafından yapılan tanımlamayla ilgili bir olgu olduğunu göstermektedir (Reid, 1997: 211). Becker'e göre bazı sosyal gruplar, sapkın olarak etiketlemede kullanılabilecek bazı kuralları koymakta ve bireylerin bu kurallara olan uyumlarına göre, onları sapkın

veya uyumlu bireyler biçiminde etiketlendirmektedir (Akers, 2000: 121; Kızmaz, 2005: 168).

İçli tarafından yapılan çalışmada, tüm suç türlerinde erkek suç oranları kadın suç oranlarından belirgin şekilde yüksektir (İçli, 1993: 146). Suç olgusunun incelenmesinde, cinsiyet kavramı önem arz etmektedir.

2. SUÇ ÖNLEME STRATEJİLERİ

Suçla mücadele ve suç önleme stratejileri ceza veya cezaya ilişkin yaptırımlardır.

Ceza, bir davranışın suç olarak tanımlanıp tanımlanmayacağını hangi davranışın suç olduğunu ve belirlenen suç davranışı için öngörülen yaptırımın ne olduğunu belirleyen yasal bir tanımlamadır. Her ne kadar suçun davranışsal boyutta ortaya çıkışı sosyolojik bir özellik olsa da söz konusu davranışın suç olarak tanımlanması ve ceza şeklinde yaptırım uygulanması hukuksal bir olgudur.

Cezanın genel ve özel olmak üzere iki caydırıcılık özelliği mevcuttur. Özel caydırıcılığı suç işlemiş olmaları nedeniyle ceza alan kişiler üzerinde gerçekleşirken genel caydırıcılık özelliği somut bir olaydan tüm topluma verilen mesajdır(Akers, 2000: 17-20).

Cezaevleri farklı dönemlerle bağlantılı olarak suçlular için bir kapatılma, cezalandırma ve yeniden sosyalleştirme aracı olarak görülmüştür (Demirbaş, 2001: 3- 40).

Klasik cezalandırma olarak adlandırılan hapis cezalarının ve modern cezalandırma yöntemlerinin bir parçası olan denetimli serbestlik sisteminin, suçun önlenmesindeki yeterliliği değerlendirilirken göz önünde bulundurulması gereken bazı nitelikleri vardır. Bu nitelikler cezanın ağırlığı (severity), kaçınılmazlığı (certainty) ve hızlı bir biçimde uygulanmasının (swiftness), gerekliliğidir (Akers, 2000: 17-35; Reid, 1997: 79).

Suçlular için öngörülen cezalandırmanın amacı; suçun engellenmesi, uyumcu değerlerin devam etmesi ve suçluların rehabilite edilmesidir. Siegel de cezalandırmanın önde gelen amaçlarını; caydırma, suç isleyecek imkânlardan yoksun bırakma, iyileştirme ve misillemede bulunmak olarak belirtmektedir (1989: 478-479).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANKARA'DA DENETİMLİ SERBESTLİK UYGULANAN KİŞİLERİN SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN İNCELENMESİ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ

a. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu; suç işlemiş olan kişilerin sosyo-ekonomik durumlarını ortaya koyarak suç işlemiş olan kişiler hakkında verilen denetimli serbestlik kararlarının suç teorilerinden alt kültür teorileri ve etiketleme teorisi kapsamında değerlendirmek ve denetimli serbestlik sisteminin suçları önleme yeterliliğini ortaya koymaktır.

Yapılan inceleme neticesinde; işlenmiş olan suç çeşitleri, uygulanan yaptırım veya tedbirler, suç işleyen kişilerin cinsiyetleri, medenî hali, eğitim durumları, iş durumu ve yaş durumları tasnif edilmiştir. Bu tasnifler neticesinde belli suçlar için belirli yaptırımların, bazı yaş, medeni hal, eğitim durumu ve yaş guruplarında yoğunlaşıp yoğunlaşmadığı araştırılmıştır.

b. Araştırmanın Amacı

Denetimli serbestlik sisteminin amacı yeniden suç işleme riskini azaltarak toplumu korumak ve suç işlemiş kişileri rehabilite ederek topluma kazandırmaktır. CMK ve TCK'da yapılan düzenlemeler ile kısa süreli hapis cezalarının yerine getirilen seçenek yaptırımlar ile cezaevlerinin mevcutları arttırılmamakta ve cezaevindeki hizmetler daha sağlıklı olarak yerine getirilebilmektedir. Cezaevindeki mahkumlar için daha etkin rehabilitasyon tedbirleri uygulanabilmektedir. Ayrıca daha basit suçlar nedeniyle kişilerin cezaevlerine girmeleri engellenerek suçlu olarak etiketlenmeleri önlenmektedir.

Cezaevi içindeki suçlu alt kültüründen uzak kalmaları sağlanarak daha suçlu bireyler haline gelmeleri önlenmektedir.

Bu araştırmanın amacı; denetimli serbestlik kapsamında çeşitli seçenek yaptırımlar ve tedbirler uygulanan suçluların profilini ortaya çıkarmak ve sistemin etkinliğini tespit etmektir. Bu doğrultucilerin suç işleminde önemli etkilere sahip olan kişisel ve sosyal özellikleri değerlendirilerek, bu özellikler ile işlenmiş suçlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve bu suç neticesinde hükmedilmiş olan denetimli serbestlik yaptırımlarını incelemektir.

c. Araştırmanın Önemi

19 uncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren tartışılmaya başlanan cezanın amacı ve nitelikleri konusundaki yeni görüşler, insan haklarının korunması ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi yönüne ortaya atılan fikirler ve hareketler neticesinde suç işlemiş olan kişilerin ıslahı için yeni yöntem ve sistemlerin gerekliliğini ortaya koymuştur. Hapis cezalarının beklenen iyi sonuçları getirmemesi ve ceza hukukunda insan değerinin ve onurunun ön plana çıkması nedeniyle; infaz rejimlerinde hükümlünün iyileştirilmesini ve topluma yeniden kazandırılmasına imkân sağlayacak yeni düzenlemelerin yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda uygulamaya geçilen denetimi serbestlik sistemiyle kısa ve uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların kötü etkileri ortadan kaldırılması hedeflenmiştir.

Bugüne kadar, denetimli serbestlik kapsamında seçenek yaptırımlar uygulana kişilerin işlemiş oldukları suçlar ve demografik yapıları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir araştırmanın yapılmamış olması çalışmanın önemini arttırmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

a. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırmanın kapsamı;

- Ankara Denetimli Serbestlik Şube M¼d¼rl¼ę¼,
- Yetişkinler,
- Kovuşturma ve soruşturma aşamasında h¼kmedilmiŐ olan yaptırımlardır.

Araştırmada, Ankara Denetimli Serbestlik Şube M¼d¼rl¼ę¼nce takip edilmekte olan Haziran 2009 tarihiyle son y¼z denetimli serbestlik kararı incelenmiş olup mahkeme kararları ¼zerinde çalışma yapılması zorunluluğu nedeniyle toplanmıŐ veri ¼zerinden analiz yapılmıştır.

b. Soru C¼mleleri

(1) Soru C¼mlesi

Suç işlemiş olmaları nedeniyle hakkında denetimli serbestlik kararına h¼kmedilmiŐ olan kişilerin profili nedir ve bu profil ile işlenmiş olan suç ve uygulana yaptırımlar arasında karşılıklı olarak bir ilişki var mıdır?

(2) Alt Soru C¼mleleri

- Hakkında denetimli serbestlik kararına h¼kmedilmiŐ olan suçluların profili nedir? Bu kişilerin eğitim durumu, medeni hali, yaŐı, cinsiyeti ve iş durumları arasında karşılıklı ilişki var mıdır?
- İŞlenmiş olan suçların profili nedir? Suç profili ile suçlu profili arasında ilişki var mıdır?

- Uygulanan yaptırımların profili nedir? Sulu profili, suç profili ve uygulanan yaptırımlar arasında ilişki var mıdır?

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

a. Suçlu Profiline İlişkin Bulgular

Bu bölümde denetimli serbestlik kapsamında takip edilmekte olan 100 kişinin demografik özellikleri incelenecektir. Demografik özellikler; cinsiyet, medeni hal eğitim durumu, yaş ve iş durumu başlıkları altında İncelenmiştir. Analizin ilk safhasında suçlulara ilişkin demografik özellikler tek yönlü incelenmiş, daha sonra ise ikili karşılaştırmalar yapılarak aralarındaki ilişkiler tespit edilmiştir.

(1) Verilerin Tek Yönlü Analizi

Denetimli serbestlik kapsamında takip edilen suçluların demografik özellikleri Tablo-1'de gösterilmiştir. Takip edilen suçluların cinsiyet durumları incelendiğinde %94'ünün (n=94) erkek ve %6'sının (n=6) kadın olduğu, medeni hâl durumu incelendiğinde; %64'ünün (n=64) evli, %29'unun (n=29) bekâr ve %7'sinin (n=7) boşanmış olduğu tespit edilmiştir. Eğitim durumu incelendiğinde %4'ünün (n=4) okuma yazma bilmeyenler, %37'sinin (n=37) ilkokul mezunları, %22'sinin (n=22) ilköğretim mezunları, %31'inin (n=31) lise mezunları, %6'sının (n=6) üniversite mezunları olduğu görülmektedir. İş durumlarının incelenmesinde %60'ının (n=60) çalışan, %38'inin (n=38) işsiz ve %2'sinin (n=2) emekli olduğu tespit edilmiştir. Yaş gruplarına göre yapılan incelemede ise 18-24 yaşları arasında olanların %13 (n=13), 25-34 yaşları arasında olanların %42 (n=42), 35-44 yaşları arasında olanların %29 (n=29), 45-54 yaşları arasında olanların %14 (n=14), 55-64 yaşları arasında olanların %2 (n=2) oranında olduğu görülmüştür.

Tablo-1: Demografik Özelliler

		Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	94	94
	Kadın	6	6
	Toplam	100	100
Medeni H.	Evli	64	64
	Bekâr	29	29
	Boşanmış	7	7
	Toplam	100	100
Eğitim Durumu	Okur Yazar Olmayan	4	4
	İlkokul	37	37
	İlköğretim	22	22
	Lise	31	31
	Üniversite	6	6
	Toplam	100	100
İş Durumu	Çalışıyor	60	60
	İşsiz	38	38
	Emekli	2	2
	Toplam	100	100
Yaş	18-24	13	13
	25-34	42	42
	35-44	29	29
	45-54	14	14
	55+	2	2

Toplam	100	100
--------	-----	-----

(2) Verilerin İki Yönlü Analizi

Bu bölümde denetimli serbestlik kapsamında takip edilen kişilerin cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, iş durumu ve yaş durumları karşılıklı olarak analiz edilerek aralarındaki ilişkiler tespit edilecektir.

(a) Cinsiyet ve Medeni Hal

Tablo-2: Cinsiyet ve Medeni Hal

			Medeni Hal			Toplam
			Evli	Bekâr	Boşanmış	
Cinsiyeti	Erkek	Frekans	62	25	7	94
		% Cinsiyeti	66%	26,6%	7,4%	100%
		% Medeni H.	96,9%	86,2%	100%	94%
		% Toplam	62%	25%	7%	94%
	Kadın	Frekans	2	4	0	6
		% Cinsiyeti	33,3%	66,7%	0%	100%
		% Medeni H.	3,1%	13,8%	0%	6%
		% Toplam	2%	4%	0%	6%
Toplam		Frekans	64	29	7	100
		% Cinsiyeti	64%	29%	7%	100%
		% Medeni H.	100%	100%	100%	100%
		% Toplam	64%	29%	7%	100, %

($\chi^2=4,508$ p=0.105>0.05)

Cinsiyet ile medeni hal arasında ($\chi^2=4,508$ p=0.105>0.05) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo-2'de cinsiyet ile medeni hal arasındaki ilişki gösterilmiştir.

Erkeklerin %66'sının (n=62) evli, %26,6'sının (n=25) bekâr, %7,4'ünün (n=7) boşanmış olduğu, kadınların ise %66,7'sinin (n=4) bekâr %33,3'ünün (n=2) evli olduğu tespit edilmiştir. Denetimli serbestlik kapsamında takip edilen kadınların çoğunlukla bekâr, erkeklerin ise evli olduğu görülmektedir.

(b) Cinsiyet ve İş Durumu

Tablo-3: Cinsiyet ve İş Durumu

			İş Durumu			Toplam
			Çalışıyor	İşsiz	Emekli	
Cinsiyeti	Erkek	Frekans	59	33	2	94
		% Cinsiyeti	62,8%	35,1%	2,1%	100%
		% İş Durumu	98,3%	86,8%	100%	94%
		% Toplam	59%	33%	2%	94%
	Kadın	Frekans	1	5	0	6
		% Cinsiyeti	16,7%	83,3%	0%	100%
		% İş Durumu	1,7%	13,2%	0%	6%
		% Toplam	1%	5%	0%	6%
Toplam		Frekans	60	38	2	100
		% Cinsiyeti	60%	38%	2%	100%
		% İş Durumu	100%	100%	100%	100%
		% Toplam	60%	38%	2%	100%

($\chi^2=5,577$ p=062>05)

Cinsiyet ile iş durumu arasında ($\chi^2=5,577$ p=0.062>0.05) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo-3'de cinsiyet ile iş durumu arasındaki ilişki gösterilmiştir. Erkeklerin iş durumu incelendiğinde, %62,8'i (n=59) çalışan, %35,1'inin (n=33)

işsiz ve %2,1'inin (n=2) emekli olduğu; kadınların %83,3'ünün (n=5) işsiz olduğu görülmektedir. Denetimli serbestlik kapsamında takip edilenlerin kadınların çoğunlukla işsiz, erkeklerin ise çalışan olduğu görülmektedir.

(c) Cinsiyet ve Eğitim Durumu

Tablo-4: Cinsiyet ve Eğitim Durumu

			Eğitim Durumu					Toplam
			Okur Yazar Olmayan	İlkokul	İlk öğretim	Lise	Üniversite	
Cinsiyet	Erkek	Frekans	4	35	21	28	6	94
		% Cinsiyeti	4,3%	37,2%	22,3%	29,8%	6,4%	100%
		% Eğitim D.	100%	94,6%	95,5%	90,3%	100%	94%
		% Toplam	4%	35%	21%	28%	6%	94%
Kadın	Frekans	0	2	1	3	0	6	
	% Cinsiyeti	0%	33,3%	16,7%	50%	0%	100%	
	% Eğitim D.	0%	5,4%	4,5%	9,7%	0%	6%	
	% Toplam	0%	2%	1%	3%	0%	6%	
Toplam	Frekans	4	37	22	31	6	100	
	% Cinsiyeti	4%	37%	22%	31%	6%	100%	
	% Eğitim D.	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	4%	37%	22%	31%	6%	100%	

($\chi^2=1,487$ $p=0,829>05$)

Cinsiyet ile eğitim durumu arasında ($\chi^2=1,487$ $p=0,829>05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 4'de cinsiyet ile eğitim durumu arasındaki ilişki gösterilmiştir.

Erkeklerin %4,3'ünün (n=4) okuma yazma bilmeyen, %37,2'sinin (n=35) ilkokul mezunu, %22,3'ünün (n=21) ilköğretim mezunu, %29,8'inin (n=28) lise mezunu, %6,4'ünün (n=6) üniversite mezunu olduğu ve denetimli serbestlik kapsamında takip edilen erkeklerin çoğunlukla ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Kadınların %33,3'ünün (n=2) ilkokul mezunu, %16,7'sinin (n=1) ilköğretim mezunu, %16,7'sinin (n=1) okuma yazma bilmeyen, %50'sinin (n=2) lise mezunu olup okuma yazma bilmeyen ve üniversite mezunu bulunmadığı, denetimli serbestlik kapsamında takip edilen kadınların çoğunlukla lise mezunu olduğu görülmektedir.

(ç) Cinsiyet ve Yaş Durumu

Tablo-5: Cinsiyet ve Yaş Durumu

			Yaş Grubu					Toplam
			18-24	25-34	35-44	45-54	55+	
Cinsiyeti	Erkek	Frekans	10	38	25	16	5	94
		% Cinsiyeti	10,6%	40,4%	26,6%	17%	5,3%	100%
		% Yaş G.	83,3%	92,7%	100%	94,1%	100%	94%
		% Toplam	10%	38%	25%	16%	5%	94%
Kadın	Frekans	2	3	0	1	0	6	
	% Cinsiyeti	33,3%	50%	%	16,7%	0%	100%	
	% Yaş G.	16,7%	7,3%	%	5,9%	0%	6%	
	% Toplam	2%	3%	%	1%	0%	6%	
Toplam	Frekans	12	41	25	17	5	100	
	% Cinsiyeti	12%	41%	25%	17%	5%	100%	
	% Yaş G.	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	12%	41%	25%	17%	5%	100%	

($\chi^2=4,462$ $p=0,347>05$)

Cinsiyet ile yaş durumu arasında ($\chi^2=4,462$ $p=0,347 > 05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 5'de cinsiyet ve yaş durumu arasındaki ilişki gösterilmiştir. Erkeklerin %10,6'sının (n=10) 18-24, %40,4'ünün (n=38) 25-34, %26,6'sının (n=25) 35-44, %17'sinin (n=16) 45-54, %5,3'ünün (n=5) 55+ arası yaş gruplarından olduğu görülmektedir. Kadınların %33,3'ünün (n=2) 18-24, %50'sinin (n=3) 25-34, %16,7'sinin (n=1) 45-54 arası yaş gruplarından olduğu tespit edilmiştir. Denetimli serbestlik kapsamında takip edilenlerin çoğunlukla (%41, n=41) 25-34 yaşlarında olduğu görülmektedir.

(d) Medeni Hal ve İş Durumu

Tablo-6: Medeni Hal ve İş Durumu

			İş Durumu			Toplam
			Çalışıyor	İşsiz	Emekli	
Medeni H.	Evli	Frekans	41	22	1	64
		% Medeni H.	64,1%	34,4%	1,6%	100%
		% İş Durumu	68,3%	57,9%	50%	64%
		% Toplam	41%	22%	1%	64%
	Bekâr	Frekans	14	15	0	29
		% Medeni H.	48,3%	51,7%	0%	100%
		% İş Durumu	23,3%	39,5%	0%	29%
		% Toplam	14%	15%	0%	29%
	Boşanmış	Frekans	5	1	1	7
		% Medeni H.	71,4%	14,3%	14,3%	100%
		% İş Durumu	8,3%	2,6%	50%	7%
		% Toplam	5%	1%	1%	7%
Toplam	Frekans	60	38	2	100	
	% Medeni H.	60%	38%	2%	100%	
	% İş Durumu	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	60%	38%	2%	100%	

($\chi^2=9,612$ $p=048<05$ ve Cramer's V:0,219)

Medeni hal ile iş durumu arasında ($\chi^2=9,612$; Cramer's V:0.219, $p=0.015 < 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcut olup bu iki değişken arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-6'da medeni hal ve iş durumu arasındaki ilişki gösterilmiştir. Denetimli serbestlik kapsamında takip edilenlerin %60'ının (n=69) çalışan, %38'inin (n=38) işsiz ve %2'sinin (n=2) emekli oldukları görülmektedir. Evlilerin %64,1'inin (n=41) çalışan, %34,4'ünün (n=22) işsiz oldukları, bekârların %48,3'ünün (n=14) çalışan ve %51,7'sinin (n=15) işsiz oldukları ve boşanmış olanların %71,4'ünün (n=5) çalışan oldukları tespit edilmiştir. Çalışanların genelde evli oldukları görülmektedir.

(e) Medeni Hal ve Eğitim Durumu

Medeni hal ile eğitim durumu arasında ($\chi^2=16,369$; Cramer's V:0,286, $p=0.037 < 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcut olup bu iki değişken arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-7'de medeni hal ve eğitim durumu arasındaki ilişki gösterilmiştir. Evlilerin %43,8'inin, (n=28) ilkokul mezunu, %29,7'sinin (n=19) lise mezunu, bekârların %31'inin (n=9) lise mezunu olduğu görülmektedir. Üniversite mezunlarının %83,3'ünün (n=5) bekâr, lise mezunlarının %61,3'ünün (n=19) evli, ilköğretim mezunlarının %63,6'sinin(n=14) evli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-7: Medeni Hal ve Eğitim Durumu

			Eğitim Durumu					Toplam
			Okur Yazar Olmayan	İlkokul	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Medeni Hal	Evli	Frekans	3	28	14	19	0	64
		% Medeni	4,7%	43,8%	21,9%	29,7%	0%	100%
		% Eğitim	75%	75,7%	63,6%	61,3%	0%	64%
		% Toplam	3%	28%	14%	19%	0%	64%
	Bekâr	Frekans	1	6	8	9	5	29
		% Medeni	3,4%	20,7%	27,6%	31%	17,2%	100%
		% Eğitim	25%	16,2%	36,4%	29%	83,3%	29%
		% Toplam	1%	6%	8%	9%	5%	29%
	Boşanmış	Frekans	0	3	0	3	1	7
		% Medeni	0%	42,9%	0%	42,9%	14,3%	100%
		% Eğitim	0%	8,1%	0%	9,7%	16,7%	7%
		% Toplam	0%	3%	0%	3%	1%	7%
Toplam	Frekans	4	37	22	31	6	100	
	% Medeni	4%	37%	22%	31%	6%	100%	
	% Eğitim	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	4%	37%	22%	31%	6%	100%	

($\chi^2=16,369$ $p=037<05$ ve Cramer's V:0,286)

(f) Medeni Hal ve Yaş Durumu

Medeni hal ile yaş durumu arasında ($\chi^2=28,414$; Cramer's V:0,377, $p=0.000<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcut olup bu iki değişken arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-8'de medeni hal ve yaş durumu arasındaki ilişki gösterilmiştir. 18-24 yaşları arasında olanların %66,7'sinin (n=8) bekâr, 25-34 yaşları arasında olanların %56,1'inin (n=23) evli, 35-44 yaşları arasında olanların %68'inin (n=17) evli, 45-54 yaşları arasında olanların %88,2'sinin (n=15) evli, 55 yaş ve üstünde olanların tamamının evli (n=5) oldukları görülmektedir. Yaş büyüdükçe evlilik oranının arttığı tespit edilmiştir

Tablo-8: Medeni Hal ve Yaş Durumu

		Yaş Grubu					Toplam
		18-24	25-34	35-44	45-54	55+	
Medeni Hal Evli	Frekans	4	23	17	15	5	64
	% Medeni H.	6,3%	35,9%	26,6%	23,4%	7,8%	100%
	% Yaş	33,3%	56,1%	68%	88,2%	100%	64%
	% Toplam	4%	23%	17%	15%	5%	64%
Bekâr	Frekans	8	17	3	1	0	29
	% Medeni	27,6%	58,6%	10,3%	3,4%	0%	100%
	% Yaş	66,7%	41,5%	12%	5,9%	0%	29%
	% Toplam	8%	17%	3%	1%	0%	29%
Boşanmış	Frekans	0	1	5	1	0	7
	% Medeni	0%	14,3%	71,4%	14,3%	0%	100%
	% Yaş	0%	2,4%	20%	5,9%	0%	7%
	% Toplam	0%	1%	5%	1%	0%	7%
Toplam	Frekans	12	41	25	17	5	100
	% Medeni	12%	41%	25%	17%	5%	100%
	% Yaş	100%	100%	100%	100%	100%	100%

% Toplam	12%	41%	25%	17%	5%	100%
----------	-----	-----	-----	-----	----	------

($\chi^2=28,414$ $p=000<05$ ve Cramer's V:0,377)

(g) İş Durumu ve Eğitim Durumu

Tablo-9: İş Durumu ve Eğitim Durumu

			Eğitim Durumu					Toplam
			Okur Yazar Olmayan	İlkokul	İlköğretim	Lise	Üniversite	
İş Durumu	Çalışıyor	Frekans	1	18	17	20	4	60
		% İş	1,7%	30%	28,3%	33,3%	6,7%	100%
		% Eğitim	25%	48,6%	77,3%	64,5%	66,7%	60%
		% Toplam	1%	18%	17%	20%	4%	60%
	İşsiz	Frekans	3	17	5	11	2	38
		% İş	7,9%	44,7%	13,2%	28,9%	5,3%	100%
		% Eğitim	75%	45,9%	22,7%	35,5%	33,3%	38%
		% Toplam	3%	17%	5%	11%	2%	38%
	Emekli	Frekans	0	2	0	0	0	2
		% İş	%	100%	%	%	%	100%
		% Eğitim	%	5,4%	%	%	%	2%
		% Toplam	%	2%	%	%	%	2%
Toplam	Frekans	4	37	22	31	6	100	
	% İş	4%	37%	22%	31%	6%	100%	
	% Eğitim	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	4%	37%	22%	31%	6%	100%	

($\chi^2=9,753$ $p=0,283>05$)

(ğ) İş Durumu ve Yaş Durumu

İş durumu ile yaş durumu arasında ($\chi^2=17,622$; Cramer's V:0,297, $p=0.240<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcut olup bu iki değişken arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-10'da iş durumu ve yaş durumu arasındaki ilişki gösterilmiştir. Çalışanların %41,7'sinin (n=25) 25-34, %26,7'sinin (n=16) 35-44 yaşları arasında olduğu, işsizlerin %42,1'inin (n=16) 25-34 yaşları arasında olduğu görülmektedir.

Tablo-10: İş Durumu ve Yaş Durumu

		Yaş Grubu					Toplam
		18-24	25-34	35-44	45-54	55+	
İş Durumu Çalışıyor	Frekans	5	25	16	13	1	60
	% İş D.	8,3%	41,7%	26,7%	21,7%	1,7%	100%
	% Yaş G.	41,7%	61%	64%	76,5%	20%	60%
	% Toplam	5%	25%	16%	13%	1%	60%
İşsiz	Frekans	7	16	9	3	3	38
	% İş D.	18,4%	42,1%	23,7%	7,9%	7,9%	100%
	% Yaş G.	58,3%	39%	36%	17,6%	60%	38%
	% Toplam	7%	16%	9%	3%	3%	38%
Emekli	Frekans	0	0	0	1	1	2
	% İş D.	0%	0%	0%	50%	50%	100%
	% Yaş G.	0%	0%	0%	5,9%	20%	2%
	% Toplam	0%	0%	0%	1%	1%	2%
Toplam	Frekans	12	41	25	17	5	100
	% İş D.	12%	41%	25%	17%	5%	100%
	% Yaş G.	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	% Toplam	12%	41%	25%	17%	5%	100%

($\chi^2=17,622$ $p=0,024<0,05$ ve Cramer's V:0,297)

(h) Eğitim Durumu ve Yaş Durumu

Eğitim durumu ile yaş durumu arasında ($\chi^2=32,97$; Cramer's V:0,283, $p=0,010<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcut olup bu iki değişken arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-11: Eğitim Durumu ve Yaş Durumu

			Yaş Grubu					Toplam	
			18-24	25-34	35-44	45-54	55+		
Eğitim Durumu	Okur Yazar	Frekans	1	0	1	1	1	4	
		% Eğitim D.	25%	0%	25%	25%	25%	100%	
		% Yaş G.	8,3%	0%	4%	5,9%	20%	4%	
	Olmayan	% Toplam	1%	0%	1%	1%	1%	4%	
		İlkokul	Frekans	1	11	10	11	4	37
			% Eğitim D.	2,7%	29,7%	27%	29,7%	10,8%	100%
	% Yaş G.		8,3%	26,8%	40%	64,7%	80%	37%	
	İlköğretim	% Toplam	1%	11%	10%	11%	4%	37%	
		Frekans	7	10	4	1	0	22	
		% Eğitim D.	31,8%	45,5%	18,2%	4,5%	0%	100%	
	Lise	% Yaş G.	58,3%	24,4%	16%	5,9%	0%	22%	
		% Toplam	7%	10%	4%	1%	0%	22%	
Frekans		2	17	8	4	0	31		
Üniversite	% Eğitim D.	6,5%	54,8%	25,8%	12,9%	0%	100%		
	% Yaş G.	16,7%	41,5%	32%	23,5%	0%	31%		
	% Toplam	2%	17%	8%	4%	0%	31%		
	Frekans	1	3	2	0	0	6		
	% Eğitim D.	16,7%	50%	33,3%	0%	0%	100%		
	% Yaş G.	8,3%	7,3%	8%	0%	0%	6%		

	% Toplam	1%	3%	2%	0%	0%	6%
Toplam	Frekans	12	41	25	17	5	100
	% Eğitim D.	12%	41%	25%	17%	5%	100%
	% Yaş G.	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	% Toplam	12%	41%	25%	17%	5%	100%

($\chi^2=3297$ $p=010<05$ ve Cramer's V:0,283)

Tablo-11'de eğitim durumu ve yaş durumu arasındaki ilişki gösterilmiştir. Okuryazar olmayanlar %25'erlik oranla (n=1) 18-24, 35-44, 45-54 ve 55+ gruplarına eşit dağılmıştır. İlkokul mezunlarının %29,7'si (n=11) 25-34, %29,7'si (n=11) 45-54 yaş grubundadır. Lise mezunlarının %54,8'i (n=17) 25-34 yaşları arasındadır. Üniversite mezunlarının %50'si (n=3) 25-34 yaşları arasındadır. Yaş küçüldükçe eğitim seviyesinin arttığı tespit edilmiştir

b. Suç Türüne İlişkin Bulgular

Bu bölümde denetimli serbestlik kapsamında takip edilenlerin işlemiş olduğu suçların istatistiksel dağılımı ile suç türü ve demografik özellikler arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

(1) Verilerin Tek Yönlü Analizi

Araştırmamıza konu olan örneklem içinde işlenmiş olan suçlar Tablo-12'de gösterilmiştir. Suçların %37'sinin yaralama (n=37), %31'inin kullanmak için uyuşturucu madde satın almak ve kullanmak (n=31), %7'sinin hırsızlık (n=7), %2'sinin muhafaza görevini kötüye kullanma (n=2), %7'sinin trafik suçları (n=7), %1'inin tehdit (n=1), %5'inin kamu görevlisine hakaret (n=5), %1'inin resmi belgede sahtecilik (n=1), %3'ünün kaçakçılık (n=3), %1'inin mala zarar verme (n=1) ve %1'inin görevi kötüye kullanmak (n=1) ve %4'ünün diğer (n=4) suçlardır.

Denetimli serbestlik kapsamında takip edilenlerin işlediği suçlar içinde yaralama ve kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçları en fazla işlenmiş olan suçlardır.

(2) Verilerin İki Yönlü Analizi

Bu bölümde cinsiyet, medeni hal, yaş, eğitim durumu, iş durumu değişkenleri ile işlenen suç arasındaki ilişkiler incelenecektir.

(a) Cinsiyet ve Suç Türü

Cinsiyet ile suç türü arasında ($\chi^2=36,685$; Cramer's V:0,606, $p=0.000<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcut olup bu iki değişken arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-12'de cinsiyet ve suç türü arasındaki ilişki gösterimiştir. Erkeklerin en çok işlemiş olduğu suçların, %37'si (n=37) yaralama, %29'u (n=29) kullanmak için uyuşturucu madde satın almak ve kullanmak suçlarıdır. Kadınların erkeklerden adet olarak daha fazla işledikleri tek suç türü kamu görevlisine hakaret suçu olup suç türü içindeki oranı %60 (n=2) kadınların işledikleri suçlar içindeki oranı ise %50'dir. Kadınlar tarafından işlenmiş olan diğer suçların %33,3'ü (n=2) kullanmak için uyuşturucu madde satın almak ve kullanmak ve %16,7'si (n=1) muhafaza görevini kötüye kullanmaktır.

Tablo-12: Cinsiyet ve Suç Türü

			Suç Türü											Toplam	
			Yaralama	Hırsızlık	Muhafaza Görevini Kötüye Kullanma	Kullanmak İçin Uyuşturucu Madde Satın Almak	Trafik Suçu	Tehdit	Kamu Görevlisine Hakaret	Resmi Belgede sahtecilik	Kaçakçılık	Mala Zarar Verme	Görevi Kötüye Kullanmak		Diğer
Cinsiyet	Erkek	Frekans	37	7	1	29	7	1	2	1	3	1	1	4	94
		% Cinsiyeti	39,4%	7,4%	1,1%	30,9%	7,4%	1,1%	2,1%	1,1%	3,2%	1,1%	1,1%	4,3%	100%
		% Suç	100%	100%	50%	93,5%	100%	100%	40%	100%	100%	100%	100%	100%	94%
		%Toplam	37%	7%	1%	29%	7%	1%	2%	1%	3%	1%	1%	4%	94%
Cinsiyet	Kadın	Frekans	0	0	1	2	0	0	3	0	0	0	0	0	6
		% Cinsiyeti	0%	0%	16,7%	33,3%	0%	0%	50%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
		% Suç	0%	0%	50%	6,5%	0%	0%	60%	0%	0%	0%	0%	0%	6%
		% Toplam	0%	0%	1%	2%	0%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	0%	6%
Toplam		Frekans	37	7	2	31	7	1	5	1	3	1	1	4	100
		% Cinsiyeti	37%	7%	2%	31%	7%	1%	5%	1%	3%	1%	1%	4%	100%
		% Suç	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
		%Toplam	37%	7%	2%	31%	7%	1%	5%	1%	3%	1%	1%	4%	100%

($\chi^2=36,685$ p=000<05 ve Cramer's V:0,606)

(b) Medeni Hal ve Suç Türü

Medeni hal ile suç türü arasında ($\chi^2=21,145$; Cramer's V:0,325, $p=0.512>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo-13'te medeni hal ve suç türü arasındaki ilişki gösterilmiştir. Evlilerin işlediği suçların, %42,2'si (n=27) yaralama, %23,4'ü (n=15) kullanmak için uyuşturucu madde satın almak ve kullanmak suçlarıdır. Bekârların işlediği suçların, %44,8'i (n=14) kullanmak için uyuşturucu madde satın almak ve %20,7'si (n=6) yaralama suçlarıdır. Boşanmış olanların işlediği suçların %57,1'i (n=4) ile yaralama suçlarıdır.

Muhafaza görevini kötüye kullanma, tehdit, resmi belgede sahtecilik ve görevi kötüye kullanma suçlarının tamamı evliler tarafından işlenmiştir. Mala zarar vermek suçu evliler tarafından işlenmeyen tek suç türüdür.

Tablo-13: Medeni Hal ve Suç Türü

		Suç Türü											Toplam	
		Yaralama	Hırsızlık	Muhafaza Görevini Kötüye Kullanma	Kullanmak İçin Uyuşturucu Madde Satın Almak	Trafik Suçu	Tehdit	Kamu Görevlisine Hakaret	Resmi Belgede sahtecilik	Kaçakçılık	Mala Zarar Verme	Görevi Kötüye Kullanmak		Diğer
Medeni Evli	Frekans	27	5	2	15	6	1	2	1	1	0	1	3	64
Hal	% Medeni H.	42,2%	7,8%	3,1%	23,4%	9,4%	1,6%	3,1%	1,6%	1,6%	0%	1,6%	4,7%	100%
	%Suç T.	73%	71,4%	100%	48,4%	85,7%	100%	40%	100%	33,3%	0%	100%	75%	64%
	%Toplam	27%	5%	2%	15%	6%	1%	2%	1%	1%	0%	1%	3%	64%
Bekâr	Frekans	6	2	0	14	0	0	3	0	2	1	0	1	29
	%Medeni H.	20,7%	6,9%	0%	48,3%	0%	0%	10,3%	0%	6,9%	3,4%	0%	3,4%	100%
	% Suç T.	16,2%	28,6%	0%	45,2%	0%	0%	60%	0%	66,7%	100%	0%	25%	29%
	%Toplam	6%	2%	0%	14%	0%	0%	3%	0%	2%	1%	0%	1%	29%
Boşanmış	Frekans	4	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	7
	% Medeni H.	57,1%	0%	0%	28,6%	14,3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
	% Suç T.	10,8%	0%	0%	6,5%	14,3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	7%
	% Toplam	4%	0%	0%	2%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	7%
Toplam	Frekans	37	7	2	31	7	1	5	1	3	1	1	4	100
	% Medeni H.	37%	7%	2%	31%	7%	1%	5%	1%	3%	1%	1%	4%	100%
	% Suç T.	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	%Toplam	37%	7%	2%	31%	7%	1%	5%	1%	3%	1%	1%	4%	100%

($\chi^2=21,145$ $p=0,512>05$ ve Cramer's V:0,325)

(c) Eğitim Durumu ve Suç Türü

Eğitim durumu ile suç türü arasında ($\chi^2=54,180$; Cramer's V:0,368, $p=0.140>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo-14'te eğitim durumu ve suç türü arasındaki ilişki gösterilmiştir. Okuryazar olanların %25'i (n=1) yaralama, %25'i (n=1) mala zarar vermek, %25'i (n=1) kullanmak için uyuşturucu madde almak ve %25'i (n=1) hırsızlık suçlarını işlemişlerdir. İlkokul mezunlarının; %43,2'si (n=16) kullanmak için uyuşturucu madde satın almak, %32,4'ü (n=12) yaralama, %5,4'ü (n=2) kamu görevlisine hakaret ve %5,4'ü (n=2) trafik suçları işlemişlerdir. İlköğretim mezunlarının, %59,1'i (n=13) yaralama, %22,7'si (n=5) kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçlarını işlemişlerdir. Lise mezunlarının; %25,8'i (n=8) yaralama, %19,4'ü (n=6) kullanmak için uyuşturucu madde satın almak, %9,7'si (n=3) hırsızlık, %9,7'si (n=3) trafik suçlarını işlemişlerdir. Üniversite mezunları, %50 (n=3) ile yaralama, %50 (n=3) ile kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçlarını işlemişlerdir.

Yaralama suçu ilköğretim ve ilkokul mezunu olanlar tarafından, hırsızlık suçu lise ve ilköğretim mezunları tarafından, kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçu ilkokul mezunları tarafından en çok işlenmiştir. En çok işlenen suçlar yaralama ve kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçlarıdır.

Tablo-14: Eğitim Durumu ve Suç Türü

			Suç Türü											Toplam		
			Yaralama	Hırsızlık	Muhafaza Görevini Kötüye Kullanma	Kullanmak İçin Uyuşturucu Madde Satın Almak	Trafik Suçu	Tehdit	Kamu Görevlisine Hakaret	Resmi Belgede sahtecilik	Kaçakçılık	Mala Zarar Verme	Görevi Kötüye Kullanmak		Diğer	
Eğitim Durumu	Okur Yazar Olmayan	Frekans	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	4	
		% Eğitim	25%	25%	0%	25%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	25%	0%	0%	100%
		% SuçT.	2,7%	14,3%	0%	3,2%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	4%	
		% Toplam	1%	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	4%	
İlkokul		Frekans	12	1	1	16	2	1	2	0	1	0	0	1	37	
		% Eğitim	32,4%	2,7%	2,7%	43,2%	5,4%	2,7%	5,4%	0%	2,7%	0%	0%	2,7%	100%	
		% SuçT.	32,4%	14,3%	50%	51,6%	28,6%	100%	40%	0%	33,3%	0%	0%	25%	37%	
		% Toplam	12%	1%	1%	16%	2%	1%	2%	0%	1%	0%	0%	1%	37%	
İlköğretim		Frekans	13	2	0	5	2	0	0	0	0	0	0	0	22	
		% Eğitim	59,1%	9,1%	0%	22,7%	9,1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
		% SuçT.	35,1%	28,6%	0%	16,1%	28,6%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	22%
		% Toplam	13%	2%	0%	5%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	22%	
Lise		Frekans	8	3	1	6	3	0	3	1	2	0	1	3	31	
		% Eğitim	25,8%	9,7%	3,2%	19,4%	9,7%	0%	9,7%	3,2%	6,5%	0%	3,2%	9,7%	100%	
		% SuçT.	21,6%	42,9%	50%	19,4%	42,9%	0%	60%	100%	66,7%	0%	100%	75%	31%	
		% Toplam	8%	3%	1%	6%	3%	0%	3%	1%	2%	0%	1%	3%	31%	
Üniversite		Frekans	3	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	6	
		% Eğitim	50%	0%	0%	50%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
		% SuçT.	8,1%	0%	0%	9,7%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	6%
		% Toplam	3%	0%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	6%	
Toplam		Frekans	37	7	2	31	7	1	5	1	3	1	1	4	100	
		% Eğitim	37%	7%	2%	31%	7%	1%	5%	1%	3%	1%	1%	4%	100%	
		% SuçT.	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
		% Toplam	37%	7%	2%	31%	7%	1%	5%	1%	3%	1%	1%	4%	100%	

($\chi^2=54,180$ $p=0,140>0,05$ ve Cramer's V:0,368)

(ç) İş Durumu ve Suç Türü

İş durumu ile suç türü arasında ($\chi^2=20,438$; Cramer's V:0,320, $p=0.556>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo-15'te iş durumu ve suç türü arasındaki ilişki gösterilmiştir. Çalışanlar tarafından işlenen suçların; %41,7'si (n=25) yaralama, %26,7'si (n=16) kullanmak için uyuşturucu madde satın almak, %11,7'si (n=7) hırsızlık ve %6,7'si (n=4) trafik suçlarıdır. İşsizler tarafından işlenen suçların; %26,3'ü (n=10) yaralama, %39,5 (n=15) kullanmak için uyuşturucu madde satın almak, %7,9'u (n=3) kaçakçılık ve %7,9'u (n=3) trafik suçlarıdır. Emeklilerin tamamı (%100, n=2) yaralama suçu işlemişlerdir.

Kaçakçılık (n=3) ve mala zarar verme (n=1) suçlarının tamamı işsizler tarafından işlenmiştir. Görevi kötüye kullanmak (n=1) sadece çalışanlar tarafından işlenmiştir.

Tablo-15: İş Durumu ve Suç Türü

		Suç Türü											Toplam		
		Yaralama	Hırsızlık	Muhafaza Görevini Kötüye Kullanma	Kullanmak için Uyuşturucu Madde Satın Almak	Trafik Suçu	Tehdit	Kamu Görevlisine Hakaret	Resmi Belgede sahtecilik	Kaçakçılık	Mala Zarar Verme	Görevi Kötüye Kullanmak		Diğer	
İş Durumu	Çalışıyor	Frekans	25	7	1	16	4	0	3	1	0	0	1	2	60
		% İş D.	41,7%	11,7%	1,7%	26,7%	6,7%	%	5%	1,7%	%	%	1,7%	3,3%	100%
		% Suç	67,6%	100%	50%	51,6%	57,1%	%	60%	100%	%	%	100%	50%	60%
		% Toplam	25%	7%	1%	16%	4%	%	3%	1%	%	%	1%	2%	60%
	İşsiz	Frekans	10	0	1	15	3	1	2	0	3	1	0	2	38
		% İş D.	26,3%	%	2,6%	39,5%	7,9%	2,6%	5,3%	%	7,9%	2,6%	%	5,3%	100%
		% SuçT.	27%	%	50%	48,4%	42,9%	100%	40%	%	100%	100%	%	50%	38%
		% Toplam	10%	%	1%	15%	3%	1%	2%	%	3%	1%	%	2%	38%
	Emekli	Frekans	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
		% İş D.	100%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	100%
		% SuçT.	5,4%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	2%
		% Toplam	2%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	2%
Toplam	Frekans	37	7	2	31	7	1	5	1	3	1	1	4	100	
	% İş D.	37%	7%	2%	31%	7%	1%	5%	1%	3%	1%	1%	4%	100%	
	% SuçT.	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	37%	7%	2%	31%	7%	1%	5%	1%	3%	1%	1%	4%	100%	

($\chi^2=20,438$ $p=0,556>0,05$ ve Cramer's V:0,320)

(d) Yaş Grubu ve Suç Türü

Yaş grubu ile suç türü arasında ($\chi^2=51,215$; Cramer's V:0,358, $p=0,212>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo-16'da yaş grubu ve suç türleri arasındaki ilişki gösterilmiştir. 18-24 yaşlan arasında olanların en çok işlediği suçlar %41,7 (n=5) ile yaralama, %25 (n=3) ile kullanmak için uyuşturucu madde satın atmak suçlarıdır. 25-34 yaşlan arasında en çok işlenen suçlar, %34,1 (n=14) ile yaralama ve %31,7 (n=13) ile kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçlarıdır. 35-44 yaşlan arasında en çok işlenen suçlar, %34,6 (n=9) ile yaralama, %34,6 (n=9) ile kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçlarıdır. 45-54 yaşları arasında en çok işlenen suçlar %37,5 (n=6) ile yaralama ve %31,3 (n=5) ile kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçlarıdır. 55-64 arasında ise işlenen suçların tamamı (n=3) yaralama suçlarıdır.

Görevi kötüye kullanma suçları sadece 35-44, tehdit 55+, resmi belgede sahtecilik sadece 35-44, kaçakçılık sadece 25-34, mala zarar verme sadece 18-24 yaşları arasındakiler tarafından işlenmiştir.

Tablo-16: Yaş Grubu ve Suç Türü

	Suç Türü													Toplam	
	Yaralama	Hırsızlık	Muhafaza Görevini Kötüye Kullanma	Kullanmak İçin Uyuşturucu Madde Satın Almak	Trafik Suçu	Tehdit	Kamu Görevlisine Hakaret	Resmi Belgede sahtecilik	Kaçakçılık	Mala Zarar Verme	Görevi Kötüye Kullanma	Diğer			
Yaş Grubu	18-24	Frekans	5	1	0	3	0	0	1	0	0	1	0	1	12
	% Yaş Grubu	41,7%	8,3%	0%	25%	0%	0%	8,3%	0%	0%	8,3%	0%	8,3%	100%	
	% SuçT.	13,5%	14,3%	0%	9,7%	0%	0%	20%	0%	0%	100%	0%	25%	12%	
	% Toplam	5%	1%	0%	3%	0%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	1%	12%	
	25-34	Frekans	14	3	2	13	2	0	2	0	3	0	0	2	41
	% Yaş Grubu	34,1%	7,3%	4,9%	31,7%	4,9%	%	4,9%	0%	7,3%	0%	0%	4,9%	100%	
	% SuçT.	37,8%	42,9%	100%	41,9%	28,6%	%	40%	0%	100%	0%	0%	50%	41%	
	% Toplam	14%	3%	2%	13%	2%	%	2%	0%	3%	0%	0%	2%	41%	
	35-44	Frekans	9	1	0	9	4	0	0	1	0	0	1	1	26
	% Yaş Grubu	34,6%	3,8%	0%	34,6%	15,4%	%	0%	3,8%	0%	0%	3,8%	3,8%	100%	
	% SuçT.	24,3%	14,3%	0%	29%	57,1%	%	0%	100%	0%	0%	100%	25%	26%	
	% Toplam	9%	1%	0%	9%	4%	%	0%	1%	0%	0%	1%	1%	26%	
	45-54	Frekans	6	2	0	5	1	0	2	0	0	0	0	0	16
	% Yaş Grubu	37,5%	12,5%	0%	31,3%	6,3%	%	12,5%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	
	% SuçT.	16,2%	28,6%	0%	16,1%	14,3%	%	40%	0%	0%	0%	0%	0%	16%	
	% Toplam	6%	2%	0%	5%	1%	%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	16%	
	55+	Frekans	3	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	5
	% Yaş Grubu	60%	0%	0%	20%	0%	20%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	
	% SuçT.	8,1%	0%	0%	3,2%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	5%	
	% Toplam	3%	0%	0%	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	5%	
Toplam	Frekans	37	7	2	31	7	1	5	1	3	1	1	4	100	
% Yaş Grubu	37%	7%	2%	31%	7%	1%	5%	1%	3%	1%	1%	4%	100%		
% SuçT.	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%		
% Toplam	37%	7%	2%	31%	7%	1%	5%	1%	3%	1%	1%	4%	100%		

($\chi^2=51,215$ $p=0,212>0,05$ ve Cramer's V:0,358)

c. Uygulanan Yaptırım Türüne İlişkin Bulgular

Bu bölümde suç işlemiş olan kişilere denetimlik serbestlik sistemi kapsamında uygulanan yaptırımlar incelenecektir. Verilerin tek yönlü analizinde uygulanan yaptırımların istatistiksel dağılımı, verilerin iki yönlü analizinde ise uygulanan yaptırım ile demografik özellikler arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

(1) Verilerin Tek Yönlü Analizi

Araştırmamıza konu olan örneklem içinde uygulanmış yaptırımlar Tablo-17'de gösterilmiştir. Denetimli serbestlik kapsamında araştırma örnekleminde uygulanmış olan tedbirler, kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalışma, kamuya yararlı bir işte çalışma, tedavi ve denetimli serbestlik (1) (kovuşturma aşamasında), tedavi ve denetimli serbestlik (2) (kovuşturma sonrasında), denetimli serbestlik, denetimli serbestlik ve rehberlik ile rehberlik yaptırımlarıdır.

Bu tedbirlerden kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalışma %4 (n=4), kamuya yararlı bir işte çalışma %42 (n=42), tedavi ve denetimli serbestlik (1) %11 (n=11), tedavi ve denetimli serbestlik (2) %18 (n=18), denetimli serbestlik %3 (n=3), denetimli serbestlik ve rehberlik %21 (n=21), rehberlik %1 (n=1) oranında olduğu tespit edilmiştir. En çok uygulana tedbir %42 oranıyla kamuya yararlı bir işte çalışma tedbiridir.

(2) Verilerin İki Yönlü Analizi

Bu bölümde cinsiyet, medeni hal, yaş, eğitim durumu, iş durumu değişkenleri ile uygulanan yaptırım arasındaki ilişkiler incelenecektir.

(a) Cinsiyet ve Uygulanan Yaptırım

Cinsiyet uygulanan yaptırım arasında ($\chi^2=5,578$; Cramer's V:0,236, $p=0,472>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo-17'de uygulanan yaptırımın cinsiyete göre dağılımı gösterilmiştir. Uygulanan yaptırımların %94'ü (n=94) erkekler ve %6'sı (n=6) kadınlar hakkında hükmedilmiştir. Erkekler hakkında hükmedilen yaptırımların %43,6'sı (n=41) kamuya yararlı işte çalışma, %19,1'i (n=18) denetimli serbestlik ve rehberlik, %17'si (n=16) ile tedavi ve denetimli serbestlik (2), %11,7'si (n=11) tedavi ve denetimli serbestlik (1), %4,3'ü (n=4) kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalışma, %3,2'si (n=3) denetimli serbestlik ve %1,1'i (n=1) rehberliktir. Kadınlar hakkında uygulanan yaptırımların %50'si (n=3) denetimli serbestlik ve rehberlik, %33,3'ü (n=2) tedavi ve denetimli serbestlik (2), %16,7 (n=1) ile kamuya yararlı işte çalışma yaptırımıdır. Kadınlar hakkında sadece kamuya yararlı işte ücretsiz çalışma, tedavi ve denetimli serbestlik ve denetimli serbestlik yaptırımları uygulanmamıştır.

Tablo-17: Cinsiyet ve Uygulanan Yaptırım

			Uygulanan Yaptırım						Toplam	
			Kamuya Yararlı Bir İşte Ücretsiz Çalışma	Kamuya Yararlı Bir İşte Çalışma	Tedavi ve Denetimli Serbestlik(1)	Tedavi ve Denetimli Serbestlik(2)	Denetimli Serbestlik	Denetim Serbestlik Rehberlik		Rehberlik
Cinsiyeti Erkek	Frekans		4	41	11	16	3	18	1	94
	% Cinsiyeti		4,3%	43,6%	11,7%	17%	3,2%	19,1%	1,1%	100%
	% Yaptırım		100%	97,6%	100%	88,9%	100%	85,7%	100%	94%
	% Toplam		4%	41%	11%	16%	3%	18%	1%	94%
Kadın	Frekans		0	1	0	2	0	3	0	6
	% Cinsiyeti		0%	16,7%	0%	33,3%	0%	50%	0%	100%
	% Yaptırım		0%	2,4%	0%	11,1%	0%	14,3%	0%	6%
	% Toplam		0%	1%	0%	2%	0%	3%	0%	6%
Toplam	Frekans		4	42	11	18	3	21	1	100
	% Cinsiyeti		4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%
	% Yaptırım		100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	% Toplam		4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%

($\chi^2=5,578$ $p=0,472>0,05$ ve Cramer's V:0,236)

(b) Medeni Hal ve Uygulanan Yaptırım

Medeni hal ve uygulanan yaptırım arasında ($\chi^2=14,384$; Cramer's V:0,268, $p=0,277>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo-18'de uygulanan yaptırımın medeni hala göre dağılımı gösterilmiştir. Uygulanan yaptırımların %64'ü (n=64) evliler, %29'u (n=29) bekârlar ve %7'si (n=7) boşanmış olanlar hakkında verilmiştir. Evliler hakkında hükmedilen yaptırımlar %50'si (n=32) kamuya yararlı işte çalışma, %18,8'i (n=12) denetimli serbestlik ve rehberlik, %14,1'i (n=9) tedavi ve denetimli serbestlik (2), %6,3'ü (n=4) kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalışma, %6,3'ü (n=4) tedavi ve denetimli serbestlik (1) yaptırımlarıdır. Bekârlar hakkında hükmedilen yaptırımların %27,6'sı (n=8) tedavi ve denetimli serbestlik (2), %20,7 'si (n=6) kamuya yararlı bir işte çalışma, %20,7'si (n=6) tedavi ve denetimli serbestlik (1) yaptırımıdır. Bekârlar hakkında kamuya yararlı işte ücretsiz çalışma ve rehberlik yaptırımlarına hükmedilmemiştir. Boşanmış olanlar hakkında hükmedilen yaptırımların %57,1'i (n=4) kamuya yararlı işte çalışma yaptırımıdır. Rehberlik ve kamuya yararlı işte ücretsiz çalışma yaptırımları sadece evliler hakkında hükmedilmiştir.

Tablo-18: Medeni Hal ve Uygulanan Yaptırım

			Uygulanan Yaptırım						Toplam	
			Kamuya Yararlı Bir İşte Ücretsiz Çalışma	Kamuya Yararlı Bir İşte Çalışma	Tedavi ve Denetimli Serbestlik(1)	Tedavi ve Denetimli Serbestlik(2)	Denetimli Serbestlik	Denetim Serbestlik Rehberlik		Rehberlik
Medeni Hal	Evli	Frekans	4	32	4	9	2	12	1	64
		% Medeni H.	6,3%	50%	6,3%	14,1%	3,1%	18,8%	1,6%	100%
		% Uygulanan Y.	100%	76,2%	36,4%	50%	66,7%	57,1%	100%	64%
		% Toplam	4%	32%	4%	9%	2%	12%	1%	64%
	Bekâr	Frekans	0	6	6	8	1	8	0	29
		% Medeni H.	0%	20,7%	20,7%	27,6%	3,4%	27,6%	0%	100%
		% Uygulanan Y.	0%	14,3%	54,5%	44,4%	33,3%	38,1%	0%	29%
		% Toplam	0%	6%	6%	8%	1%	8%	0%	29%
	Boşanmış	Frekans	0	4	1	1	0	1	0	7
		% Medeni H.	0%	57,1%	14,3%	14,3%	0%	14,3%	0%	100%
		% Uygulanan Y.	0%	9,5%	9,1%	5,6%	0%	4,8%	0%	7%
		% Toplam	0%	4%	1%	1%	0%	1%	0%	7%
Toplam	Frekans	4	42	11	18	3	21	1	100	
	% Medeni H.	4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%	
	% Uygulanan Y.	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%	

($\chi^2=14,384$ $p=0,277>0,05$ ve Cramer's V:0,268)

(c) İş Durumu ve Uygulanan Yaptırım

İş durumu ve uygulanan yaptırım arasında ($\chi^2=13,271$; Cramer's V:0,258, $p=0,350>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo-19'da uygulanan yaptırımın iş durumuna göre dağılımı gösterilmiştir. Çalışanlar hakkında, %40 (n=24) ile kamuya yararlı bir işte çalışma, %25 (n=15) ile denetimli serbestlik ve rehberlik, %15 (n=9) ile tedavi ve denetimli serbestlik (1) yaptırımına hükmedilmiştir. İşsizler hakkında %44,7 (n=17) kamuya yararlı bir işte çalışma ve %26,3 (n=10) ile tedavi ve denetimli serbestlik yaptırımına hükmedilmiştir.

Tedavi ve denetimli serbestlik (2) yaptırımının %55,6'sı (n=10) işsizler hakkında hükmedilmiştir. Rehberlik hizmeti (n=1) sadece çalışanlar hakkında hükmedilmiştir. Denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımının %71,4 (n=15) çalışan, denetimli serbestlik yaptırımının tamamı (n=3) işsizler, tedavi ve denetimli serbestlik (2) yaptırımının %55,6 (n=10) işsizler, tedavi ve denetimli serbestlik (1) yaptırımının %81,8 (n=9) çalışanlar, kamuya yararlı bir işte çalışma yaptırımının %57,1'i (n=24) çalışanlar ve %40,5 (n=17) işsizler, kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalışma yaptırımının %75 (n=3) çalışanlar %25'i (n=1) işsizler hakkında hükmedilmiştir.

Tablo-19: İş Durumu ve Uygulanan Yaptırım

			Uygulanan Yaptırım						Toplam	
			Kamuya Yararlı Bir İşte Ücretsiz Çalışma	Kamuya Yararlı Bir İşte Çalışma	Tedavi ve Denetimli Serbestlik(1)	Tedavi ve Denetimli Serbestlik(2)	Denetimli Serbestlik	Denetim Serbestlik Rehberlik		Rehberlik
İş Durumu	Çalışıyor	Frekans	3	24	9	8	0	15	1	60
		% İş Durumu	5%	40%	15%	13,3%	0%	25%	1,7%	100%
		% Uygulanan Y.	75%	57,1%	81,8%	44,4%	0%	71,4%	100%	60%
		% Toplam	3%	24%	9%	8%	0%	15%	1%	60%
	İşsiz	Frekans	1	17	2	10	3	5	0	38
		% İş Durumu	2,6%	44,7%	5,3%	26,3%	7,9%	13,2%	0%	100%
		% Uygulanan Y.	25%	40,5%	18,2%	55,6%	100%	23,8%	0%	38%
		% Toplam	1%	17%	2%	10%	3%	5%	0%	38%
	Emekli	Frekans	0	1	0	0	0	1	0	2
		% İş Durumu	0%	50%	0%	0%	0%	50%	0%	100%
		% Uygulanan Y.	0%	2,4%	0%	0%	0%	4,8%	0%	2%
		% Toplam	0%	1%	0%	0%	0%	1%	0%	2%
Toplam	Frekans	4	42	11	18	3	21	1	100	
	% İş Durumu	4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%	
	% Uygulanan Y.	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%	

($\chi^2=13,271$ $p=0,350>0,05$ ve Cramer's V:0,258)

(ç) Eğitim Durumu ve Uygulanan Yaptırım

Eğitim durumu ve uygulanan yaptırım arasında ($\chi^2=26,299$; Cramer's V:0,256, $p=0,338>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo-20'de uygulanan yaptırımın eğitim durumuna göre dağılımı gösterilmiştir. Üniversite mezunları hakkında %33,3 (n=2) oranıyla tedavi ve denetimli serbestlik(1) ve tedavi ve denetimli serbestlik(2) yaptırımlarına hükmedilmiştir. Lise mezunları hakkında , %45,2 (n=14) oranıyla kamuya yararlı bir işte çalışma, ilköğretim mezunları hakkında %50 (n=11) ile kamuya yararlı bir işte çalışma yaptırımına hükmedilmiştir. İlkokul mezunlar hakkında %40,5 (n=15) ile kamuya yararlı bir işte çalışma ve %21,6 (n=8) ile tedavi ve denetimli serbestlik (2) yaptırımına hükmedilmiştir. Okuryazar olmayanlar hakkında %25'er (n=1) oranıyla kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalışma, kamuya yararlı bir işte çalışma, tedavi ve denetimli serbestlik (2) ve denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımına hükmedilmiştir.

Tablo-20: Eğitim Durumu ve Uygulanan Yaptırım

			Uygulanan Yaptırım						Toplam	
			Kamuya Yararlı Bir İşte Ücretsiz Çalışma	Kamuya Yararlı Bir İşte Çalışma	Tedavi ve Den. Serbestlik(1)	Tedavi ve Den. Serbestlik(2)	Denetimli Serbestlik	Denetim Serbestlik Rehberlik		Rehberlik
Eğitim Durumu	Okur Yazar Olmayan	Frekans	1	1	0	1	0	1	0	4
		% EğitimDurumu	25%	25%	0%	25%	0%	25%	0%	100%
		% Uygulanan Y.	25%	2,4%	0%	5,6%	0%	4,8%	0%	4%
		% Toplam	1%	1%	0%	1%	0%	1%	0%	4%
İlkokul		Frekans	1	15	6	8	2	5	0	37
		% EğitimDurumu	2,7%	40,5%	16,2%	21,6%	5,4%	13,5%	0%	100%
		% Uygulanan Y.	25%	35,7%	54,5%	44,4%	66,7%	23,8%	0%	37%
		% Toplam	1%	15%	6%	8%	2%	5%	0%	37%
İlköğretim		Frekans	2	11	0	5	0	4	0	22
		% EğitimDurumu	9,1%	50%	0%	22,7%	0%	18,2%	0%	100%
		% Uygulanan Y.	50%	26,2%	0%	27,8%	0%	19%	0%	22%
		% Toplam	2%	11%	0%	5%	0%	4%	0%	22%
Lise		Frekans	0	14	3	2	1	10	1	31
		% EğitimDurumu	0%	45,2%	9,7%	6,5%	3,2%	32,3%	3,2%	100%
		% Uygulanan Y.	0%	33,3%	27,3%	11,1%	33,3%	47,6%	100%	31%
		% Toplam	0%	14%	3%	2%	1%	10%	1%	31%
Üniversite		Frekans	0	1	2	2	0	1	0	6
		% EğitimDurumu	0%	16,7%	33,3%	33,3%	0%	16,7%	0%	100%
		% Uygulanan Y.	0%	2,4%	18,2%	11,1%	0%	4,8%	0%	6%
		% Toplam	0%	1%	2%	2%	0%	1%	0%	6%
Toplam		Frekans	4	42	11	18	3	21	1	100
		% EğitimDurumu	4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%
		% Uygulanan Yaptırım	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
		% Toplam	4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%

($\chi^2=26,299$ $p=0,338>0,05$ ve Cramer's V:0,256)

(d) Yaş Grubu ve Uygulanan Yaptırım

Eğitim durumu ve uygulanan yaptırım arasında ($\chi^2=19,043$; Cramer's V:0,218, $p=0,750>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo-21'de uygulanan yaptırımın yaş grubuna göre dağılımı gösterilmiştir. Uygulanan yaptırımların%12'si 18-24, %41'i 25-34, %25'i 35-44, %17'si 45-54 ve %5'i 55-64 yaşları arasındakilere hükmedilmiştir. 18-24 yaşları arasındakilere uygulanan yaptırımların %41,7'si (n=5) denetimli serbestlik ve rehberlik, %25'i (n=3) kamuya yararlı bir işte çalışma, %25'i (n=3) tedavi ve denetimli serbestlik (2), %8,3'ü (n=1) tedavi ve denetimli serbestlik (1) yaptırımlarıdır. 25-34 yaşları arasındakilere uygulanan yaptırımların %46,3'ü (n=19) kamuya yararlı işte çalışma, %19,5'i (n=8) tedavi ve denetimli serbestlik (2), %17,1'i (n=7) denetimli serbestlik ve rehberlik ve %9,8'i tedavi ve denetimli serbestlik (1) yaptırımıdır. 35-44 yaşları arasındakilere uygulanan yaptırımların %48'i (n=12) kamuya yararlı bir işte çalışma, %16'sı (n=4) tedavi ve denetimli serbestlik (1), %16'sı (n=4) tedavi ve denetimli serbestlik (2), %16'sı (n=4) denetimli serbestlik ve rehberlik, %4'ü (n=1) kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalışma yaptırımlarıdır. 45-54 yaşları arasındakiler uygulanan yaptırımların %41,2'si (n=7) kamuya yararlı bir işte çalışma yaptırımı, %17,6'sı (n=3) denetimli serbestlik ve rehberlik, %11,8'i (n=2) tedavi ve denetimli serbestlik (1), %11,8'i (n=2) tedavi ve denetimli serbestlik (2) ve %11,8'i (n=2) denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımlarıdır. Kamuya yararlı işte çalışmanın %45,2'si (n=19) 25-34 yaşları arasındakilere, tedavi ve denetimli serbestlik (1) yaptırımının %36,4'ü (n=4) 25-34 ve 35-44 yaşları arasındakilere, tedavi ve denetimli serbestlik(2) yaptırımının %44,4'ü (n=8) 25-34 yaşları arasındakilere, denetimli serbestlik yaptırımlarının %66,7'si (n=2) 45-54 yaşları arasındakilere, denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımlarının %33,3'ü (n=7) 25-34, %23,8'i (n=5) 18-24 yaşları arasındakilere hükmedilmiştir.

Tablo 21: Yaş Grubu ve Uygulanan Yaptırım

			Uygulanan Yaptırım						Toplam	
			Kamuya Yararlı Bir İşte Ücretsiz Çalışma	Kamuya Yararlı Bir İşte Çalışma	Tedavi ve Den. Serbestlik(1)	Tedavi ve Den. Serbestlik(2)	Denetimli Serbestlik	Denetim Serbestlik Rehberlik		Rehberlik
Yaş Grubu	18-24	Frekans	0	3	1	3	0	5	0	12
		% Yaş Grubu	%	25%	8,3%	25%	%	41,7%	%	100%
		% Uygulanan Y.	%	7,1%	9,1%	16,7%	%	23,8%	%	12%
		% Toplam	%	3%	1%	3%	%	5%	%	12%
	25-34	Frekans	1	19	4	8	1	7	1	41
		% Yaş Grubu	2,4%	46,3%	9,8%	19,5%	2,4%	17,1%	2,4%	100%
		% Uygulanan Y.	25%	45,2%	36,4%	44,4%	33,3%	33,3%	100%	41%
		% Toplam	1%	19%	4%	8%	1%	7%	1%	41%
	35-44	Frekans	1	12	4	4	0	4	0	25
		% Yaş Grubu	4%	48%	16%	16%	%	16%	%	100%
		% Uygulanan Y.	25%	28,6%	36,4%	22,2%	%	19%	%	25%
		% Toplam	1%	12%	4%	4%	%	4%	%	25%
45-54	Frekans	1	7	2	2	2	3	0	17	
	% Yaş Grubu	5,9%	41,2%	11,8%	11,8%	11,8%	17,6%	%	100%	
	% Uygulanan Y.	25%	16,7%	18,2%	11,1%	66,7%	14,3%	%	17%	
	% Toplam	1%	7%	2%	2%	2%	3%	%	17%	
55+	Frekans	1	1	0	1	0	2	0	5	
	% Yaş Grubu	20%	20%	%	20%	%	40%	%	100%	
	% Uygulanan Y.	25%	2,4%	%	5,6%	%	9,5%	%	5%	
	% Toplam	1%	1%	%	1%	%	2%	%	5%	
Toplam	Frekans	4	42	11	18	3	21	1	100	
	% Yaş Grubu	4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%	
	% Uygulanan Yaptırım	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%	

($\chi^2=19,043$ $p=0,750>0,05$ ve Cramer's V:0,218)

ç. Suç türü ve Uygulanan Yaptırım Türü İkili Analizi

Tablo-22'de uygulanan yaptırımın ve suç türüne göre dağılımı gösterilmiştir. Suç türü ve uygulanan yaptırım arasında yapılan analizler sonucunda ($\chi^2=163,165$; Cramer's V:0,521, $p=0,000<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yaralama suçlarının; %73'üne (n=27) kamuya yararlı işte çalıştırma yaptırımına hükmedilmiş olup kamuya yararlı işte çalıştırma yaptırımının %64,3'ünü oluşturmakta, %18,9'una (n=7) denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımı uygulanmış olup denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımlarının %33,3'ünü oluşturmaktadır.

Hırsızlık suçlarının; %57,1'ine (n=4) denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımı uygulanmış olup denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımının %19'unu oluşturmakta, %28,6'sına (n=2) kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalışma yaptırımı uygulanmış olup kamuya yararlı bir işte çalışma yaptırımının %50'sini oluşturmakta ve %14,3'üne (n=1) rehberlik yaptırımı uygulanmış olup rehberlik yaptırımının %100'ünü oluşturmaktadır.

Muhafaza görevini kötüye kullanma suçlarının tamamında (n=2) kamuya yararlı işte çalıştırma yaptırımına hükmedilmiş olup, kamuya yararlı işte çalıştırma yaptırımının %4,8'inin oluşturmaktadır.

Kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçlarının; %58,1'inde (n=18) tedavi ve denetimli serbestlik (2) yaptırımına hükmedilmiş olup tedavi ve denetimli serbestlik (2) yaptırımının %100'ünü oluşturmakta, %32,3'ünde (n=10) tedavi ve denetimli serbestlik (1) yaptırımına hükmedilmiş olup tedavi ve denetimli serbestlik (1) yaptırımının %90,9'unu oluşturmaktadır.

Trafik suçlarının tamamında (n=7) kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımına hükmedilmiş olup, kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımının %16,7'sini oluşturmaktadır.

Tehdit suçunun tamamında (n=1) denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımına hükmedilmiş olup denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımının %4,8'ini oluşturmaktadır.

Kamu görevlisine hakaret suçlarının %80'ininde (n=4) denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımına hükmedilmiş olup denetimli serbestlik ve

rehberlik yaptırımının %4,8'ini oluşturmaktadır.

Resmî belgede sahtecilik suçunun tamamına (n=1) denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımına hükmedilmiş olup, denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımının %4,8'ini oluşturmaktadır.

Kaçakçılık suçlarının tamamında (n=3) kamuya yararlı bir işte çalışma yaptırımın hükmedilmiş olup kamuya yararlı bir işte çalışma yaptırımının %7,1'ini oluşturmaktadır.

Mala zarar verme suçunun tamamında (n=1) denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımına hükmedilmiş olup denetimli serbestlik ve rehberlik yaptırımının %4,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo-22: Suç Türü ve Uygulanan Yaptırım

		Uygulanan Yaptırım							Toplam
		Kamuya Yararlı Bir İşte Ücretsiz Çalışma	Kamuya Yararlı Bir İşte Çalışma	Tedavi ve Den. Serbestlik(1)	Tedavi ve Den. Serbestlik(2)	Denetimli Serbestlik	Denetim Serbestlik Rehberlik	Rehberlik	
Yaralama	Frekans	2	27	1	0	0	7	0	37
	% Suç Türü	5,4%	73%	2,7%	0%	0%	18,9%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	50%	64,3%	9,1%	0%	0%	33,3%	0%	37%
	% Toplam	2%	27%	1%	0%	0%	7%	0%	37%
Tehdit	Frekans	2	0	0	0	0	4	1	7
	% Suç Türü	28,6%	0%	0%	0%	0%	57,1%	14,3%	100%
	%Uygulanan Y.	50%	0%	0%	0%	0%	19%	100%	7%
	% Toplam	2%	0%	0%	0%	0%	4%	1%	7%
Kamu Görevlisine Hakaret	Frekans	0	2	0	0	0	0	0	2
	% Suç Türü	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	0%	4,8%	0%	0%	0%	0%	0%	2%
	% Toplam	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	2%
Resmi Belgede Sahtecilik	Frekans	0	0	10	18	3	0	0	311
	% Suç Türü	0%	0%	32,3%	58,1%	9,7%	0%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	0%	0%	90,9%	100%	100%	0%	0%	31%
	% Toplam	0%	0%	10%	18%	3%	0%	0%	31%

($\chi^2=163,165$; Cramer's V:0,521, p=0,000<0.05)

Tablo-23: Suç Türü ve Uygulanan Yaptırım

Suç Türü	Uygulanan Yaptırım							Toplam	
	Kamuya Yararlı Bir İşte Ücretsiz Çalışma	Kamuya Yararlı Bir İşte Çalışma	Tedavi ve Den. Serbestlik(1)	Tedavi ve Den. Serbestlik(2)	Denetimli Serbestlik	Denetim Serbestlik Rehberlik	Rehberlik		
Trafik Suçları	Frekans	0	7	0	0	0	0	0	7
	% Suç Türü	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	0%	16,7%	0%	0%	0%	0%	0%	7%
	% Toplam	0%	7%	0%	0%	0%	0%	0%	7%
Tehdit	Frekans	0	0	0	0	0	1	0	1
	% Suç Türü	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	0%	0%	0%	0%	0%	4,8%	0%	1%
	% Toplam	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	1%
Kamu Görevlisine Hakaret	Frekans	0	1	0	0	0	4	0	5
	% Suç Türü	0%	20%	0%	0%	0%	80%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	0%	2,4%	0%	0%	0%	19%	0%	5%
	% Toplam	0%	1%	0%	0%	0%	4%	0%	5%
Resmi Belgede Sahtecilik	Frekans	0	0	0	0	0	1	0	1
	% Suç Türü	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	0%	0%	0%	0%	0%	4,8%	0%	1%
	% Toplam	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	1%

($\chi^2=163,165$; Cramer's V:0,521, p=0,000<0.05)

Tablo-24: Suç Türü ve Uygulanan Yaptırım

		Uygulanan Yaptırım						Toplam	
		Kamuya Yararlı Bir İşte Ücretsiz Çalışma	Kamuya Yararlı Bir İşte Çalışma	Tedavi ve Den. Serbestlik(1)	Tedavi ve Den. Serbestlik(2)	Denetimli Serbestlik	Denetim Rerbestlik Rehberlik		Rehberlik
Kaçakçılık	Frekans	0	3	0	0	0	0	0	3
	% Suç Türü	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	0%	7,1%	0%	0%	0%	0%	0%	3%
	% Toplam	0%	3%	0%	0%	0%	0%	0%	3%
Mala Zarar Verme	Frekans	0	0	0	0	0	1	0	1
	% Suç Türü	0%	%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	0%	%	0%	0%	0%	4,8%	0%	1%
	% Toplam	0%	%	0%	0%	0%	1%	0%	1%
Görevi Kötüye Kullanma	Frekans	0	0	0	0	0	1	0	1
	% Suç Türü	0%	%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	0%	%	0%	0%	0%	4,8%	0%	1%
	% Toplam	0%	%	0%	0%	0%	1%	0%	1%
Diğer	Frekans	0	2	0	0	0	2	0	4
	% Suç Türü	0%	50%	0%	0%	0%	50%	0%	100%
	%Uygulanan Y.	0%	4,8%	0%	0%	0%	9,5%	0%	4%
	% Toplam	0%	2%	0%	0%	0%	2%	0%	4%
Toplam	Frekans	4	42	11	18	3	21	1	100
	% Suç Türü	4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%
	%Uygulanan Y.	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	% Toplam	4%	42%	11%	18%	3%	21%	1%	100%

($\chi^2=163,165$; Cramer's V:0,521, p=0,000<0.05)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Denetimli serbestlik kapsamında takip edilenler içinde erkeklerin oranı %94 ve kadınların oranı ise %6'dır. 2003-2007 yılları arasında ceza infaz kurumuna giren mahkûmlardan; erkeklerin yıllara göre ortalama oranı %97 kadınların yıllara göre ortalama oranı %3'tür. Denetimli serbestlik yaptırımlarının hükmedilmesinde kadın erkek arasında herhangi erkekler için pozitif bir ayrımcılık gözetilmediği, bu oranlar ile Türkiye genelindeki cinsiyete göre suç işleme oranları arasında bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Denetimli serbestlik kapsamında takip edilen erkeklerin kadınlardan daha fazla olmasının nedeni, suç işleyen erkek miktarının kadın sayısından daha fazla olmasıdır.

Denetimli serbestlik kapsamında takip edilenler içinde evlilerin oranı %64, bekârların oranı %29, boşanmış olanların oranı %7'dir. 2003-2007 yılları arasında ceza infaz kurumuna giren mahkûmlardan; evlilerin ortalama oranı %66,02, bekârların ortalama oranı %29,94, boşanmış olanların oranı %4,04'tür. Denetimli serbestlik yaptırımlarının hükmedilmesinde medeni hal konusunda herhangi bir ayrımcılık gözetilmediği ve bu oranlar ile Türkiye genelindeki suç işleme oranları arasında bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Denetimli serbestlik kapsamında takip edilen evlilerin daha fazla olmasının nedeni, Türkiye geneline suç işleyenler içinde evlilerin daha fazla olmasıdır.

Denetimli serbestlik kapsamında takip edilen kişilerin %37'si lise ve üniversite mezunu olduğu ancak, 2007 yılında suç işleme nedeniyle ceza infaz kurumuna girenlerden lise ve üniversite mezunu olanların oranının %19 olduğu görülmektedir. Denetimli serbestlik yaptırımını uygulananların, eğitim seviyesinin ceza infaz kurumuna girenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Hakkında denetimli serbestlik yaptırımını uygulananların %38'i işsizken, 2007 yılında ceza infaz kurumuna girenlerin yaklaşık %25,2'si işsizdir. Denetimli serbestlik uygulananlar içinde işsiz sayısının oransal olarak ceza infaz

kurumuna girenlerden fazla olması, özellikle işsiz olanlara verilen kamu yararına çalışma yaptırımının etkin olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Örneğimizdeki işsizlerin %47,3'üne (n=18) kamuya yararlı işte çalıştırılma yaptırımı uygulanmıştır.

25-34 yaşları arasında denetimli serbestlik tedbiri uygulanma oranının ceza infaz kurumuna girenlerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni, 25-34 yaşları arasında denetimli serbestlik kapsamında yaptırım uygulananların %41,2'si uyuşturucu madde kullanmak suçu işlemiş olup bu suç nedeniyle hakkında tedavi ve denetimli serbestlik uygulanmasının TCK'nın 191'inci maddesiyle zorunlu olmasıdır.

Denetimli serbestlik kapsamında uygulanan yaptırımların %37'si yaralama (n=37) ve %31 (n=31) kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçlarında uygulanmıştır. 2007 yılında yaralama suçu nedeniyle ceza infaz kurumuna girenlerin yıl içindeki oranı %7,5, uyuşturucu madde kullanmak suçundan ceza infaz kurumlarına girenlerin oranı ise %0,3'tür. Bu suçlarda denetimli serbestlik uygulamasının daha fazla olmasının nedenleri, uyuşturucu madde kullanmak suçlarında TCK191 gereği tedavi ve denetimli serbestlik yaptırımının zorunlu olmasıdır. Yaralama suçlarında ise, 2005 yılında TCK'da yapılan düzenleme ile darp suçunun kaldırılarak yaralama suçu şeklinde düzenlenmesidir. Bu nedenle basit yaralama suçlarında hapis cezası yerine denetimli serbestlik yaptırımları uygulanmıştır.

Denetimli serbestlik sistemi kapsamında uygulanan yaptırımların suçun önlenmesi konusunda etkili olacağı teoriler ışığında yapılan değerlendirmeler neticesinde tespit edilmiştir. Uygulanan yaptırımlar suç işlemiş kişileri suçlu alt kültürden uzaklaştıran ve onları normlara uyan alt kültürler içinde yeniden sosyalle olmaları yönünde faydalı olacaktır.

Genel olarak kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar uygulayarak cezaların toplum içinde gözetim altında çektirilmesi ile hem cezaevlerine girerek daha suçlulaşmaları engellenecek hem de toplum içinde cezaevine girmiş bir

suçlu olarak etiketlenmeleri ve bu nedenle suçlu alt kültürle temasa geçerek mükerrer suç işlemleri önlenebilecektir.

Hangi suçu işlemiş olurlarsa olsunlar, ceza infaz kurumuna girmiş olan bireylerin kendilerine verilecek yardımlar ve hizmetler ile topluma yeniden kazandırılmaları gereklidir. Topluma yeniden kazandırma sürecinde ister ceza infaz kurumuna girmeden ruhsal bir bozukluğu olsun, ister ceza infaz kurumuna girdikten sonra ortaya çıkan uyum sorunları ve ruhsal rahatsızlıkları olsun bireye özel müdahalelerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Günümüzde suç ve suçlulukla etkin olarak mücadele edebilmek için; cezanın misillemeci, caydırıcı ve ıslah edici fonksiyonlarını hep birlikte sağlayan sistemler geliştirilmelidir. Suçluların sadece cezalandırılmalarını öngören bir yaklaşımın ıslah edici bir fonksiyon taşıması mümkün değildir. Özellikle öfke veya kızgınlık anında islenen yaralama ve öldürme gibi ani suçlarda bireyin muhtemelen alacağı cezayı düşünmesi mümkün değildir. İlk defa suç işleyen tesadüfi suçlu ile birden fazla suç işlemiş olan bireyler için cezanın caydırıcılık etkisi de aynı olmayacak aynı zamanda ıslah edici etkisi de aynı olmayacaktır. Cezanın kesinliği, sertliği ve süratliliği faktörleri içerisinde özellikle cezanın kesinliği caydırıcılığı sağlayan en önemli faktördür.

Ayrıca tüm suç işleyenleri, cezaevine göndermek yerine, ayıklayıcı ve seçmeci bir yaklaşımla en riskli ve tehlikeli suçluların cezaevine gönderilmelerini öngören bir yaklaşımın daha sonuç alıcı olduğu söylenebilir. Çünkü basit bir suç işlemiş bir çocuk veya gencin, kriminojenik unsurlar içeren cezaevi ortamına gönderilmesi söz konusu bireyin suça eğilimli olma olasılığını arttırmaktadır. Sonuç olarak, cezaevinde daha kriminal bir yapı kazanan suçlu bireyin üzerindeki cezalandırmanın caydırıcı etkisi zayıflamaktadır. Bu nedenle, yeni ceza mevzuatında yer alan, diğer şartların da varlığı halinde hapis cezası yerine seçenek yaptırımların uygulanması suç işlemiş olan kişilerin ıslah edilerek tekrar topluma kazandırılabilmesi konusunda faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

AKERS, Ronald L. **Criminological Theories: Introduction, Evaluation And Application**, Los Angeles, Roxbury Publishing Company, 2000.

ARTUNÇ, M. ve Ç. AKKAYA. **2006 İctihatlariyla TCK, CMK, CGİK**, Ankara, Kartal Yayınevi, 2007.

ALŞAHİN, M. Emin. Polise Görev, Yetki ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamaları, **Eğitim Projesi (MUYEP) Tebliğleri-II**, Ankara, 375-390.

ANUK, Dilek, Elif ERSOY, Hatice BULMUŞ ve Neylan ZİYALAR. Denetimli Serbestlik ve Sosyal İnceleme, **Güncel Hukuk Dergisi**, Ankara, 2007, 5-41.

AVCI, Mustafa. **Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenekler** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

ARRIGO, Bruce, A. **Criminal Behavior**, New Jersey, Pearson Prentice Hall, 2006.

BYRNE, James M. **Probation**, National Institute of Justice Crime File Series, Washington, 1988.

CENTEL, Nur. Yeni Türk Ceza Kanunu'unda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri Sistemi, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Yayınları**, İstanbul, 2006, 1-10

CENTEL, Nur ve Hamide ZAFER. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2008.

COŞKUN, Neslihan. Adli Kontrol, **HPD**, Sayı 3, 2005, 85-88.

DEMİRBAŞ, Timur. **İnfaz Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2003.

DEMİRBAŞ, Timur. **Kriminoloji**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2001.

ERGÜL, Ergin. **Uyuşturucu Maddeler ve Suçları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997,

GİRİTLİ, İsmet. **İdare Hukuku**, Der Yayınları, Ankara, 2006.

GÜNGÖR, Şener ve Ali KINACI. **Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2001.

HACIOĞLU, Caner B. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi Yayınları**, Cilt 9, 2005, 170-185.

HEIDENSOHN, Frances. **Crime and Society**, Houndmills, MacmillanPress, 1989.

İÇEL, Kayıhan ve Y. ÜNVER. **Suç Politikası, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2006.

İÇLİ, Tülin. **Kriminoloji**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2007.

İÇLİ, Tülin G. Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet, **Sosyolojiye Giriş**, Ankara Martı Yayınları, 2003.

KAMER, Vehbi. **Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007.

KIZMAZ, Zahir. Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, Ankara, 2005, 149-174.

KOCA, Mahmut. Tutuklamada Orantılılık İlkesi Çerçevesinde 2002 CMU Tasarısının Adli Kontrol Tedbirinin Değerlendirilmesi, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İzmir, 2003, 109-139.

KUNTER, Nurullah, Feridun YENİSEY ve Ayşe NUHOĞLU. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2008.

NURSAL, Necati ve Selcen ATAÇ. **Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi**

(**Probation**), Ankara, Yetkin Yayınları, 2006.

NURSAL, Necati. **Uluslararası Cezaevi Standart Kuralları ve İlgili Sözleşmeler**, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı Eğitim Serisi: 11, Ankara, 2002.

ÖZBEK, Mustafa. “Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması”, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma**, İstanbul, 2005, 85-157.

ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Genel Hükümler (Ceza)**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2006.

PARLAR, A. ve M. HATİPOĞLU. **Türk Ceza Kanunu Yorumu (2 nci Baskı)**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2008.

PETERSILIA, Joan ve Susan TURNER. “Focusing on High Risks Parolees: An Experiment to Reduce Commitments to The Texas Department of Corrections”, **Journal of Research in Crime and Delinquency**, Texas, 29, 1992, 34-61.

REID, Sue T. **Crime and Criminology**, New York, McGraw-Hill Higher Education Group, 1997.

SAĞIROĞLU, Mustafa. Koşullu Salıverilme, Mükerrirlik, Özel İnfaz Usulleri Ve Denetimli Serbestlik Sistemi İle İlişkileri, **Adalet Dergisi**, Ankara, Sayı 4, 2006 < http://www.yayin.adalet.gov.tr/24_sayi.htm>

SCHMALLEGER, F. **Criminal Justice Today**, New Jersey, Pearson Prentice Hall, 2005.

SEVİM, Yelda ve Yusuf SOYASLAN. Hırsızlık Suçu Faillerinin Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik Özellikleri: Elazığ Örneği, **Polis Bilimleri Dergisi**, Ankara, Cilt11, 2009, 23-41.

SHOEMAKER, Donald J. **Theories of Delinquency: An Examination of Explanations of Delinquent Behavior**, USA, Oxford Univ. Press, 1990.

SIEH, Edward W. **Community Corrections And Human Dignity**, Canada, Jones and Barlett Publishers, 2006.

SIEGEL, Larry J. **Criminology**, St.Paul, West Pub. Company, 1989.

SOKULLU-AKINCI, Fusun R. **Kriminoloji**, İstanbul, Beta Yayınları, 1999.

TIRTIR, Mustafa. Kişiyeye Özgü Tedbir, Ankara, **Güncel Hukuk Dergisi**, Mayıs, 2007, 5-41.

TÖREN, Yücel. **Kriminoloji**, “Suç ve Ceza”, Ankara, Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını, 1986.

TUNÇ, Mehmet. Adli Denetim, Tutuklamayı Önleyici ve Giderici Tedbirler, **Adalet Dergisi**, Ankara, Sayı 6, 2001, 129-150.

TURHAN, Faruk. Yeni Türk Ceza Kanuna Göre Cezaların Ertelenmesi Ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar, Erzincan, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Yayınları**, 2006, 25-28.

WILLIAMS Katherine,S. **Textbook on Criminology**, Oxford, Oxford University Press, 2004.

YENİDÜNYA, Ahmet Caner, 5237 sayılı TCK’da Hapis Cezasının Ertelenmesi, **Hukukî Perspektifler Dergisi**, 2006, 62-69.

YURTCAN, Erdener. **Ceza Yargılaması Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2005.

EKLER

EK-A: Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu

DENETİMLİ SERBESTLİK VE YARDIM MERKEZLERİ İLE KORUMA KURULLARI KANUNU

Kanun No :5402

Kabul Tarihi :03.07.2005

GENEL GEREKÇE

Çağdaş ceza infaz sisteminin temel amacı, hükümlünün sosyalleşmesini teşvik etmek, yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, üretken, kanunlara ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmak, böylece özel ve genel önlemeyi sağlamak, toplumu suça karşı korumaktır.

19 uncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren tartışılmaya başlayan cezanın amacı ve nitelikleri konusundaki yeni görüşler, buna bağlı olarak yeni yöntem ve kurumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ceza hukuku alanında insana değer veren düşüncenin etkinlik kazanması nedeniyle; hapis cezalarının her zaman iyi sonuç vermediği, hükümlünün toplumla bütünleşmesini gerçekleştirmede yeterli etkiyi yapmadığı, infaz rejimlerinde hükümlünün iyileştirilmesini ve topluma yeniden kazandırılmasına imkân sağlayacak değişiklikler yapılması gerektiği görüşleri de gündeme getirilmiştir. Tüm bu çabalara rağmen, kısa ve uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların kötü etkileri ortadan kaldırılamamıştır. Yapılan kriminolojik araştırmalarda, hükümlünün kişiliğine bilimsel yöntemlerle yaklaşılması, uygulamalarda değişiklikler yapılması gerektiği düşüncelerini doğrulayıp desteklemiştir.

Birleşmiş Milletler "Hükümlülerin İyileştirilmesi İçin Asgari Standart Kurallar"ının 79, 80 ve 81 'inci maddeleri; hükümlülerin salıverilme sonrasında topluma kazandırılmalarını ve buna kamu kurumu dışındaki gönüllü kuruluşların da yardım etmesini, çalışacakları bir iş sağlanmasını öngörmektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nce hazırlanan R(87)3 sayılı "Avrupa Cezaevi Kuralları"nın 87, 88 ve 89 uncu maddeleri; tüm hükümlülerin

salıverilme sonrası topluma ve aile yaşamına uyumlarının kolaylaştırılmasını, uzun süreli hapis cezasına hükümlü olanların etkili bir sosyal desteği de içeren denetim altında cezalarının yerine getirilmesini ve koşullu salıverilme olanağının bulunmasını, salıverilenlerin toplumdaki yerlerini alabilmeleri için sosyal hizmetler ve diğer kuruluşlarla işbirliği içinde bulunulmasına ilişkin düzenlemelere yer vermiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R(2000)22 sayılı "Kamusal Cezalar ve Tedbirler Hakkında Avrupa Kurallarının Uygulamasının Geliştirilmesi" konulu Tavsiye Kararında; üye devletlere, hapis cezası dışında çeşitli tedbirler düzenlemelerini ve kısa süreli hapis cezalarından kaçınmalarını önermektedir. Bu kapsamda; tutuklamaya ve hapis cezasına seçenek tedbirlerin türleri de belirtilmiştir.

Mukayeseli hukukta, örneğin İngiltere, Fransa, İtalya, Estonya ve Çek Cumhuriyeti'nde, "probation", "yardım" ve "arabuluculuk" gibi çeşitli isimler altında adlandırılan ve bu amaçla kurulmuş teşkilâtlanmaların ve kurumların olduğu görülmektedir.

Ceza infaz sisteminin uluslararası kurallarını oluşturan bu belgeler ışığında; çağdaş ülkelerde cezalar, hapis cezaları ile hapis cezasına seçenek tedbirler olarak iki ayrı alanda infaz edilmekte, cezaları ertelenenler, koşullu salıverilenler toplum içinde izlenmekte ve denetlenmektedir.

Bunlar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda düzenlenmiş bulunan; adli kontrol, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar, kamuya yararlı bir işte çalıştırma, cezanın koşullara bağlı ve denetimli olarak ertelenmesi, büyüklere, çocuklara, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü güvenlik tedbirleri, koşullu salıverilme, koşullu salıverilenler ile mükerrirler ve özel tehlikeli hükümlüler hakkında denetimli serbestlik, cezanın konutta infazına ilişkin hükümlerle örtüşmektedir. Açıklanan ve sistemin işleyebilmesi için çok önem taşıyan bu görevlerin yerine getirilebilmesi, suçtan zarar görenlere psiko-sosyal ve diğer yardımların yapılabilmesi, salıverilme sonrası iş

sağlanmasına yardımcı olunması konularında başarıya ulaşılabilmek için "Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları"nın oluşturulması gerekmektedir.

Tasarı, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 104 üncü maddesinde de değinilen "Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları"nın kurulması, görev ve çalışma esas ve usullerinin düzenlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

BİRİNCİ KISIM

Amaç, Kapsam, Tanımlar, İlkeler ve Yükümlülükler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ile koruma kurullarının kuruluş, görev ve çalışma esas ve usûllerini düzenlemektir.

Gerekçe

Madde 1- 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 104 üncü maddesinde belirtilen; cezaları ertelenen, salıverilen veya haklarında hapis cezası dışında herhangi bir tedbire hükmedilen hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, iyileştirilmesi, psiko-sosyal problemlerinin çözülmesi, salıverme sonrası korunması ve yargılanan kişiler hakkında sosyal araştırma raporlarının düzenlenmesi ve mağdurun korunması gibi görevleri yerine getirmek, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesinde sayılan kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların bazılarının ne şekilde yerine getirileceğini düzenlemek ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinde belirtilen adli kontrol kararlarının yerine getirilmesini sağlamak üzere "denetimli serbestlik ve

yardım merkezleri'nin ve salıverilme sonrasında hükümlülere iş sağlanması için 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 104 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre oluşturulması öngörülen "koruma kurulları'nın kuruluş, görev ve çalışma esas ve usullerinin düzenlenmesi Kanunun amacı olarak belirlenmiştir.

Maddede geçen "salıverilme" kavramı, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun anlamında hem "koşullu", hem de "hakederek salıverilme"yi de kapsamaktadır.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Kanun; Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Danışma Kurulu, Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri ile koruma kurullarınca yapılacak yardım ve infaz işlemleri hakkındaki kurallar ile bu sürece katılan kişilerin görev, yetki, hak ve yükümlülüklerini düzenler.

(2) Asker kişiler hakkında statüleri devam ettiği sürece bu Kanunda belirtilen denetimli serbestliğe ilişkin hükümler uygulanmaz.

Gerekçe

Madde 2- Madde ile, Kanunun kapsamı belirlenmiş olup, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Danışma Kurulu, Denetimli Serbestlik ve Yardım Daire Başkanlığı, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri ile koruma kurulları tarafından yapılacak yardım ve infaz işlemleri hakkındaki kurallar ile bu süreçte görev yapan kişilerin görev, yetki, hak ve yükümlülüklerinin bu Kanunla düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

Ayrıca, maddenin ikinci fıkrasında, sırf askerî suçlar ile askerî disiplin suçlarına ilişkin hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir.

Tanımlar

MADDE 3- (1) Bu Kanunda yer alan;

a) Bakan: Adalet Bakanını,

b) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,

c) Danışma Kurulu: Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Danışma Kurulunu,

d) Genel Müdürlük: Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünü,

e) Daire Başkanlığı: Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığını,

f) Adalet Komisyonu: Adlî yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunu,

g) Şube Müdürlüğü: Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünü,

h) Koruma Kurulu: Adlî yargı ilk derece mahkemeleri adalet komisyonlarının bulunduğu yerde oluşturulan kurulu,

İfade eder.

Gerekçe

Madde 3- Madde ile Kanunun çeşitli maddelerinde geçen bazı ifadelerin tanımı yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Temel İlkeler ve Yükümlülükler

Temel ilkeler

MADDE 4- (1) Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerinde aşağıdaki ilkeler dikkate alınır:

a) İnsan onuruna saygı ve dürüstlük: Bu Kanunun uygulanmasında görev alanlar; insan haklarına saygı, dürüstlük ve kararlılık çerçevesinde hareket eder; görevlerini yerine getirirken aşağılayıcı, onur kırıcı veya küçük düşürücü davranışlarda bulunamaz.

b) Gizlilik: Bu Kanunun uygulanmasında görev alanlar; suçtan zarar gören, şüpheli veya sanık, hükümlü ya da bunların ailesi hakkında öğrenmiş olduğu bilgilerin gizliliğini korumak zorundadır. Bu bilgiler kanunun zorunlu kıldığı hâller dışında hiçbir kurum ve kişiye verilemez.

c) Tarafsızlık: Bu Kanunun uygulanmasında görev alanlar; görevleri ile ilgili belgeleri inceleyebilir; ancak buradan elde ettiği bilgilerle ilgili olarak soruşturmanın gizliliği ilkesine uymak, tarafsızlığına gölge düşürecek davranış ve ilişkilerden kaçınmak ve davanın taraflarına eşit uzaklıkta olmak zorundadır.

Gerekçe

Madde 4.- Madde ile, denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerinde göz önüne alınacak temel ilkelere yer verilmiştir.

Birinci ilke, "insan onuruna saygı ve dürüstlük"tür. Ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde ve Anayasada ifadesini bulan "kişi dokunulmazlığı", "kişinin maddî ve manevî varlığının korunması" ve "kişi hürriyeti ve güvenliği" gibi temel hak ve hürriyetlerin bir uzantısı olarak, denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerinde görev alanların, insan haklarına saygı, dürüstlük ve kararlılık çerçevesinde hareket edip, görevlerini yerine getirirken aşağılayıcı, onur kırıcı veya küçük düşürücü davranışlarda bulunamayacakları ifade edilmiştir.

İkinci ilke "gizlilik"tir. Kanunun uygulanmasında görev alanların; suçtan zarar gören, şüpheli veya sanık, hükümlü ya da bunların ailesi hakkında öğrenmiş olduğu bilgilerin gizliliğini korumakla yükümlü oldukları, ayrıca bu bilgilerin kanunun zorunlu kıldığı hâller dışında hiçbir kurum veya kişiye verilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Suçtan zarar gören, şüpheli, sanık veya hükümlünün müdafii veya avukatlarının müvekkileri ile savunma mesleği çerçevesindeki ilişkileri yönünden bu hüküm uygulanmayacaktır.

Düzenleme ile, Anayasanın 20'nci maddesinde düzenlenen "özel hayatın gizliliği ve korunması" ilkesine paralel bir hüküm getirilmiştir. Burada amaç, kişinin özel hayatı ve sır dünyasına saygı göstermek olduğu kadar, konuyla ilgisi olmayan üçüncü kişilerin haberdar olmasının önüne geçilmesi ve kişinin toplum önünde ifşa edilmemesinin sağlanmasıdır.

Üçüncü ilke, "tarafsızlık"tır. Bu ilke uyarınca, denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerinde görev alanların, görevleri ile ilgili belgeleri inceleme yetkileri bulunmakla birlikte, buradan elde ettikleri bilgilerle ilgili olarak soruşturmanın gizliliği ilkesine uymak, tarafsızlığına gölge düşürecek davranış ve ilişkilerden kaçınmak ve davanın taraflarına aynı mesafede bulunmak zorundadırlar. Buradaki belgelerle ifade edilmek istenen, denetimli serbestlik görevlilerinin denetim görevi ile doğrudan ilgisi bulunan ve dava dosyasında veya dava dosyası dışındaki belgelerdir. Böylece soruşturma kapsamındaki kişilerin veya davanın taraflarının, yapılan işlemlere güven duymaları ve işlemlerin sonucunda verilen kararlarında adil ve hukuka uygun olduklarına dair inançları sağlanmış olacaktır.

Yükümlülük

MADDE 5- (1) Hakkında herhangi bir tedbire hükmedilen kişi, karara uygun olarak şube müdürlüğünün hazırladığı programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymak ve katlanmak zorundadır.

(2) **(Ek: 6/12/2006-5560/42 md.)** Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü tarafından yapılan çağrılara veya hazırlanan denetim planına uyarıya rağmen uyulmaması, denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülük ihlali sayılır.

Gerekçe

Madde 5- Madde ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 26 ncı maddesinde düzenlenen ve hükümlünün yükümlülüklerinden birisini oluşturan "cezayı çekme, güvenlik ve iyileştirme programına uyma" yükümlülüğünün bir uzantısı olarak, hakkında herhangi bir tedbire hükmedilen kişilerin haklarında verilen kararlara uygun olarak, şube müdürlüklerinin kendileri ile ilgili hazırladıkları programlara ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymak ve katlanmak zorunda oldukları hükme bağlanmıştır.

Ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlüler, hapis cezasının yerine getirilmesine katlanma ve bu amaçla düzenlenen infaz rejimine uygun tutum

ve davranışlar içinde bulunmakla ve ceza infaz kurumunun güvenlik ve iyileştirme programlarına uyum göstermekle yükümlü olduklarından, her ne amaçla olursa olsun kendi yaşamlarını ve bedensel bütünlüklerini tehlikeye düşürecek eylemlere girişmeleri durumunda bu eylemlerin cezanın yerine getirilmesine katlanma yükümlülüğünün ihlâli sayılacağından, aynı düşünceyle hakkında tedbir kararı verilip denetimli serbestliğe tâbi tutulan kişilerin de benzer yükümlülükleri olacaktır.

(Ek: 6/12/2006-5560/42 md.) Maddeyle, 5402 sayılı Kanunun 5 'inci maddesine fıkra eklenmiştir. Bu düzenleme ile hükümlünün, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü tarafından denetimli serbestlik kararının infazı ile ilgili yapılan çağrılara veya hazırlanan denetim planına şube müdürlüğünce yapılan uyarıya rağmen haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilen mazereti olmaksızın uymaması halinde ilgili maddedeki yaptırım uygulanacaktır.

İKİNCİ KISIM

Kuruluş, Teşkilât ve Görev

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş ve Teşkilât

Kuruluş

MADDE 6- (1) Bu Kanunda belirtilen görevleri yerine getirmek üzere, Genel Müdürlük bünyesinde Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, adalet komisyonunun bulunduğu yerlerde denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü ile koruma kurulu kurulur.

(2) Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerine ilişkin danışma organı olarak Bakanlıkta Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Danışma Kurulu oluşturulur.

Gerekçe

Madde 6- Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetleri ile ilgili olarak verilen görevleri yerine getirmek üzere, Adalet Bakanlığında, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Denetimli Serbestlik ve Yardım Daire Başkanlığı, adli yargı ilk derece mahkemeleri adalet komisyonlarının bulunduğu yerlerde denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü ile koruma kurullarının kurulacağı belirtilmiştir.

Öte yandan, danışma organı olarak Adalet Bakanlığında Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Danışma Kurulunun oluşturulacağı hükme bağlanmıştır.

Bu kurumlardan birinci fıkrada sayılanlar, doğrudan icracı organ olarak, ikinci fıkrada belirtilen Danışma Kurulu ise, danışma organı şeklinde görevlerini yerine getirecektir.

Teşkilât

MADDE 7- (1) Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetleri, Bakanlık merkez teşkilâtında daire başkanlığı, taşra teşkilâtında şube müdürlükleri ve koruma kurulları tarafından yürütülür.

Gerekçe

Madde 7.- Madde ile, yardım merkezleri ile koruma kurullarının teşkilât yapıları düzenlenmiştir. Buna göre, denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerinin, Bakanlık merkez teşkilâtında Daire Başkanlığı, taşra teşkilâtında ise şube müdürlükleri ve koruma kurulları vasıtasıyla yürütüleceği belirtilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Daire Başkanlığı

Daire Başkanlığı

MADDE 8- (1) Daire Başkanlığı; bir Daire Başkanı, yeteri kadar tetkik hâkimi, uzman personel ve en az üç şubeden oluşur.

Gerekçe

Madde 8- Madde ile, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulacak Denetimli Serbestlik ve Yardım Daire Başkanlığının oluşum şeklinin, bir Daire Başkanı, yeteri kadar tetkik hâkimi, uzman personel ile en az üç şubeden oluşacağı belirtilmiştir. Buradaki uzman personel kavramına, sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog ve öğretmen gibi meslek grupları girmektedir.

Daire Başkanlığının görevleri

MADDE 9- (1) Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Şube müdürlükleri ile koruma kurullarının genel amaç ve politikalar çerçevesinde düzenli ve verimli çalışmalarını sağlamak.

b) Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerini geliştirmek, hükümlülerin yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve topluma kazandırılmasını sağlayıcı etkenleri güçlendirmek amacına yönelik çalışmalar yapmak.

c) Şube müdürlükleri ve koruma kurullarınca hazırlanan yıllık iş programları ve projeleri ile çalışma raporlarını Genel Müdürlüğe sunmak; Genel Müdürlükçe yayınlanacak yıllık faaliyet raporunu hazırlamak.

d) Şube müdürlükleri bulunmayan ilçelerde büroların kurulmasını veya kaldırılmasını Genel Müdürlüğe önermek.

e) Şube müdürlükleri ve koruma kurullarının yönetim, denetim ve gözetim görevlerini yürütmek.

f) Şube müdürlükleri ve koruma kurullarının çalışmaları ile ilgili her türlü karar ve işlemi yürütmek ve görevleri ile ilgili bakanlık, diğer kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler ile uygun görülen gönüllü gerçek ve tüzel kişilerle işbirliği yapmak.

g) Görev alanına giren kanun ve düzenleyici işlemlerdeki ihtiyaçlara ilişkin inceleme ve araştırma yaparak Genel Müdürlüğe öneride bulunmak, bu

konuda gerekli tasarıları hazırlamak.

h) Toplum için tehlike hâli taşıyanlara özel dikkat gösterilmesini sağlamak ve bunlara özgü iyileştirme tedbirlerini geliştirmek.

ı) Görev alanına giren konularda çocuk ve gençlere özel dikkat gösterilmesini, özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya bu etkiyi doğuran her türlü madde kullanma ve aile içi şiddet söz konusu olduğunda, koruyucu ve tedavi edici yöntemlerin özenle uygulanmasını sağlamak.

i) Danışma Kurulunun yazı işleri hizmetlerini yürütmek.

j) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Gerekçe

Madde 9.- Maddede Daire Başkanlığının görevleri bentler hâlinde sayılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Şube Müdürlüğü

Şube müdürlüğü

MADDE 10- (1) Adalet komisyonunun bulunduğu yerdeki Cumhuriyet başsavcılığına bağlı olarak bir şube müdürlüğü kurulur. İş durumu ve coğrafi konum göz önüne alınarak Genel Müdürlüğün önerisi ve Bakanlık onayı ile şube müdürlüğü bulunmayan ilçelerde de denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerini yürütmek üzere şube müdürlüğüne bağlı büro kurulabilir.

(2) Şube müdürlükleri ve koruma kurullarının yetki alanı adalet komisyonunun, büroların yetki alanı buldukları ilçenin yargı çevreleri ile sınırlıdır.

(3) Şube müdürlüklerinde bir şube müdürü, bürolarda bir şef, yeterli sayıda psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, öğretmen, benzeri alanlarda eğitim alan personel ile bu alanda özel hizmet içi eğitim almış diğer

unvanlardaki personel ve yönetim hizmetlerini yürütecek görevliler bulunur.

(4) Şube müdürlüğüne, denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetleri için infaz ve koruma memuru atanması veya görevlendirilmesinde bu hizmetlere yönelik en az iki ay süreli hizmet içi eğitimi başarı ile tamamlamış olmaları koşulu aranır. Şube müdürlüğünden ceza infaz kurumlarına veya adliyelere, ceza infaz kurumlarından veya adliyelerden şube müdürlüğüne atama veya görevlendirmeye ilişkin adalet komisyonu kararları, ilgisine göre Genel Müdürlük veya Personel Genel Müdürlüğüne gönderilerek alınacak Bakanlık onayı ile tamamlanır.

Gerekçe

Madde 10- Maddenin birinci fıkrasında, şube müdürlüklerinin, adlî yargı ilk derece mahkemeleri adalet komisyonlarının bulunduğu yerlerde Cumhuriyet başsavcılığına bağlı olarak kurulacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca, iş durumu ve coğrafi konum dikkate alınarak, Genel Müdürlüğün önerisi ve Bakanlık onayı ile şube müdürlüğü bulunmayan ilçelerde de denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerini yürütmek üzere şube müdürlüklerine bağlı büroların kurulabileceği ifade edilmiştir.

İkinci fıkrada, şube müdürlükleri ve koruma kurullarının yetki alanının adlî yargı ilk derece mahkemeleri adalet komisyonlarının yargı çevresi ile, büroların yetki alanının ise buldukları ilçenin yargı çevresi ile sınırlı olduğu belirtilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, şube müdürlüklerinde görev yapacak personel ve bunların meslekî unvanları sayılmıştır. Buna göre, her şube müdürlüğünde; bir şube müdürü, yeterli sayıda psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, eğitim uzmanı, öğretmen, benzeri personel ile bu alanda özel hizmet içi eğitim almış diğer unvanlardaki personel ve şubelerin yönetim hizmetlerinde çalıştırılacak görevliler bulunacaktır. Her meslek grubundan ne kadar personel çalıştırılacağı şube müdürlüğünün görev alanındaki iş durumuna göre belirlenecektir.

Maddenin son fıkrasına göre, şube müdürlüğüne, denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetleri için ceza infaz kurumlarında görev yapan, infaz ve koruma memurlarından atama yapılması veya bunların

görevlendirilmesinde, bu hizmetlere yönelik olarak en az iki ay süre ile yapılacak hizmet içi eğitiminde başarılı olma koşulu getirilmiştir. Şube müdürlüğünden ceza infaz kurumlarına veya adliyelere, ceza infaz kurumlarından veya adliyelerden şube müdürlüğüne atama veya görevlendirme söz konusu olduğunda, buna ilişkin adalet komisyonu kararları, ilgisine göre Genel Müdürlük veya Personel Genel Müdürlüğüne gönderilerek, alınacak Bakanlık onayı ile tamamlanacaktır.

Şube müdürlüğünün görevleri

MADDE 11- (1) Şube müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri, soruşturma ve kovuşturma evreleri ile hükümden ve salıverilmeden sonra bir denetim plânı çerçevesinde yerine getirmek.

b) Çocuk mahkemeleri ile aile mahkemelerine denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetleri alanında gözetim esaslarına göre yardımda bulunmak.

c) **(Değişik: 6/12/2006-5560/43 md.)** Kanunlarla öngörülen denetimli serbestlik tedbirine ilişkin görevleri yapmak)

Gerekçe

Madde 11- Maddede şube müdürlüğünün görevleri bentler halinde sayılmıştır.

Maddenin (a) bendine göre, şube müdürlüğü, bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri, soruşturma ve kovuşturma evreleri ile hükümden ve salıverilmeden sonra hazırlanacak bir denetim planı çerçevesinde yerine getirecektir. Maddede yer alan denetim planı, denetimin yöntemini belirleyen ve uzmanlar tarafından hazırlanacak olan plan olup, planda alınan tedbirin amacı, niteliği, süresi, hakkında tedbir kararı uygulanan kişinin ihtiyaçları, suçun mahiyeti ve denetimin zaman planlamasına ilişkin hususlara yer verilecektir.

(b) bendine göre, şube müdürlüğü, çocuk mahkemeleri ile aile mahkemelerine, denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetleri alanında yardımda bulunabilecektir. Çocuk mahkemeleri ile aile mahkemeleri, kendi

görev alanına giren konulardaki, koruma ve tedbir kararlarının infazında denetimli serbestlik merkezleri şube müdürlüklerinden yardım alabilecektir. Ancak, denetimli serbestlik ve yardım şube müdürlükleri personeli asıl görevlerindeki iş ve işlemlerini aksatmayacak ve bu görevlerindeki hizmetleri tam bir şekilde yerine getirdikten sonra söz konusu yerlerde görevlendirilebilecektir.

Öte yandan, kanunla verilen diğer görevleri yerine getirmek de şube müdürlüğünün görevleri içindedir.

Soruşturma evresindeki görevler

MADDE 12- (1) Şube müdürlüğünün soruşturma evresindeki görevleri şunlardır:

a) 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesine göre adlî kontrol altına alınan şüphelilerle ilgili olarak, kararda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmaları yürütmek.

b) Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli görüldüğünde, şüpheli hakkında sosyal araştırma raporu düzenleyip sunmak.

c) Suçtan zarar gören kişilerin karşılaştıkları psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde danışmanlık yapmak ve bu kişilere yardımcı olmak.

d) İstek hâlinde şüpheliye psiko-sosyal danışmanlık yapmak.

Gerekçe

Madde 12- Maddeyle, şube müdürlüğünün "soruşturma evresindeki" görevleri sayılmıştır.

Maddenin (a) bendine göre, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesi gereğince haklarında adlî kontrol kararı verilen şüphelilerle ilgili kararda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmaları yürütmek şube müdürlüğünün bu aşamadaki görevlerinden birisidir.

(b) bendine göre, Cumhuriyet başsavcılığı gerekli gördüğünde, şube müdürlüğü şüpheli hakkında sosyal araştırma raporu düzenleyip sunacaktır.

Burada Cumhuriyet savcısı kendiliğinden ya da şüpheli veya müdafinin başvurusu üzerine gerekli gördüğünde, şüpheli hakkında söz konusu raporun düzenlenmesini isteyebilecektir. Başka bir anlatımla, Cumhuriyet savcısı kendiliğinden bu yola başvurabileceği gibi, şüphelinin veya müdafinin başvurusu üzerine de gerekli gördüğünde bu olanağı kullanabilecektir. Buradaki incelemede şüphelinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi gibi kişisel, sosyal ve ekonomik durumlarından biri veya bir kaçı hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu verilebilecektir.

Suçtan zarar gören kişilerin karşılaştıkları psiko-sosyal ve ekonomik sorunları gibi sorunlarının çözümünde danışmanlık yaparak onlara yardımcı olmak, maddenin (c) bendi ile şube müdürlüğünün görevleri arasında sayılmıştır. Burada, psiko-sosyal yardımla ifade edilmek istenen, denetimli serbestlik ve yardım kapsamındaki bireylerin yeniden topluma kazandırılması için psikolojik ve sosyal açıdan gereksinim duyduğu danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini yapmak ve bu çerçevede olabilecek müdahalelerde bulunmaktadır. Maddedeki "yardımcı olmak" kavramı gerekli işbirliğini de içermektedir.

Şube müdürleri istek hâlinde şüpheliye psiko-sosyal danışmanlık da yapacaktır. Buradaki psiko-sosyal yardım tutuksuz yargılananlar yönünden söz konusu olacaktır.

Kovuşturma evresindeki görevler

MADDE 13- (1) Şube müdürlüğünün kovuşturma evresindeki görevleri şunlardır:

a) 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesine göre adlî kontrol altındaki sanıklarla ilgili olarak, kararda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmaları yürütmek.

b) Karar öncesinde mahkeme veya hâkimin isteği üzerine; sanığın geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal ve ekonomik durumu, ruhsal ve psikolojik durumu, topluma ve mağdura karşı taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.

c) Suçtan zarar gören kişilerin karşılaştıkları psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde danışmanlık yapmak ve bu kişilere yardımcı olmak.

d) İstek hâlinde sanığa psiko-sosyal danışmanlık yapmak.

Gerekçe

Madde 13- Maddede şube müdürlüğünün kovuşturma evresindeki görevleri bentler hâlinde sayılmıştır. Maddenin (a) bendine göre, şube müdürlüğü adli kontrol altındaki sanıklarla ilgili kovuşturma aşamasında verilen kararda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmaları yürütecektir.

(b) bendine göre, karar öncesinde mahkeme veya hâkimin isteği üzerine; sanığın geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal ve ekonomik durumu hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp söz konusu makamlara sunmak şube müdürlüğünün görevleri arasında sayılmıştır. Buradaki "karar" sözcüğü her türlü hüküm ve kararı ifade etmektedir.

Maddenin (c) bendine göre, şube müdürlüğü, suçtan zarar gören kişilere tıpkı soruşturma evresinde olduğu gibi, kovuşturma evresinde de psiko-sosyal yardımlarda bulunabilecek, ayrıca bu kişilerin ekonomik sorunlarının çözümünde danışmanlık yapabilecek veya bu hususlarda yardımcı olabilecektir. Yine soruşturma evresinde şüpheliye yapıldığı gibi bu evrede de, sanığa psiko-sosyal danışmanlık yapmak şube müdürlüğünün bir görevi olarak düzenlenmiştir.

Kovuşturma evresinden sonraki görevler

MADDE 14- (1) Şube müdürlüğünün kovuşturma evresinden sonraki görevleri şunlardır:

a) Haklarında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının;

1) (c) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etme,

2) (d) bendinde belirtilen belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma,

3) (e) bendinde belirtilen ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma,

4) (f) bendinde ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 105'inci maddesinde belirtilen kamuya yararlı bir işte çalışma ile ilgili işlemleri yapma, Biçiminde seçenek yaptırımların gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği içinde kanunda belirtilen usûl ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak.

b) Haklarında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51'inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen hapis cezasının ertelenmesi hükmüne bağlı olarak;

1) (a) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi,

2) (b) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalışması,

3) (c) bendinde belirtilen çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi,

Kararı verilenlerin, denetim sürelerini, kanunda belirtilen usûl ve esaslara uygun olarak geçirmelerini, güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesini gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği içinde sağlamak.

c) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53'üncü maddesinin beşinci fıkrası gereğince belli bir hak veya yetkinin kullanılmasının yasaklanması ve altıncı fıkrası gereğince meslek veya sanatın icrasının yasaklanması ya da sürücü belgesinin geri alınması kararı verilenlerin denetim sürelerini, kanunda belirtilen usûl ve esaslara uygun olarak geçirmelerini, güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesini gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği içinde sağlamak.

d) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51 'inci maddesinin beşinci fıkrası ile

191 'inci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince rehberlikle ilgili görevleri yerine getirmek.

e) (a), (b), (c) ve (d) bentlerindeki tedbirlerin uygulanması süresince hükümlüleri izlemek, denetlemek ve yönlendirmek, hükümlülerin psiko-sosyal sorunlarını çözmek ve bunlara yardımda bulunmak, izleme ve denetleme sonucunu ve yükümlülüğe uymayanları ya da suç işleyenleri mahkeme, hâkim veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek.

f) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 96 ncı maddesi gereğince salıverilmesine bir ay kalmış olan hükümlülere, verilen iş arama izni süresince yardımcı olmak.

g) Hükümlülerin topluma kazandırılmasında ve salıverilmeye hazırlanmasında ceza infaz kurumlarının psiko-sosyal servisleriyle işbirliği yapmak, gerektiğinde hükümlü ile görüşerek salıverilme öncesi değerlendirme raporunun hazırlanmasına katılmak.

h) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 110 uncu maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında düzenlenen hapis cezasının konutta infaz edilmesi sırasında hükümlünün psiko-sosyal sorunlarının çözümüne yardımda bulunmak, bu konuda rapor düzenlemek, hükümlünün infazın gereklerine uymadığının belirlenmesi durumunda Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek.

ı) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanıp da haklarında güvenlik tedbirine hükmolunanlarla ilgili bu tedbirlerin uygulanmasını sağlamak.

(2) **(Ek: 6/12/2006-5560/44 md.)** Kamu yararına çalışma yaptırımının infazında 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu hükümleri uygulanmaz.

Gerekçe

Madde 14- Şube müdürlüğünün kovuşturma evresinden sonraki görevleri düzenlenmiştir.

Öncelikle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (c), (d), (e) ve (f) bendinde sayılan kısa süreli hapis cezasına seçenekli yaptırımlar ile, 5275 sayılı Türk Ceza Kanununun 105'inci maddesinde belirtilen kamuya yararlı bir işte çalıştırma seçenek yaptırımı ile ilgili olarak, gerektiğinde kolluk makamlarıyla işbirliği içinde ve kanunda belirtilen kurallara uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak şube müdürlüğünün kovuşturma evresinden sonraki görevlerinin başında gelmektedir.

İkinci olarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51'inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen hapis cezasının ertelenmesi hükmüne bağlı olarak, haklarında anılan maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen kararlar ile 53 üncü maddenin beşinci fıkrasında belirtilen güvenlik tedbirine ilişkin karar verilenlerin denetim sürelerini kanunda belirtilen kurallara uygun olarak geçirmelerini, güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesini, gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği içinde sağlamak şube müdürlüğünün görevleri arasında sayılmıştır. "Kanun" ibaresini, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu kapsayacak şekilde anlamak gerekir.

Öte yandan, şube müdürlüğü; 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun, 51'inci maddesinin beşinci fıkrası gereğince mahkeme tarafından denetim süresi içerisinde hükümlüye yapılacak rehberlik görevinin, "kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçu"nun düzenlendiği 191 'inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye yapılacak rehberlik görevinin yerine getirilmesini kovuşturma evresinden sonra gerçekleştirmekle yükümlü olacaktır.

Yukarıda belirtilen tedbirlerin uygulanması süresince şube müdürlüğü sürekli olarak hükümlülerle yakın temas kurarak, onları izlemek, kurallara uygun davranıp davranmadıklarını denetlemek ve onları bu konuda yönlendirmek zorundadır. Ayrıca bu evrede çıkan psiko-sosyal sorunların çözümü yoluna gitmek veya bu konuda yardımda bulunmak, bu işlemlerin sonucunu ve yükümlülüklere uymayanları ya da suç işleyenleri ilgili yerlere bildirmekle yükümlüdürler. Bu konuda yetkili makamlar, mahkemeler,

hâkimlikler ve Cumhuriyet başsavcılıklarıdır. Bu durumda kişinin 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesinin altıncı fıkrasında ve 51 'inci maddesinin yedinci fıkrasındaki yaptırımla karşılaşmaları söz konusu olacaktır.

Bilindiği gibi, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda hükümlülere verilecek izinler düzenlenmiş ve bunlardan birisinin de Kanunun 96 ncı maddesinde hükme bağlanan "iş arama izni" olduğu ifade edilmiştir. Buna göre koşullu salıverilmesine bir ay kalmış olan hükümlülere verilen iş arama izni süresi içerisinde şube müdürlükleri, izin verilen bu hükümlülere yardımda bulunmakla yükümlü olacaklardır.

Ayrıca, şube müdürlükleri, hükümlülerin yeniden topluma kazandırılmaları ve salıverilmeye hazırlanmaları sırasında ceza infaz kurumlarında görev yapan psiko-sosyal servislerle işbirliği yaparak gerektiğinde hükümlülerle görüşmek suretiyle salıverilme öncesine ilişkin hazırlanacak değerlendirme raporuna katkıda bulunmak görevini de yerine getirecektir.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "özel infaz usulleri"ni düzenleyen 110 uncu maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları kapsamındaki kişilerin hapis cezalarının konutta çektirilmesi sırasında, bu hükümlülerin psiko-sosyal sorunlarının çözümüne katkıda bulunmak, bu konuda rapor düzenlemek ve hükümlünün infazın gereklerine uyup uymadığının kontrol edilerek aykırı davranışlar hâlinde durumu Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek de bu evredeki görevler arasındadır.

Son olarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanıp da haklarında güvenlik tedbirine hükmolunanlarla ilgili bu tedbirlerin uygulanmasını sağlama görevi şube müdürlüğüne verilmiş bulunmaktadır.

Burada belirtilmesi gereken diğer bir konu da, denetimli serbestlik görevlilerinin infaz görevlisi olmadığıdır. Aksine bu görevliler infaz görevlilerinin işlemlerini denetleyecek, kararı infaz etmeyecektir. Örneğin aynen iade ve tazminde bu husus geçerlidir. Ancak maddenin (c) bendinde olduğu gibi denetimli serbestlik görevlisi sürücü belgesinin geri alınmasında belgeyi alacak, ancak trafik şubesine bildirerek bu konuda şerh düşülmesini isteyebilecektir.

Salıverme sonrası görevler

MADDE 15- (1) Şube müdürlüğünün salıverme sonrası görevleri şunlardır:

a) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107 nci maddesinin;

1) Yedinci fıkrasında düzenlenen denetim süresinde hükümlünün kamu kuruluşunda veya bir başkasının gözetiminde ücretle çalıştırılması,

2) Sekizinci fıkrasında düzenlenen çocuk hükümlülerin, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna yerleştirilmesi,

3) Dokuzuncu fıkrasında düzenlenen uzman bir kişinin görevlendirilmesi ve hükümlünün davranışlarının izlenerek hâkime rapor verilmesi,

4) Onikinci fıkrasında düzenlenen denetim süresinde hükümlünün yükümlülüklerine uyması veya hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlememesi,

5) Ondördüncü fıkrasında düzenlenen denetim süresini iyi hâle geçirmesi,

Biçimindeki yükümlülüklerin denetimi kapsamında kendisine verilen görevleri, gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği yaparak yerine getirmek.

b) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108 'inci maddesinin dördüncü ve altıncı fıkraları gereğince düzenlenen denetim süresinin iyi hâle geçirilmesi yükümlülüğünün denetimi kapsamında kendisine verilen görevleri, gerektiğinde kolluk makamlarıyla işbirliği yaparak yerine getirmek.

c) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107 nci maddesinin onuncu fıkrasında belirtilen denetimli serbestlik tedbirinin veya belirlenen yükümlülüklerin kaldırılması konusunda düzenleyeceği bir raporla görüş bildirmek.

d) Koruma kurulları; kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler ile uygun görülen gönüllü gerçek ve tüzel kişilerle işbirliği yaparak 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 90 ve 91 'inci maddelerinde düzenlenen, salıverilen kişilerin iş bulmalarına veya meslek ve sanatlarıyla ilgili bir iş kurmalarına, çevre ve aileleriyle olabilecek psiko-sosyal sorunların çözümüne yardımcı olmak.

e) Hükümlülerin yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve topluma kazandırılmasını sağlayıcı etkenleri güçlendirme amacına yönelik çalışmalar yapmak.

Gerekçe

Madde 15- Maddede şube müdürlüğünün salıverme sonrası görevleri düzenlenmiştir.

Bu kapsamda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun "koşullu salıverilme"ye ilişkin 107 nci maddesinin yedi, sekiz, dokuz, oniki ve ondördüncü fıkraları ile, "mükerrirlere özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri"nin düzenlendiği 108 'inci maddesinin dört ve altıncı fıkralarında düzenlenen yükümlülüklerin denetlenmesi için kendilerine verilen görevleri, gerekli hâllerde kolluk makamları ile birlikte yerine getirmek, salıverilme sonrası görevlerin başında gelmektedir.

Bu konularda düzenlenecek raporda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107 nci maddesinin onuncu fıkrasında belirtilen durumlarda bu tedbirin veya belirlenen yükümlülüklerin kaldırılması için görüş bildirme yönünde görev de verilmiştir.

Maddenin (d) bendinde, ayrıca şube müdürlüğünün salıverme sonrası işbirliği yapacağı kurum ve kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerle birlikte 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 90 ve 91 'inci maddelerinde düzenlenen, salıverilen kişilerin iş bulmalarında veya meslek ve sanatları ile ilgili bir iş kurmalarında ayrıca çevre ve aileleri ile olabilecek psiko-sosyal sorunların çözümünde görev yapacaklardır.

(e) bendinde, hükümlülerin yeniden suç işlemelerinin önüne geçmek ve topluma kazandırılmalarını sağlayıcı etkenleri güçlendirmek amacına yönelik

çalışmalar yapmak konusu da şube müdürlüğünün görevleri arasında düzenlenmiş bulunmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Koruma Kurulları

Koruma kurulları

MADDE 16- (1) Koruma kurulları; adalet komisyonunun bulunduğu yerlerde Cumhuriyet başsavcısının veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcı vekili ya da Cumhuriyet savcısının başkanlığında; baro temsilcisi, belediye başkanı veya görevlendireceği yardımcısı, Cumhuriyet başsavcısı tarafından belirlenecek bir ceza infaz kurumu müdürü, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürü, milli eğitim müdürü, sosyal hizmetler müdürü, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı temsilcisi, teşkilâtı bulunan yerlerde Türkiye İş Kurumu müdürü, Ziraat ve Halk Bankası müdürleri, varsa ticaret ve sanayi odaları, ziraat odaları, borsalar, esnaf ve sanatkârlar birliği yöneticileri ile; varsa kamuya ait fabrikalar ile istekleri hâlinde o yerde şubesi bulunan kamuya yararlı dernek veya vakıflar ve özel bankaların yönetici seviyesindeki temsilcilerinden Cumhuriyet başsavcısı tarafından uygun görülenlerin katılımı ile oluşur.

(2) Koruma kurullarının yazı işleri hizmetleri, şube müdürlüğünce yürütülür.

Gerekçe

Madde 16- Maddenin birinci fıkrasında, koruma kurullarının nerelerde kurulacağı ve kimlerden oluşacağı gösterilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, koruma kurullarının yazı işleri hizmetlerinin şube müdürlüğünce yürütüleceği belirtilmiştir.

Koruma kurullarının görevleri

MADDE 17- (1) Koruma kurullarının görevleri şunlardır:

a) Şube müdürlüklerinden iletilen suçtan zarar gören kişilerin karşılaştıkları sosyal ve ekonomik sorunların çözümü ile ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin meslek veya sanat edinmelerinde, iş bulmalarında, sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak isteyenlere araç ve kredi sağlanmasında, işyeri açmak isteyenlere yardım edilmesinde ve karşılaştıkları diğer güçlüklerin çözümünde yardımcı olmak, çocuk ve genç hükümlülerin öğrenimlerine devam etmelerini sağlamak, diğer hükümlülere bu konuda yardımcı olmak.

b) Kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

Gerekçe

Madde 17.- Maddede, koruma kurullarının görevleri belirtilmiştir.

Kurullar, şube müdürlüklerinden kendilerine iletilen suçtan zarar görenlerin karşılaştıkları sosyal ve ekonomik sorunların çözümüne yardımcı olacak, böylelikle bu kişilerde meydana gelen suçun olumsuz etkisinin en aza indirilmesi sağlanacak, salıverilen hükümlülerin meslek veya sanat edinmeleri, kendilerine en uygun işi bulmalarında; sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak isteyen hükümlülere araç, malzeme ve kredi sağlanmasında; ve işyeri açmak isteyenlerin karşılaştıkları güçlüklerin çözümünde yardımcı olacak ayrıca çocuk ve genç hükümlülerin öğrenimlerine devam etmelerini sağlayacak ve kanunla verilen diğer görevleri yapacaktır. Koruma kurullarının tahliyeden sonraki diğer güçlüklerin çözümündeki yardımları konusuna tedavi yardımları da girmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Şikâyet ve İtiraz

Şikâyet ve itiraz

MADDE 18- (1) Şube müdürlükleri ile koruma kurullarının idarî nitelikteki eylem ve işlemlerine karşı infaz hâkimliğine şikâyetle bulunulabilir.

(2) Bu Kanunun uygulanması kapsamında verilmiş olan hâkim kararları ile

kanunun gösterdiği hâllerde mahkeme kararlarına karşı itiraz yolu açıktır. Diğer kanunlarda belirtilen kanun yolları saklıdır.

Gerekçe

Madde 18.- Maddede, denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ile koruma kurullarının, idarî nitelikteki işlem ve eylemlerine karşı ilgililerin 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu kapsamında infaz hâkimliğine şikâyet hakkı olduğu, bu Kanunun uygulaması ile ilgili olarak verilen mahkeme ve hâkim kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğu ve diğer kanunlarda belirtilen kanun yollarına başvurma hakkının da saklı olduğu belirtilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

Danışma Kurulu

Danışma Kurulunun oluşumu

MADDE 19- (1) Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerine ilişkin olarak danışma organı niteliğinde görev yapmak üzere Bakanlıkta, Bakanlık Müsteşarının başkanlığında Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Danışma Kurulu kurulur.

(2) Danışma Kurulu aşağıdaki üyelerden oluşur:

a) Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü.

b) Bakanlık Kanunlar Genel Müdürü.

c) Bakanlık Personel Genel Müdürü.

d) Türkiye Barolar Birliğinin görevlendireceği bir temsilci.

e) Yükseköğretim Kurulunca görevlendirilecek, üniversitelerin hukuk fakültelerinin ceza ve ceza usûl hukuku ana bilim dalından bir, sosyal hizmetler yüksek okulu veya bölümünden bir, fakültelerin sosyoloji ve psikoloji bölümlerinden birer profesör veya doçent unvanına sahip, öncelikle bu Kanunun içerdiği konularda çalışmaları bulunan öğretim üyesi.

- f) Türkiye İş Kurumu Genel Müdürü.
 - g) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü.
 - h) Kadının Statüsü Genel Müdürü.
 - ı) Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürü.
 - j) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürü.
 - k) Milli Eğitim Bakanlığı Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürü.
 - l) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında üst düzey bir temsilci.
 - m) Başbakanlık Özürllüer İdaresi Başkanı.
 - n) Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünün asayişten sorumlu genel müdür yardımcısı veya daire başkanı.
 - o) Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden bir temsilci.
 - p) Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonundan bir temsilci.
 - r) Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanı.
- (3) Danışma Kurulu her takvim yılında en az bir defa toplanır. Başkan, gerekli gördüğü hâllerde Danışma Kurulunu toplantıya çağırabilir.
- (4) Danışma Kurulunun başkan vekili Bakanlık müsteşar yardımcısıdır. Bakanlık Müsteşarının bulunmadığı zamanlarda Danışma Kuruluna, Bakanlık müsteşar yardımcısı başkanlık eder.
- (5) Danışma Kurulunun yazı işleri hizmetleri Genel Müdürlükçe yürütülür.

Gerekçe

Madde 19- Madde ile, Adalet Bakanlığı bünyesinde, Bakanlık Müsteşarının başkanlığında denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerine ilişkin danışma organı olarak görev yapmak üzere Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Danışma Kurulunun

kurulacağı, Kurulun teşekkül tarzı, görev süresi ve toplantı zamanı düzenlenmiştir. Ayrıca, Danışma Kurulunun başkan vekilinin Adalet Bakanlığı müsteşar yardımcısının olacağı ve Kurulun yazı işleri hizmetlerinin Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütüleceği hükme bağlanmıştır.

Danışma Kurulunun görevleri

MADDE 20- (1) Danışma Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerine ilişkin temel ilkeleri belirlemek, öneri niteliğinde kararlar almak ve bu kararları ilgili kurum ve kuruluşlara iletmek.

b) Genel Müdürlük tarafından sunulan, şube müdürlükleri ve koruma kurullarının yıllık faaliyetlerini değerlendirmek ve önerilerde bulunmak.

c) Şube müdürlükleri ve koruma kurullarının görevleri ile ilgili olarak hazırlanan kanun, tüzük ve yönetmelik taslaklarını incelemek ve önerilerde bulunmak.

d) Kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

Gerekçe

Madde 20- Maddede, Danışma Kurulunun görevlerinin; denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerine ilişkin olarak temel ilkeleri belirlemek, öneri niteliğinde karar almak ve bu kararları ilgili kurum ve kuruluşlara iletmek, Genel Müdürlük tarafından sunulan, şube müdürlükleri ve koruma kurullarının yıllık faaliyetlerini değerlendirmek ve önerilerde bulunmak, şube müdürlükleri ve koruma kurullarının görevleri ile ilgili olarak hazırlanan kanun, tüzük ve yönetmelik taslaklarını incelemek ve önerilerde bulunmak ve kanunla verilen diğer görevleri yapmak olduğu belirtilmiştir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Çeşitli ve Son Hükümler

Şube müdürlüğü personelinin özlük işleri

MADDE 21- (1) Şube müdürlüklerinde görev yapan müdür, şef, psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, öğretmen ve benzeri personelin her türlü özlük işlemleri Genel Müdürlükçe, diğer personelin ise adalet komisyonlarınca yürütülür.

Gerekçe

Madde 21- Maddede, şube müdürlüğünde görev alacak görevlilerin özlük işlemlerinin ne şekilde yapılacağı düzenlenmiştir.

Gönüllü çalışanlar

MADDE 22- (1) Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerinde bu Kanunda belirtilen ilkeler gözetilerek gönüllü kişilerden de yararlanılabilir. Bu durumda gönüllü çalışanlara görev, yetki ve sorumluluk yönünden kamu görevlilerine ilişkin hükümler uygulanır.

(2) Görevleri nedeniyle gönüllü çalışanlara karşı işlenen suçlar hakkında kamu görevlilerine karşı işlenen suçlara, gönüllü çalışanların görevleri nedeniyle işledikleri suçlar hakkında kamu görevlilerinin işledikleri suçlara ilişkin hükümler uygulanır. Bunların görevleri sebebiyle işlemiş oldukları suçlar hakkında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Gönüllü çalışanların görevleri sebebiyle işlemiş oldukları suçlarla ilgili olarak soruşturma izni adalet komisyonu başkanı tarafından verilir.

Gerekçe

Madde 22- Maddede, denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerinde gönüllü olarak çalışacak kişilerden de faydalanabilme imkânı getirilmiş, böylelikle bu alandaki hizmetin daha iyi yapılması ve toplum içinde yaşayan bireylerin bu hizmete katılması sağlanmak istenmiştir.

Gönüllü kişilerin, faaliyetlerinde bu Kanunda belirtilen ilkeleri gözetmeleri gerektiği, görev, yetki ve sorumluluk yönünden kamu görevlilerine ilişkin hükümlere tâbi oldukları, bu faaliyetleri çerçevesinde işledikleri veya kendilerine karşı işlenecek suçlarda kamu görevlisi sayıldıkları, bunların görevleri sebebiyle işlemiş oldukları suçlar hakkında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanacağı ve soruşturma izninin adalet komisyonu başkanı tarafından verileceği hükme bağlanmıştır.

Burada belirtilmesi gereken bir husus da, gönüllü çalışanların da sır saklama yükümlülüğünün bulunduğudır.

Denetim

MADDE 23- (1) Şube müdürlüklerinin denetimleri, adalet müfettişleri tarafından yapılır.

(2) Koruma kurullarının işlemleri, adalet müfettişleri tarafından denetlenir.

Gerekçe

Madde 23- Maddede, şube müdürlüklerinin denetiminin ve koruma kurullarının işlemlerinin denetiminin adalet müfettişleri tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Burada koruma kurullarının denetimi bir kurumsal denetim niteliğindedir.

Personelin eğitimi

MADDE 24- (1) Şube müdürlüklerinde görevli personele, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezlerinde hizmet öncesi, aday memurluk, hizmet içi ve görevde yükselme eğitiminin yanı sıra görevleri ile ilgili eğitim uygulanır. Gerekğinde gönüllü çalışanlara da eğitim verilebilir.

Gerekçe

Madde 24- Maddede, şube müdürlüklerinde görevli personele verilecek eğitimin yapılacağı yer ile niteliği belirtilmiş, ayrıca, gönüllü çalışanlara da aynı eğitimin verilebileceği hükme bağlanmıştır.

Diğer kurumların görevleri, teşvik ve işbirliği

MADDE 25- (1) Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile şube müdürlüklerinin görevlerine ilişkin olarak iletilen istemler, kolluk görevlilerince yerine getirilir.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları, denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetinin görülmesine katkıda bulunurlar ve denetimli serbestlik görevlilerine yardımcı olurlar.

(3) Psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, eğitim uzmanı, öğretmen ve benzeri personeli çalıştıran kurum ve kuruluşlar ihtiyaç hâlinde şube müdürlüğünün bu nitelikte personel istemine yardımcı olurlar.

(4) Aile ve çocuk mahkemelerinde görevli benzeri personel, şube müdürlüğünün önerisi ve Cumhuriyet başsavcılığının talebi üzerine denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerine yardımda bulunur.

(5) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerine katkıda bulunmaya teşvik edilir.

Gerekçe

Madde 25- Maddede, denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerinin sağlıklı yürütülmesi amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarına yükümlülükler getirilmiştir.

Buna göre, kolluk görevlileri, şube müdürlüklerinin görevlerine ilişkin olarak Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile iletilen istemleri yerine getirecek, kamu kurum ve kuruluşları bu hizmetlerin yerine getirilmesinde katkıda bulunacak ve görevlilere yardımcı olacak, psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, eğitim uzmanı, öğretmen ve benzeri personeli çalıştıran kurum ve kuruluşlar ihtiyaç hâlinde şube müdürlüğünün bu nitelikteki personel talebine yardımcı olacak, şube müdürlüğünün istemi hâlinde aile ve çocuk mahkemelerinde görevli benzeri personel, ilgili hakimin onayı ile bu hizmetlerin yerine getirilmesine yardım edecek ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerine katkıda

bulunmaya teşvik edilecektir.

Çocuk mahkemeleri ve aile mahkemelerindeki personelin, iş ve kadro durumunun uygun olması halinde, denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ile koruma kurullarına yardımcı olmalarında, öncelikle görevli oldukları asıl mahkemelerdeki görevlerini tam bir şekilde yerine getirerek, aksamaya sebebiyet vermeyecek şekilde görev yapmalarına dikkat edilecektir.

Malî hükümler

MADDE 26- (1) Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerini yürütmek üzere bu Kanun ile oluşturulan taşra teşkilâtında görevli Devlet memurları; hizmet sınıfı, unvan ve derecelerine göre ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde görev yapan emsallerine 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 152 nci maddesi uyarınca ödenen zam ve tazminatlardan yararlanırlar.

(2) Danışma Kurulunun toplantılarına katılan üyelere 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre harcırah ödenir.

(3) Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetleri için Bakanlık bütçesine yeterli ödenek konulur. Bu hizmetlerde çalışan gönüllülere, talepleri üzerine fiilen çalıştıkları her gün için ulaşım ve iaşe giderleri karşılığı olarak yapılacak günlük ödeme tutarı ve tüm gönüllülere ödeme yapılabilecek yıllık toplam gün sayısı bütçe kanunlarıyla belirlenir. Bu ödemelerden herhangi bir vergi ve kesinti yapılmaz.

Gerekçe

Madde 26- Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerini yürütmek üzere bu Kanun ile oluşturulan taşra teşkilâtında görevli Devlet memurlarının, hizmet sınıfı, unvan ve derecelerine göre ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde görev yapan emsallerine 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 152 nci maddesi uyarınca ödenen zam ve tazminatlardan yararlanacağı belirtilmiştir.

Danışma Kurulunun toplantılarına katılan üyelere ayrıca 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre harcırah ödenmesi hükme bağlanmıştır.

Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetleri için Adalet Bakanlığı bütçesine yeterli ödeneğin konulacağı ve gönüllü çalışanların ulaşım ve iaşe gibi zorunlu giderlere ilişkin hususların bütçe kanunlarıyla belirleneceği hükme bağlanmıştır.

Yönetmelik

MADDE 27- (1) Danışma Kurulu, Daire Başkanlığı, şube müdürlükleri ve koruma kurullarının teşkilât, görev, çalışma, disiplin ve denetimine ilişkin esas ve usûller, kadrolu veya gönüllü çalışanların sınav, atama, görevde yükselme, görev, yetki ve sorumlulukları, nitelikleri, nakil, sicil, disiplin, eğitim ve benzeri özlük işlemleri ile malî hükümlere ilişkin esas ve usûller ile diğer hususlar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Gerekçe

Madde 27.- Kanunun uygulamasına ilişkin konularda ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanacak yönetmeliğin bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde Adalet Bakanlığınca çıkarılacağı belirtilmiştir.

Kadro ihdası

MADDE 28- (1) Ekli (1), (2) ve (3) sayılı listelerde yer alan kadrolar ihdas edilerek 190 sayılı Genel Kadro ve Usûlü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerin Adalet Bakanlığına ait bölümlerine eklenmiştir.

Gerekçe

Madde 28- Madde ile, Adalet Bakanlığının merkez ve taşra teşkilâtında kullanılmak üzere kadro ihdas edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde teşkilâtlanma tamamlanır.

(2) Kuruluşunda şube müdürü ihtiyacını karşılamak üzere, bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içerisinde, şube müdürlüklerine; hukuk, siyasal bilgiler ve eğitim bilimleri fakülteleri ile fakülte ve yüksek okulların kamu yönetimi, sosyal hizmetler, sosyoloji, psikoloji gibi dört yıllık eğitim veren bölümlerinden mezun, olumlu sicil almış, mesleğin niteliklerini taşıyan ve adliye ve ceza infaz kurumlarında en az dört yıldan beri görev yapmakta olan personelden Bakanlıkça yazılı ve mülâkat sınavından başarılı olanlar arasından atama yapılır.

Gerekçe

Geçici Madde 1- Maddede, şube müdürlüklerinin teşkilâtlanmasının Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde tamamlanacağı düzenlenmiş, böylelikle bu teşkilâtın bir an önce kurularak hizmet vermeye başlaması amaçlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, şube müdürlüklerinin kuruluşunda şube müdürü ihtiyacının karşılanması amacıyla alınacak personelin nitelikleri ve atanma usulü gösterilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2- (1) Şube müdürlüklerinin araç, gereç ve diğer ihtiyaçları bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde satın alma veya kiralama yoluyla sağlanır, bu amaçla Bakanlık bütçesine yeteri kadar ödenek aktarılır.

Gerekçe

Geçici Madde 2.- Maddede, şube müdürlüklerinin araç, gereç ve diğer ihtiyaçlarının bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde satın alma veya kiralama yoluyla sağlanacağı, bu amaçla Bakanlık bütçesine yeteri kadar ödenek aktarılacağı belirtilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3- (1) Bu Kanunla öngörülen şube müdürlüklerinin kuruluşu, buralarda görev yapacak personelin atanması, göreve başlaması ve eğitimi gibi işlemler sonuçlanıncaya kadar bu Kanunla verilen görevler; psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, eğitim uzmanı ve benzeri personeli çalıştıran kamu kurum ve kuruluşlarından veya aile ve çocuk mahkemelerinde görevli benzeri personelden geçici görevlendirme veya

yardım suretiyle yerine getirilir.

(2) Birinci fıkra hükmüne göre kamu kurum veya kuruluşlarından geçici görevlendirme suretiyle yararlanılan personelin her türlü malî ve özlük hakları saklı olup, malî ve özlük hakları kendi kurumları tarafından karşılanır.

(3) Bu Kanunda öngörülen şube müdürlükleri teşkilâtlanıncaya kadar denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerini yürütmek üzere adalet komisyonlarının bulunduğu Cumhuriyet başsavcılıkları nezdinde geçici bürolar kurulur. Büroların amirlik görevini yürütmek üzere, Bakanlık onayı ile ceza infaz kurumu personelinden bu görevi yürütebilecek olanlardan biri ve adalet komisyonunca yönetim hizmetlerini yürütecek yeteri kadar personel geçici olarak görevlendirilir. Şube müdürlüklerinin teşkilâtlanmasından sonra bu bürolardaki her türlü araç-gereç şube müdürlüklerine devrolunur.

(4) Geçici görevlendirme talepleri, geçici büro amirinin önerisi ve bağlı oldukları Cumhuriyet başsavcılığının talebi üzerine ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca yerine getirilir. Çocuk ve aile mahkemelerinde görevli benzeri personelin geçici görevlendirilmesinde ilgili hâkimin muvafakati aranır.

(5) Geçici görevlendirme altı ay süreyle yapılabilir. Bu süre, görevlendirmedeki usûle uygun olarak bir defaya mahsus olmak üzere altı aya kadar uzatılabilir.

(6) Asıl memuriyet mahalli veya yerleşim yerleri dışında, bürolarda geçici olarak görevlendirilen personele 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre kazanmış oldukları dereceye uygun olarak Devlet memurlarına ödenen miktarda harcırah ödenir.

Gerekçe

Geçici Madde 3- Bu Kanunla kurulması öngörülen şube müdürlüklerinin, teşkilâtlanması ve burada görev yapacak personelin atanıp göreve başlamasına kadar geçecek süre zarfında, ortaya çıkacak fiilî durumun düzenlenmesi amacıyla maddede çeşitli hükümlere yer verilmiştir.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 104 üncü maddesine göre, kurulması öngörülen ve bu Kanunla da şube

müdürlüğüne verilen, özellikle 5237 ve 5271 sayılı kanunlardan kaynaklanan görevlerin yerine getirilmesi, hem mahkemelerce hükmedilen tedbirlerin yerine getirilmesi, hem de cezanın bireyselleştirilmesi cümlesinden olmak üzere önem arz etmektedir.

Maddenin birinci fıkrası ile, şube müdürlüklerinin kuruluşu, buralarda görev yapacak personelin atanması, göreve başlaması ve eğitimi gibi işlemler sonuçlanıncaya kadar, bu Kanunla verilen görevlerin, şube müdürlüklerinde çalışacak benzeri personeli bulunan kamu kurum ve kuruluşlarından veya aile ve çocuk mahkemelerinden geçici görevlendirme veya yardım suretiyle yerine getirileceği belirtilmiştir.

İkinci fıkra ile, geçici görevlendirme suretiyle yararlanılan personelin malî ve özlük hakları saklı tutulmuş ve bu hakların kendi kurumlarında sağlanacağı öngörülmüştür.

Maddenin üçüncü fıkrasında, şube müdürlükleri teşkilâtlanıncaya kadar bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere Cumhuriyet başsavcılıkları nezdinde geçici statüde olmak üzere "büro" kurulacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca bu büroların amir ve diğer personelinin ne şekilde görevlendirileceğine ilişkin usul hükümlerine yer verilmiştir.

Maddenin dördüncü fıkrasında, kamu kurum ve kuruluşlarından veya çocuk ve aile mahkemelerinden yapılacak geçici görevlendirme taleplerinin ne şekilde yapılacağına ve bu işlemlerin yerine getirilmesine ilişkin diğer hükümlere yer verilmiştir. Geçici görevlendirmede büro amirinin önerisi ve Cumhuriyet başsavcılığının talebi aranacaktır. Ancak çocuk ve aile mahkemelerinde görevli benzeri personelin geçici görevlendirmesinde ilgili hâkimin muvafakatinin bulunması şarttır.

Maddenin beşinci fıkrasında, geçici görevlendirme süresinin altı ay olduğu, bu sürenin görevlendirmedeki usule göre bir defaya mahsus olmak üzere altı aya kadar uzatılabileceği hükme bağlanmıştır.

Maddenin son fıkrasında, asıl memuriyet mahalli veya yerleşim yerleri dışında bürolarda geçici olarak görevlendirilen personele, 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre harcırah ödeneceği hükme bağlanmıştır.

Yürürlük

MADDE 29- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Gerekçe

Madde 29- Yürürlük maddesidir.

Yürütme

MADDE 30- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Gerekçe

Madde 30- Yürütme maddesidir.